

LA CHANDELLE DE MONTRÉAL

CÂNDELA

DE MONTREAL

Revistă de informații culturale – Știri din comunitatea română

Revue d'informations culturelles – Nouvelles de la communauté roumaine

Anul XII, Nr. 3

– Iunie – August 2008 –

36 pagini

Sumarul numărului

Calea spre Dumnezeu.....	1
Monica Mateescu Matte s-a dus dintre noi Victor Roșca.....	1
Anunțurile comunității.....	2
Anunțul de deces (text pregătit de Dna Matte și tradus de Dl Wladimir Paskievici)	4
Hommage à Monica Matte Wladimir Paskievici.....	5
Din activitățile Scolii Duminicale a Bisericii "Buna Vestire"	6
Ecouri la Moara lui Kalusek	9
Moara lui Kalusek – manual de supraviețuire Laura T. Ilea.....	9
REFLECȚII	11
Inima de poet George Filip.....	12
* Erhystmika * - Essai conceptuel – par Daniel Constantin Manolesco.....	13
Mariana Muntean – poeme.....	15
Vis de copil	15
Vitejii regi.....	15
Concurs internațional de fotografie ortodoxă	15
Palate regale și conace boierești în România Doina Hanganu – Bumbăcescu	16
Copiii noștri sunt frumoși! Ana Maria Gibu.....	19
Pana credinței Liviu Jianu	19
Calatoria	19
Drumul	19
OMUL, FIINȚĂ RELIGIOASĂ (I) Preot Lector Ioan Glăjar	20
Un geniu își ia rămas bun Gabriel Garcia Marquez	22
Debut Candela: Mariana Gheorghe	22
La umbra unui stejar George Filip.....	23
În amintirea poetului Cezar Ivașescu!.....	24
Moment Cezar Ivănescu la sala parohială „pr. Petre Popescu” Alex Cetateanu	24
La al treilea gong grupaj de George Filip.....	25
Umbra lui Cezar la Montreal	25
Lacrimi din exil	26
Viata poetului - Cezar Ivașescu -	26
Tire-à-blanc Miruna Tarcău	27
Moartea lui Barbu Slatineanu Prof. Dr. Paul Dăncescu.....	29
Epigrame și versuri Traian Gârduș.....	30
Donjuan în fața morții	30
Pe piatra unui epigramist	30
Unui autor	30
„Sfârșit de mileniu”	30
Remember lui Vasile Militaru	30
Ciobănașul – după Vasile Militaru.....	30
Bahică Păstorel (Al. O. Teodoreanu).....	30
Jurnal de călătorie – XXV - ing. Alexandru Sandu.....	31
Câștigătorii Concursului internațional de poezie al românilor de pretutindeni "STARPRESS", Ediția I-a.....	34
Fost-am, neica, președinte George Filip.....	34
Între două lumi Dr. Mirela Baranci	35
Mândria și iubirea de sine Nicolae Teișan ...	35
15 mai - Ziua Latinității și în Canada Daniel Constantin Manolescu.....	36

Cuvântul

Părintelui Paroh Liviu Alexandrescu, de la Biserica „Buna Vestire”

Calea spre Dumnezeu

„Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (Ioan XVII, 3)

Existența Lui Dumnezeu constituie fundamentul fiecărei religii, ce se desfășoară între două persoane, una obiectivă, adică Dumnezeu și alta subiectivă, adică omul. Ortodoxia este calea spre Dumnezeu, calea adevărului creștin, a credinței și a vieții sfinte. Noi ne numim creștini ortodocși, fiindcă mergem pe calea arată de Mântuitorul Hristos, de Sfinții Apostoli, pe calea bisericii, întemeiată de ei.

Întreaga creație, de la faptele cele mai mici, până la cele mai mari, de la începutul lumii până astăzi, marturisesc înțelepciunea, bunătatea, prezența și puterea Creatorului în tot ceea ce există. Despre existența Lui Dumnezeu, îi vorbeste creștinului atât mintea, cât și Inșisi Cuvântul Lui Dumnezeu revelat, cuprins în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție.

Îl vedem pe Dumnezeu pe calea naturală (catafatică) prin lucrarea mainilor Sale, a lucrurilor inconjurate și vedem atât înțelepciunea și atotștiința, marturisind: „Mare esti Doamne și minunate sunt faptele Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda măririi Tale”, sau cum spune psalmistul: „Cerurile spun măria Lui Dumnezeu și facerea mainilor Lui o veste tără” (Psalm 18, 1). Dar nu este suficient pentru desăvârșire, căci Mântuitorul spune: „Nu oricine-Mi zice, Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce va face voia Tatălui Meu, Celui din ceruri (Matei VII, 21).

Îl vedem și îl simțim pe Dumnezeu pe calea supranaturală (apofatică), o cale ce ține de împlinirea sufletului, de progresul spiritual și moral, de felul cum te apropii de asemanarea cu Dumnezeu. Dar cea mai mare cunoaștere este prin adevărata trăire. Aici ne ajută rugăciunea, credința și faptele bune.

continuare în pag. 4

File de istorie

Monica Mateescu Matte s-a dus dintre noi

Victor Roșca

Unii oameni, trecând prin viață, și înscriu existența într-o faptă durabilă. Monica Mateescu a făcut parte dintre aceștia. „Am încercat toată viața să nu fac umbră pământului de pomană”, iată deviza care a condus-o prin viață. Curajoasă, inteligentă, o găsim la originea multor inițiative personale sau comunitare realizate de la idee și până la împlinire.

Am cunoscut-o acum douăzeci de ani, la puțin timp după sosirea mea în Canada. Făcea parte dintre colaboratorii părintelui Petre Popescu alături de prof. univ. emerit Sorin Sonea, prof. univ. emerit Wladimir Paskievici, prof. univ. Radu Zmeureanu, activi în „Mouvement de Solidarité Québec – Roumanie”, o organizație de ajutorare a României înființată în zilele revoluției anticomuniste.

Am lucrat împreună cu Monica Mateescu Matte la câteva proiecte comunitare:

În 2001, la „2000 de ani de creștinism pe pământ românesc”; la o expoziție de documente vechi descoperite în Biblioteca Vaticanului de savantul român Dumitru Snagov, dublată de o expoziție de icoane ale pictorilor români din Québec.

În 2002, mi-a propus să organizăm „Ziua de rugăciune pentru România”. Am mers împreună la o mănăstire de maici catolică, care acceptând propunerea noastră,

continuare în pag. 4

Anunțurile comunității

grupaj realizat de Victor Rosca

NOTĂ: Toate activitățile care se desfășoară la Complexul Parohial „Pr. Petre Popescu” sunt suportate financiar de Biserica Ortodoxă Română „Buna Vestire” din Montreal, proprietara imobilului

Biblioteca „Mihai Eminescu” a Bisericii „Buna Vestire”

Este deschisă în fiecare marți și joi între orele 11:00 - 13:00 și duminică între orele 12:30 - 13:30.

NOTA: Biblioteca dispune de 20.000 de volume dintre care circa 5000 în limba română și circa 15000 în limbile franceză și engleză. Vă rugăm să donați bibliotecii cărți în limba română. Donatorii le pot aduce duminică la Biserică sau la bibliotecă, când biblioteca este deschisă. Mulțumim donatorilor.

Bibliotecar: d-na Maria Oana.

Școala duminicală pentru copii a Bisericii Buna Vestire

Noul an școlar, 2008 / 2009, al Școlii duminicale pentru copii începe duminică 28 septembrie la Biserica „Buna Vestire.

Scopul școlii duminicale este formarea micului creștin. Se transmite copiilor iubirea de semeni, generozitatea, respectul față de părinți. Copiii sunt pregătiți să devină oameni de caracter, integri, harnici spre bucuria părinților. Pe lângă religie, copiii învață obiceiurile creștine ale sărbătorilor românești. Lecțiile se predau în limbile română, franceză și engleză.

Copiii sunt aduși în clase de către părinți și predați profesoarelor în fiecare duminică la ora 11.

Curs de pictură pentru copii

Cursul de pictură pe sticlă predat de pr. diacon Vasile Trif, din cadrul școlii duminicale, începe la data de 28 septembrie.

Întâlniri ale persoanelor în vârsta la bibliotecă

Întâlnirile se vor desfășura joia, în bibliotecă, iar în zilele reci, într-una din clasele școlii duminicale, între orele 11:00 - 13:00.

Anunț pentru noii veniți DONAȚII

Biserica Buna Vestire are rezervată o încăpere la Casa Română unde sunt depozitate donațiile dumneavoastră în haine, mobilă și orice alte bunuri gospodărești în folosul noilor emigranți. Aceștia le pot ridica gratuit, duminică, imediat după slujba religioasă sau în zilele când biblioteca este deschisă.

Vă rugăm să oferiți cu dărnicie din prisosul dumneavoastră. Toate lucrurile trebuie să fie curate și în stare bună.

Vă mulțumim.

COMUNICAT

În perioada 4-6 Iulie 2008, la Vatra Romaneasca din Grass Lake, MI, a avut loc cel de-al 76-lea Congres Anual al Episcopiei Ortodoxe Romane din America.

La acest Congres a fost discutată, printre altele și “Propunerea de înfiintare a Mitropoliei Ortodoxe Romane din America de Nord”. După mai multe discuții, aceasta Propunere nu a fost votată, deoarece necesită mai multe lamuriri și o lucrare mult mai amanuntita.

În acest scop, Consiliul Episcopiei noastre, a propus alcatuirea a trei Comisii: Comisia Financiara, Comisia Juridica și o Comisie pentru alcatuirea Constitutiei și Regulamentului Bisericesc.

Aceste Comisii, formate din clerul și din credinciosii Episcopiei noastre, vor preda raportul lor, Consiliului Episcopesc spre aprobare. La momentul convenit și numai dacă, Consiliul Episcopesc considera valabile aceste concluzii, atunci vor convoca un Congres Special pentru a supune aceasta „Propunere de formare a noii Mitropolii Ortodoxe din America de Nord”, la vot.

Participant la Congres

Calendarul sărbătorilor religioase

- Vineri 15 august: Adormirea Maicii Domnului
- Vineri 29 august: Tăierea capului Sf. Prooroc Ioan Botezătorul
- Luni 8 septembrie: Nașterea Maicii Domnului
- Luni 14 octombrie: Sf. Cuvioasă Paraschiva
-

Programul Slujbelor religioase

În fiecare duminică și în zilele de sărbătoare marcate cu roșu în calendarul creștin:

- Orele 9:30 – Utrenia
- Orele 10:30 – Sfânta Liturghie

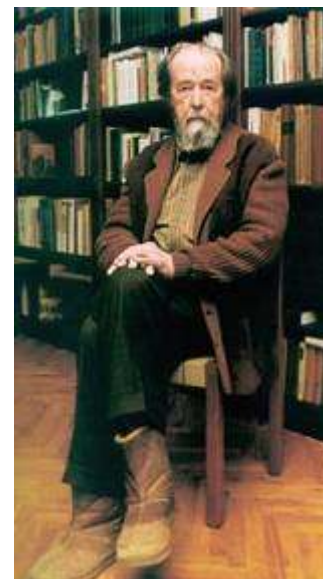
În fiecare vineri la orele 17:00 se oficiază Slujba Acatistului și Taina Spovedaniei

Abonamente

Vă rugăm să vă abonați la revista Candela pentru anul 2008. Costul anual este de 20\$. Candela de Montreal se poate citi pe internet la adresele:

pages.infinit.net/romanbl/ sau www.bunavestire.ca/RO/ (butonul Candela)

Știri culturale de pretutindeni

Aleksandru Soljenitîn, cel mai cunoscut disident rus a murit pe 4 august 2008, la vârsta de 89 de ani.

El a reușit prin forța cuvintelor să demaște ororile unui regim privit cu îngăduință, într-o vreme, în restul lumii. A fost Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1970 pentru „Pavilionul Canceroșilor”, un preludiu la „Arhipelagul Gulag”.

După 20 de ani de pribegie prin Occident, s-a întors în 1994 în Rusia, fără însă a-și găsi locul în noua societate, bântuit întreaga viață de nostalgia Sfintei Rusii.

**Să ne cunoaștem profesioniștii
din comunitate**

Me CEZAR CATALIN MIHAI
Avocat

5022, chemin de la Côte-des-Neiges,
Bureau 3, Montreal (Quebec) H3V 1G6
Tel.: 514-341-5330

- 1) Imigratie
- 2) Drept matrimonial (separari, divorturi, garda copiilor, pensii alimentare, litigii testamentare, omologări testamentare etc.)
- 3) Drept imobiliar (defecte ascunse de construcție ori vicii de sol; recuperarea comisioanelor datorate agentilor imobiliari)
- 4) Regie de logement

Me CAROLINA CERNICA
Notar

507, Place d'Arms, Bureau 1300
Montreal (Quebec) H2Y 2W8
Tel.: 514-282-1287
Fax : 514-282-1109
e-mail :

carolina.cernica@notarius.net

Acte de ipotecă, de cumpărare-vânzare, contracte de căsătorie, testamente, mandate de inaptitudine, procuri generale și speciale, dezbateri de succesiuni, etc.

MONICA OALA
Psychologue
Educatrice Certifiée en Vie
Familiale
(M.A., O.P.Q., A.F.L.E.G.)
384 Ch. Bord-du-lac,
Dorval, Québec, H9S 2A6
Tél : 514-636-8860

MIHAELA IVAN
Centre de beauté (esthétique)
810 ave Champgneur, suite 224
(colț cu Van Horn, a treia stață de la stația de
metrou Outremont)
Outremont, Québec, H2V 4S3
Tél : 514-771-7703

VIOLETA RUXANDU
Agent immobilier affilié
Cell : 514-567-4619
Tél : 514-856-4444, poste 454
Télé. : 450-736-1113
violeta@ruxandru.com

**Muzică pentru nunți și alte
evenimente familiale**
LIDIA CONSTANTINESCO
Claviatură
Email: constantinesco@videotron.ca
Tel.: 450-978-1655

PERDEZ DU POIDS
KILOS EN MOINS! PROGRAMME SANTÉ...
POUR UNE SAINTE APPARENCE

AU SERVICE DE VOTRE MIEUX-ÊTRE

- > ÉVALUATION DES BESOINS ET OBJECTIFS
- > FABRICATION D'UN PROGRAMME PERSONNEL
- > ANALYSE EN FONCTION DES OBJECTIFS
- > ENCADREMENT ET SOINS PERSONNALISÉS

**QUEL QUE SOIT VOTRE ÂGE,
VOTRE STYLE DE VIE,
OU VOS ANTÉCÉDENTS
NOUS POUVONS VOUS AIDER !**

POUR UN RENDEZ-VOUS COMPOSER:
(514) 799 - 1772

Calea spre Dumnezeu

urmare din pag. 1

Cu aceste trei cai, au umblat toti sfintii si au ajuns la cea mai inalta treapta de unire cu Dumnezeu.

Rugaciunea este semnul credintei. Dintre acestea, „nimic nu lipeste pe om de Dumnezeu, mai mult ca rugaciunea”(Sfintii Parinti). La intrebarea apostolilor :„Doamne invata-ne sa ne rugam”, Domnul Hristos i-a invatat rugaciunea „Tatal nostru”, ce cuprinde esenta intregii invataturi si ale tuturor raporturilor dintre om si Dumnezeu. Ne invata iubirea, bunatatea, iertarea, atribute care apartin Lui Dumnezeu.

Duhul Sfânt s-a pogorat peste Apostoli, cand acestia erau la rugaciune (Fapte 4, 31). Faptele bune completeaza rugaciunea si asa implinim cuvintele Sf.Pavel care spune :„,credinta fara fapte este moarta”(Iacob 2, 26).

Daca ne intrebam cum sa-L primim pe Dumnezeu? Sfanta invatatura crestina ne raspunde prin faptul ca noi déjà il primim pe Dumnezeu prin baia botezului, dar ramane in noi, atat cat il pastram. Dumnezeu intreit in persoane, adica Tatal, Fiul si Duhul Sfânt, este chipul dupa care a fost creat omul. Aceasta inseamna comuniune si dragoste. La aceste insusiri sufletesti suntem chemati si noi, dupa cum spune si Sfântul Pavel :„,De as grai in limbile oamenilor si ale ingerilor dar dragoste nu am, facutu-m-am arama rasunatoare si chimval rasunator”(Corinteni XII).

Dumnezeu, prin Duhul Sfânt se ingrijeste de toate sufletele curate si bune, de cei care vin cu credinta la Biserica, de cei care isi pleaca genunchii si inimile la rugaciune, pentru a primi binecuvantarea cereasca.

„Trupul Lui Hristos”care este biserica, actualizeaza viata de comuniune cu Dumnezeu, ne cheama sa fim prezenti la sfintenie, la o viata noua, viata in Hristos, unde lucreaza Duhul Sfânt, care ne lumineaza si calauzeste spre Imparatia cea vesnica.

Ne numim crestini prin faptele noastre, nu numai ca am fost botezati. Acest „templu al Duhului Sfânt” pe care il purtam, sa pastreze sfintenia, dragostea de Dumnezeu si de semenii. Sa ne rugam, ca niciodata sa nu incetam a fi templu al Lui Dumnezeu si ca Duhul Sfânt sa nu se departeze de la noi, ci sa ramana pentru intarire, sfintenie si mantuire :„, Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”(Matei V,16).

Monica Mateescu Matte s-a dus dintre noi

urmare din pag. 1

s-a implicat alături de Biserica „Buna Vestire” la realizarea acestui important proiect comunitar. La apariția filmului „Binecuvântată fii închisoare” de Sergiu Nicolaescu, realizat după romanul omonim apărut la Paris în 1977, scris de Nicole Valery Grossu, în care este descris calvarul îndurat în închisorile Miercurea-Ciuc și Canalul Dunăre-Marea Neagră de către femeile care s-au ridicat împotriva dictaturii comuniste, Monica Mateescu Matte a mers până la realizatorul filmului și a obținut o copie în limba română pe care a proiectat-o în fața unui numeros public adunat în sala parohială „pr. Petre Popescu” a Bisericii „Buna Vestire”.

Pentru Sărbătoarea Națională a României de la 1 decembrie 2007, a propus sublinierea evenimentului prin proiectarea de fotografii din istoria regilor Carol I și Ferdinand și o întâlnire cu Alexandru Jipa, Șef al Gărzii Regale în 1945, care, din proprie inițiativă, a defilat cu fanfara garnizoanei în fața manifestațiilor adunați în Piața Palatului în ziua de 8 noiembrie 1945, în semn de revoltă contra ocupației sovietice.

Ultima sa acțiune de angajament civic a fost memoriul depus la 27 septembrie 2007 la „Commission de consultation sur les pratiques d'accommodements liées aux différences culturelles”, comisia Bouchard-Taylor, din partea MSQR, memoriu publicat și în Candela de Montreal nr. 5 din 2007.

Monica Mateescu Matte a venit la Montreal în 1950, din Franța, unde primise azil politic. Era nepoata de fiu a unui investitor german adus de Regele Carol I în România, în 1884, pentru înființarea unei fabrici de instrumente medicale.

Angajamentul său civic remarcabil a fost recunoscut și de către guvernul canadian, care i-a conferit „Ordinul Canadei”.

La 19 mai 2008, Monica Mateescu Matte ne-a părăsit pentru totdeauna, lăsând în urmă pe soțul său, prof. univ. emerit Nicolae Mateescu Matte, cei doi copii și cei doi nepoți de la fiica sa Carina.

Ceremonia funerară a avut loc sâmbătă 24 mai la Biserica „Buna Vestire” din Montreal și a fost înmormântată la Cimitirul „Côte des Neiges”, pe muntele Mont-Royale.

Dumnezeu s-o odihnească în pace.

Anunțul de deces (text pregătit de Dna Matte și tradus de DI Wladimir Paskievici)

Pe ziua de 19 mai 2008, Monica Matte ne-a părăsit.

Lasă în doliu pe soțul profesorul Dr Nicolae Mateescu-Matte, fiul Daniel, fca Anne Karyne, ginerele Jacques Latreille, nepoții Iordan Nicolas și Michael Darcy, cumnatul Dr Alex Straja soț al sorii Evelynne (decedată), nepotul André Straja cu soția lui Giuze și fiica lor Ariana.

Monica Matte, originară din România, a ajuns la Montreal în 1950. În primii șapte ani a fost profesoară la *École Ménagère provinciale*, care a devenit *École des Sciences ménagère*, afiliată Universității din Montreal.

A fost prima femeie care a apărut pe postul de televiziune a Radio Canada, pe ziua de 6 septembrie 1952, în cadrul programului « *Rève et Réalité* ».

A fost secretară, vice-președintă sau președintă a numeroase asociații precum : *Association des femmes diplômées de l'Université de Montréal*, *YWCA*, *Fédération des femmes du Québec*, *Fédération canadienne des droits humains Équitas*, *Mouvement de solidarité Québec-Roumanie*, *Conseil du civisme* și membră fondatoare a Fundației Thérèse Casgrain.

A fost artizan al Legei 85 S.Q sub egida Consiliului de civism – *Legea favorizând civismul* -, și al Articolului 2 din *Charte des droits du Québec* relativ la dreptul de ajutorare.

A fondat programul « *Nouveau départ* », un program de orientare pentru femeile între 35 și 55 de ani, program care a durat 30 de ani și care a fost oferit în toate provinciile Canadei și în Yukon.

A primit Ordinul Canadei, premiul « *Droits et libertés* » decernat « Pionierilor Chartei », de către Comisia drepturilor persoanei și drepturilor tinerilor, precum și medalia oferită de Federația grupurilor etnice pentru promovarea cauzelor diverselor etnii.

A fost comisar în cadrul Comisiei drepturilor persoanei din Quebec, membră a Consiliului consultativ canadian al statutului femeii, membră a Tribunalului federal al drepturilor persoanei și membră a altor asociații.

N-a uitat însă comunitatea română și a contribuit, prin organismul *Mouvement de Solidarité Québec-Roumanie* la mai multe proiecte.

Serviciul funerar se va ține la Biserica ortodoxă română Buna Vestire, din Christophe Colomb 8070, la Montreal, pe ziua de 24 mai 2008, la ora 10h00 și va fi urmat, la 12h00, de un omagiu ținut la Centrul Funerar Côte des Neiges situat la 4525 Chemin de la Côte des Neiges. Toți cei care au cunoscut-o sunt invitați să participe.

Hommage à Monica Matte

Wladimir Paskievici

apporté lors de La Liturgie de La Parole tenue lors de son enterrement au Cimetière Notre Dame De La Côte Des Neiges à Montréal, Le 24 Mai 2008

Tous ceux qui ont connu Monica Matte s'accordent à dire que c'était une personne menée par la passion d'aider les gens qui éprouvent un certain besoin de reconnaissance, que ce soient les immigrants qui veulent s'intégrer au Québec et qui souhaitent être acceptés par le milieu ; les personnes qui s'exposent à des risques en effectuant de simples gestes de civisme et que les lois ne protégeaient pas face à ces risques ; ou les femmes, qui, après avoir élevé leurs enfants, cherchent à revenir sur le marché du travail mais qui ne bénéficiaient d'aucun soutien particulier. Cette passion, inébranlable, l'a menée à modifier les mentalités, à combler les vides juridiques par des nouvelles lois et, surtout, à laisser derrière elle le souvenir d'actes précis comme aussi l'expression de gratitude des personnes qu'elle a directement aidées.

Conformément aux souhaits de Monica, je m'adresse aujourd'hui à vous pour résumer uniquement son action au sein de la communauté roumaine de Montréal. Si elle m'a choisi d'être son témoin sur cet aspect de sa vie c'est, je pense, autant parce que j'ai eu l'occasion de la voir à l'œuvre que parce qu'elle savait qu'elle pouvait toujours compter sur moi en cas de besoin.

En premier lieu, elle a aidé un bon nombre de Roumains, se trouvant en situation dramatique, à sortir de leurs pays et à s'établir sur ce continent. Trois exemples suffiront. En 1977, deux Roumains faisaient la grève de la faim, Place du Canada à Ottawa, pour protester contre le refus du gouvernement roumain d'accorder le permis de sortie à leurs épouses qui souhaitaient les rejoindre ; la campagne de presse qu'elle a déclenchée a réussi à faire infléchir les autorités roumaines. En 1985, deux autres Roumains, en situation pratiquement identique, font appel à elle pour la même chose ; sans aucune hésitation, elle demande directement et obtient l'aide du Gouverneur général du Canada, M. Hnatyshyn, d'intervenir auprès des autorités roumaines, ce qu'il fit avec succès. En 1999, elle aide un jeune émigrant arrivé au Canada dans un container, à régulariser sa situation aux États-Unis, après que le Canada a refusé de le faire (Aujourd'hui, ce jeune homme est marié, a quatre enfants et est devenu prêtre orthodoxe). Il est évident que si elle a réussi dans ces cas difficiles, c'était à la fois à cause de son désir de s'impliquer dans une cause où l'injustice était flagrante, de sa ténacité et des relations qu'elle a développées durant ses autres activités.

En deuxième lieu, elle a aidé un très grand nombre de Roumains à trouver du travail. Sa

réputation était telle, qu'un jour j'ai entendu quelqu'un s'adresser à un nouveau venu en lui disant « Si tu veux obtenir un renseignement, adresse-toi à Mme Mitescu mais si tu désires obtenir un travail, adresse-toi à Mme Matte ». La plupart de ces Roumains continuent d'ailleurs de lui témoigner leur reconnaissance.

Après l'ouverture des frontières de la Roumanie, après la chute de Ceausescu, en 1989, ses actions se sont multipliées et diversifiées :

- Elle a fait venir 30 boursiers roumains, pour suivre une formation de trois semaines organisée par la Fondation canadienne des droits de la personne, des cours leur permettant d'approfondir les aspects légaux de ces droits ;

- Avec le concours de plusieurs autres personnes, elle a réussi à ramasser une liste de plus de 6 700 signatures qui demandaient au gouvernement canadien d'envoyer des observateurs neutres aux premières élections libres qui se sont tenues en Roumanie, en 1990, ce qui fut réalisé ;

- Similairement, elle a obtenu plus de 7 000 signatures pour demander au gouvernement canadien d'aider la candidature de la Roumanie pour rentrer à l'OTAN (Organisation du Traité de l'Atlantique Nord), ce qui fut également réalisé ;

- En 1992, elle était en charge des Relations publiques lors du premier congrès de l'*American Rumanian Academy of Arts and Sciences* (ARA) - association regroupant les professeurs d'université de la diaspora roumaine - qui se tenait en dehors des États-Unis, à Montréal. À cette occasion, elle a organisé une réception inoubliable à l'hôtel Ritz-Carlton.

- Durant les années 1998-2000, elle a mené à bien un projet médico-éducatif, en collaboration avec des médecins de l'Hôpital Ste-Justine, qui constituait en la traduction, la publication gratuite et la diffusion à des hôpitaux de Roumanie, de deux fascicules, la première adressée aux enfants malades de leucémie et la deuxième à leurs parents, qui leurs donnaient des conseils sur la façon d'appréhender le traitement de la maladie, une fois rendus à la maison. Elle a contribué ainsi à ce que le taux de guérison des enfants autrement laissés à leur sort, qui était seulement de 20%, s'approche maintenant à celui du Canada (90%).

- En l'an 2001, elle a été l'une des principales organisatrices de l'exceptionnelle exposition *Monumenta Romaniae Varticana* qui a mis en évidence, grâce à des témoignages historiques retrouvés au Vatican par le professeur Dumitrescu-Snagov, l'existence d'une tradition chrétienne deux fois millénaire. Cette exposition, à laquelle s'est ajoutée une exposition d'icônes roumaines, a eu lieu en marge du 25 congrès de l'ARA qui s'est tenu de nouveau à Montréal, en cette année-là. Plus de 1200 personnes ont pu admirer cette exposition.

- En l'an 2002, elle a participé activement à l'organisation à Montréal, de la « *Journée mondiale de la prière* » consacrée cette année-là à la Roumanie. L'assistance, au sein de la quelle se trouvait le maire de Montréal, M. Gérald Tremblay, était composée d'au moins 700 personnes. Ces trois dernières activités ont eu lieu sous l'égide du Mouvement de Solidarité Québec-Roumanie (MSQR) dont elle était vice-présidente.

- Enfin, en 2004, Monica Matte, après avoir contribué de façon significative à la venue à Montréal de la statue de Mihai Eminescu, a été l'un des principaux protagonistes de l'organisation des cérémonies ayant eu lieu lors de l'inauguration de la *Place de la Roumanie* à Montréal. Ce projet, initié par les autorités roumaines et la Ville de Montréal, a permis à la communauté roumaine de Montréal de montrer sa vitalité car ce sont des membres de cette communauté qui se sont mobilisés pour réaliser les activités artistiques et culturelles associées à cette inauguration. Qui plus est, c'est grâce à sa persévérance - et à l'ingéniosité de son collègue, le maître Constantin Marinescu - que la Ville a accepté d'officialiser l'existence de la *Place de la Roumanie*, tel que l'atteste aujourd'hui une plaque installée en cet endroit.

Mais que d'heures de travail pour réaliser ces projets, que de téléphones, que de lettres et que de rencontres ! J'ai commencé à travailler avec Monica Matte en 1992, au sein du MSQR et nous avons été ensemble dans toutes les actions que j'ai mentionnées plus haut. Trop de souvenirs se bouleversent dans mon esprit pour les dérouler devant vous. Je ne retiendrai que trois. L'ardeur avec laquelle elle se battait - par des lettres à l'éditeur dans les journaux ou autres publications - pour rétablir la vérité sur la latinité de notre pays d'origine ou pour rappeler « la douceur de ses mœurs envers les femmes » ; l'énergie considérable qu'elle a mise pour organiser, pratiquement en espace de quelques jours, une superbe exposition d'icônes roumaines, de costumes nationaux et de produits artisanaux ; et la pression qu'elle a exercée sur la Ville pour l'obtention de la plaque que j'ai mentionnée plus haut.

Sur cette plaque, dont elle très fière, il est gravé : « *En l'honneur de la communauté roumaine, de son apport important à la société montréalaise et son siècle de présence à Montréal* ».

***

Chère Monica, comme tu l'as dit si bien « *Toute ma vie j'ai essayé de ne pas faire inutilement de l'ombre sur terre* ». Alors, au nom de tes amis, laisse moi ajouter :

« *Nous te remercions, Monica, pour ton apport de plus d'un demi-siècle au rayonnement, dans la société montréalaise, de la communauté roumaine dont tu étais si fière d'en faire partie. Tu as été et tu resteras pour toujours la Première Dame de notre communauté !* »

Monica, tu nous manqueras beaucoup mais tu resteras dans nos cœurs...

Din activitatile Scolii Duminicale a Bisericii "Buna Vestire"

Florii 2008

Cultivarea traditiilor romanesti in cadrul scolii duminicale de catre dascalii nostri, se face cu multa daruire si dragoste. Incununarea eforturilor poate fi vazuta in atitudinea copiilor, care cu multa maiestrie au incondeiat ouale in duminica de Florii. Se putea citi in ochii lor incantarea, bucuria si mai ales satisfactia cu care indeplineau acest pretios obicei care necesita o mare atentie si migala. Aceasta traditie pune in valoare insemnatatea pe care noi o acordam vietii.

Oul nu este altceva decat un simbol al vietii ca implinire. Acest mesaj il aflam deplin in Sarbatoarea Pascala a Invierii Domnului nostru Iisus Hristos, fapt care explica si justifica prezenta acestui element simbolic in traditia romaneasca. In mainile copiilor, oul care urmeaza sa fie incondeiat primeste un plus de mister, de candoare, de nevinovatie, se incarca cu un nou sens, un sens al luminii pe care doar copiii si sfintii ni-l pot transmite.

Din activitatile Scolii Duminicale a Bisericii "Buna Vestire"

Vinerea Mare 2008

In Vinerea Mare, imbracati in alb, ingerasi si la propriu si la figurat, copiii au participat la intreaga procesiune aducand flori - lacrimile creatiei, ale universului pentru Creatorul Sau aflat acum in pantecele pamantului, in mormant. Prezenta lor radioasa, plina de lumina angelica, miscarile lor zglobii, vocile lor cristaline pe care le auzeam in momentele in care incojuram biserica ne-au risipit din intristare, ne-au facut sa ne gandim la a *Treia Zi*, la Ziua Invierii, la Ziua luminii, a vietii prin excelenta.

Din activitatile Scolii Duminicale a Bisericii "Buna Vestire"

Paștele 2008

Text redactat de Diaconita Simina Trif, in colaborare cu cadrele didactice ale Scolii Duminicale, Biserica "Buna Vestire", Montreal : Preoteasa Claudia Alexandrescu, Preoteasa Elisabeta Manea, Corinne Salamis, Adriana Bata, Rodica Turlea, Claudia Boldea, Dan Chira, Marie-Cristine Florea, Daniela Folea, Natalia Leahu, Anne Navin, Alexandra Pacurar, Anca Pacurar, Luciana Savulescu, Anica Vidal.

Indrumarea religioasa : Preotul Paroh Liviu Alexandrescu, Preotul Adrian Manea, Preotul Ioan Cotrigasanu si Parintele Diacon Vasile Trif.

Ecouri la Moara lui Kalusek

Lansare la București
Cosmin Budeancă, Doina Jela, Victor Roșca

Romanul istoric scris de Victor Roșca și apărut la Editura Curtea Veche din București a fost prezentat publicului din România la 7 februarie a.c. la Facultatea de Istorie a Universității din București, la 8 februarie a.c. la Centrul cultural Reduta din Brașov și în ziua următoare la Fundația culturală Negru Vodă din Făgăraș.

Lansarea la Brașov
Mircea Ivănoiu, Victor Roșca, Octav Bjoza, Cosmin Budeancă

Lansările au fost organizate de Institutul de Investigare a crimelor comunismului în România, Fundația Aspora, Facultatea de Istorie a Universității din București, Facultatea de Litere a Universității Transilvania din Brașov, Fundația culturală Negru Vodă din Făgăraș, A.F.D.P.R. Filiala Brașov și Editura Curtea Veche din București.

Prezentarea cărții a fost făcută de Doina Jela, Cosmin Budeancă, Marius Oprea și de autor, Victor Roșca.

Lansare la Făgăraș
Marius Oprea, Ioan Ciupea, Victor Roșca, Cosmin Budeancă, Florentin Olteanu

În luna aprilie a anului curent a avut loc lansarea canadiană a acestui roman istoric. Sub organizarea Revistei Candela de Montreal și a Bisericii Buna Vestire din Montreal, la 13 aprilie Sala pr. Petre Popescu a Bisericii Buna Vestire a găzduit acest eveniment. Au vorbit despre carte Emilia Anamaria Vasadi, Doina Hanganu, Felicia Mihali, George Filip și autorul.

Evenimentul de la Montreal
Prezentatorii: Emilia Anamaria Vasadi, Victor Roșca, Doina Hanganu, Felicia Mihali, George Filip
foto dedesubt: imagine din sală

Moara lui Kalusek – manual de supraviețuire

Laura T. Ilea

Moara lui Kalusek este o carte care descrie o experiență-limită a condiției umane. O carte care interoghează neincetat pînă unde se poate înainta în abjecție, așa încît cel supus torturii să nu-și piardă reflexele umane și să nu se transforme într-o umbră. Care sînt resorturile care îi împiedică degradarea, coborîrea ireversibilă înspre propria anihilare? Care sînt termenii luptei dintre instinctul de conservare și demnitate? Care este algoritmul foamei, torturii, umilinței prin care „Moara lui Kalusek” își îndeplinește sistematic reeducarea? Și, în sfîrșit, cum se poate supraviețui în atare condiții, în ce formă reușește mecanismul memoriei să reinstaureze firul unei logici fragmentare în labirintul tenebrelor?

Două lucruri frapază de la bun început în această carte: pe de o parte acela că scopul „morii” nu este nicidecum reeducarea, ci exterminarea. Pe de altă parte, tonul autorului, tonul în care cartea este scrisă. Tonul vocii unui om care a asistat la o calamitate și care încearcă să-i înțeleagă resorturile. E uluitoare această conștiință istorică acută, care nu încearcă să-și strige, cu ură, răzbunarea, ci, de la distanța unei jumătăți de secol, disecă fiecare pas pe drumul calvarului cu o luciditate și o înțelegere a suferinței coplesitoare.

S-ar putea spune că *Moara lui Kalusek* e străbătută de o atmosferă lugubră. Instaurarea unei epoci obscurantiste exclude cu totul prezența umorului. Putem avansa, ducând raționamentul mai departe, că o societate în care resorturile umorului au fost în totalitate retezate se îndreaptă cu încetul spre rețeta deviantă a unui univers concentraționar, așa cum e cel descris aici.

Și totuși, dacă umorul este în totalitate absent, nu lipsește în schimb ironia, dovadă pentru luciditatea cu care autorul privește procesul social prin care Republica Populară din România și dictatura proletariatului își intră în rol: „Moara lui Kalusek măcina la toată capacitatea. În teorie, comuniștii iubesc oamenii de pretutindeni, dar nu au nici o considerație pentru cei pe care-i conduc” (p. 141).

De asemenea, considerațiile despre puterea „văzduhului” („nume secret de recunoaștere folosit de membrii siguranței comuniste în 1948”), care se instalează irepresibil peste o întregă națiune nu sînt, la rîndul lor, lipsite de ironie: „Pentru el, omul nu conta mai mult decît un obiect oarecare. Cu sau fără voia noastră el era însă «văzduhul», puterea omniprezentă ce stăpînea de acum încolo spațiul dintre granițele țării românești” (p. 71).

continuare în pag. 10

Moara lui Kalusek – manual de supraviețuire

urmare din pag. 9

Aspectul asupra căruia aş vrea să insist în aceste pagini și pe care autorul reușește să ni-l transmită extrem de persuasiv este metamorfoza interioară a unui om care își pierde libertatea, modul în care el se confruntă cu îndoiala și reușește să o învingă, resursele interioare nebanuite pe care le descoperă, atunci când nici un element exterior nu-i mai poate veni în ajutor.

Pentru că, dincolo de valoarea sa de document asupra instalării erei comuniste în România, dincolo de valoarea recuperatoare a unei mărturii istorice, întrebarea persistă, obsedantă: cum se poate supraviețui unei astfel de orori și ce se întâmplă cu cel care este scos, pe o perioadă indeterminată, din orice logică umană?

La aceste întrebări răspunde Victor Roșca, punându-ne pe o pistă a meditației neîntrerupte: în primă instanță e tinerețea; apoi vine speranța; când speranța se consumă fără urmă în fața unei realități care o distruge în mod sistematic, rămân modelele, oameni de o calitate exemplară, care reușesc să-și imprime ființa în sufletul deținuților (părintele Arsenie Boca); mai rămîne prietenia, dialogul unor conștiințe prinse într-o logică tortionară căreia nu-i găsesc cheia (Mogoș, Mazilu); când și aceasta e spulberată (deținuții sînt, după proces, separați și trimiși fiecare într-o altă închisoare, pentru a-și ispăși pedeapsa), rămîne singurătatea, acceptarea suferinței și dialogul cu Dumnezeu.

Acest proces este descris în toată complexitatea sa în *Moara lui Kalusek*. De aceea, exercițiul de memorie poate servi și ca manual de supraviețuire, însemnările din subterană ale unui suflet care, fiind obligat să parcurgă încercările inimaginabile ale suferinței, reușește în același timp să ia distanță față de ea și să se poziționeze față de propria persoană, recăstigîndu-și demnitatea.

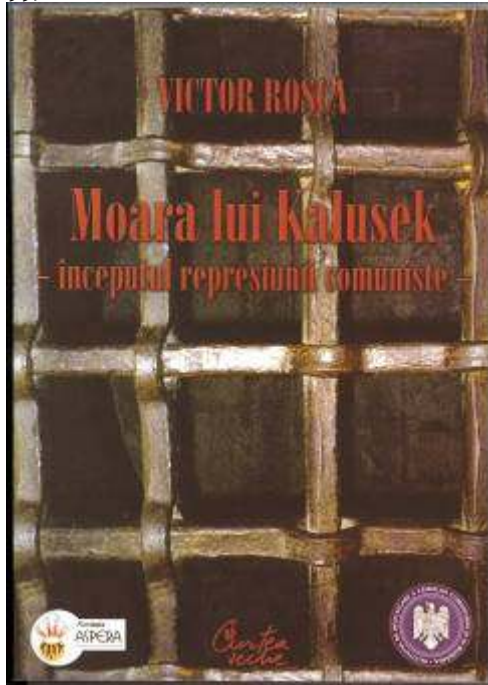
Bineînțeles, e inevitabil adaosul dimensiunii creștine a experienței. Iar, din acest punct de vedere, extrem de impresionantă este descrierea atitudinii părintelui Arsenie Boca, devenit între timp o legendă în Țara Făgărașului, care, prin calități ieșite din comun, a reușit, în mod neașteptat, să-și paralizeze călăii.

Descrierea reacției părintelui Arsenie în fața torturii pare ireală. Dar, și mai ireal pare modul în care el reușește să desfășoare mecanismul imperturbabil al reeducării, ajungînd să impună prezența sufletului în fața celui mai de temut călău: „Părintele Arsenie... pe părintele Arsenie l-au chinuit la început, la arestare, prin luna mai. Atunci, toți demonii lui Kalusek se năpusteau asupra lui; fiecare vroia să dea măcar un pumn unui « sfînt », ca să-și arate fidelitatea față de doctrina Partidului. Dar, spre deosebire de

ceilalți deținuți, ce urlau în timpul torturii, părintele se ruga pentru deținuți. Și, prin sfințenia sa, a reușit să-i îmblînzească. De atunci, Kalusek, șeful Siguranței Regiunii Brașov, cel mai înrăit tortionar, i-a permis să primească mîncarea de la femeile ce vin zilnic la poartă. Pentru că el n-a fost uitat de credincioși nici chiar aici” (p. 93).

Cohorta de tortionari nu poate fi convinsă, îmblînzită, sensibilizată sau influențată. Ea nu poate fi dezarmată decît în fața unor calități ieșite din comun, de o forță morală imbatabilă.

Cealaltă, infimă, breșă în masa de indiferență și brutalitate controlată a noii puteri corecționare este cazul, descris de autor în detaliu, al doctorului Octavian Sonea: „Cei doi călăi i-au legat mîinile doctorului și i le-au trecut peste genunchi. Însă, în momentul cînd au vrut să-i introducă ranga sub genunchi, spre a-l suspenda, în doctor s-a trezit indignarea. Ca să arate călăilor că nu va fi umilit cu voia lui, așa legat, le-a smuls ranga din mîini și s-a ridicat în picioare, cu cei doi tortionari agățați de umerii lui. Hipnotizați de îndrăzneala doctorului, pentru un moment, întregul șir, împreună cu comandantul, au înlemnit. Apoi, revenindu-și, au tăbărit cu toții peste el” (p. 99).

Cele două cazuri descrise reprezintă două experiențe izolate în masa tentaculară de trupuri care își așteaptă pedeapsa și cauza, fără a ști, în majoritatea cazurilor, care le e vina. Însă vina trebuie, cu toate acestea, imperturbabil mărturisită. Ea e capătul unui proces care sfinșește neabătut, tautologic, în ceea ce Partidul dorește să audă. Tautologia finală se hrănește dintr-o logică manifestă în care de o parte se află Partidul și toate metodele sale de „convingere”, iar de cealaltă parte se află toți cei care nu-și mărturisesc aderența și credința în noua religie. O transformare care trece prin infern. Dar, ca în

orice transformare, trebuie să existe o cale de a răsturna logica nemiloasă a realității înspre o conversiune interioară.

Despre aceasta ne vorbește Victor Roșca, iar din acest punct de vedere, cartea lui e cutremurătoare.

Prima parte a cărții, cea dinaintea arestării, este marcată de un ritm al acțiunii, al îndoielii născute din acțiune, al înțelegerii treptate a situației istorice și al perplexității în fața inimaginabilului. Germanii revoltei se creează, chiar și în lipsa convingerii că aceasta ar putea avea efecte palpabile. Întrebarea pe care și-o pun tinerii e mai puțin ce anume se va întâmpla cu ei, cît, mai degrabă, cum va arăta conștiința lor la capătul încercărilor. Chiar dacă eficacitatea imediată a faptelor lor nu e evidentă, tinerii nu au nici o îndoială în privința sensului acțiunilor lor. Istoria nu și-a pierdut încă direcția, în pofida semnalelor tulburi care îi înconjoară:

„În trei ani, din 1945 pînă în 1948, a fost anihilată întreaga elită românească, nu numai intelectualii, ci și vîrfurile tuturor categoriilor sociale... Capitularia fără luptă este nefastă pentru o națiune, o expune la convulsii interne și încurajează activitățile distructive din partea unor puteri inamice. O luptă, chiar și pierdută, rămîne o sursă de forțe nebanuite pentru generațiile viitoare” (p. 29).

Așadar, încă o pîrghie a mecanismului rezistenței – neîncetata proiectare în viitor, în ochii unor reprezentanți ai unor generații viitoare, a căror judecată cîntărește mai mult decît torturile îndurate. Puterea modelatoare a luptei supraviețuiește, chiar dacă aceasta e înfrîntă, redusă la tăcere.

Este o afirmație binecunoscută care spune că istoria este scrisă de cei puternici. Că învingătorul deține cheia interpretării evenimentelor. Probabil, cu amendamentul că rezistența interioară a celor care se opun nedreptății pune sub semnul întrebării versiunea oficială, iar vocea ei se face auzită, într-un tîrziu, chiar dacă în fapt e sufocată, redusă la tăcere. Iar dacă nu în momentul însuși al desfășurării evenimentelor, atunci într-o generație viitoare, care încearcă să-și înțeleagă propria identitate sau identitatea celor din mijlocul cărora face parte. Iar astfel de evocări, ca cea a lui Victor Roșca, depun mărturie pentru faptul că, deși fragmentară, conștiința istorică își continuă imperturbabil lucrarea, în variante neașteptate.

Iată o altă afirmație, în partea a doua a cărții, după străbaterea infernului torturii, o afirmație legată de aceeași încredere în puterea exemplului și în rezistența interioară: „În primele luni de pușcărie, nu se poate vorbi de moralul unui deținut. În acea perioadă noul arestat este bulversat de condiția de pușcăriaș. El caută și nu știe ce, încearcă toate ușile neștiind pe care s-o deschidă.

continuare în pag. 11

Moara lui Kalusek – manual de supraviețuire

urmare din pag. 10

Abia după cicatrizarea urmelor lăsate de anchete și proces, abia după ce descoperim luminița de la capătul tunelului, în pragul altor lupte, bătălii de altă natură, dar duse cu același dușman, se poate vorbi de moralul captivului. Acolo unde nu mai funcționau regulile rațiunii umane, singurul mod de a ne reconforta forța sufltească a rămas redescoperirea Puterii divine și hotărârea de a ne păstra demnitatea, în ciuda condițiilor de exterminare la care eram supuși” (p. 137).

O observație psihologică profundă – acea prin care, în condiții extreme, sentimentele, acțiunile, îndoiala însăși intră într-un alt regim de existență, își schimbă numele și semnificația. O altă logică, incomprehensibilă pentru cei aflați în afara sau în primul stadiu al terorii, își face loc încetul cu încetul.

Dacă la început, înainte de întemnițare, îndoiala și acțiunea sînt prinse într-o construcție metaforică sofisticată, în care sînt implicați termenii luminii și ai întunericului, pe măsură ce încercările devin tot mai insuportabile, îndoiala devine extrem de concretă, copleșitoare, pe punctul de a clătina întregul eșafodaj moral al deținutului.

La pagina 41 se spune: „Îndoiala și angajarea în acțiune sînt ca umbra și lumina. Îndoiala se ivește odată cu acțiunea și umbra odată cu lumina. Îndoiala dispăre în acțiunea totală în care îți riști viața, la fel cum dispăre umbra într-o lumină puternică”. În schimb, o sută de pagini mai târziu, după ce foamea, tensiunea psihică, perspectiva unei vieți petrecute în închisoare le zdrobesc oamenilor voința, în fața încercărilor repetate de a smulge cît mai multe cereri de iertare pentru faptele comise, precum și angajamentul de a lupta „împotriva dușmanului de clasă, atît în închisoare, cît și afară, după eliberare” (p. 150), instinctul de conservare pare a ieși învingător asupra conștiinței, cîțiva dintre deținuți fiind gata să semneze memoriul de autodenunțare.

Îndoiala se transformă acum în spaima în fața predării ultime: „Pe măsură ce citeam, simțeam cum mă învăluie o pojghiță de gheață, cum valuri de revoltă și de amărăciune îmi inundă sufletul. Pentru că primejdia schingiurii morale este mai înfricoșătoare decît pericolul mutilării fizice. Spre deosebire de rănile fizice, rănile psihice se tămăduiesc greu sau niciodată” (p. 151). Deținutul trebuie să facă față noii logici, să îi învețe limbajul, să îi stăpînească mecanismele și să își curețe spiritul.

Aș vrea să-mi închei prezentarea cu acest manual de rezistență interioară, care poate servi de ghid de supraviețuire multor oameni aflați într-o conjunctură istorică care pare fără ieșire. Ea ne vorbește despre modul în care un om învață să aleagă viața, înconjurat fiind de moarte, să discearnă tot ceea ce îl

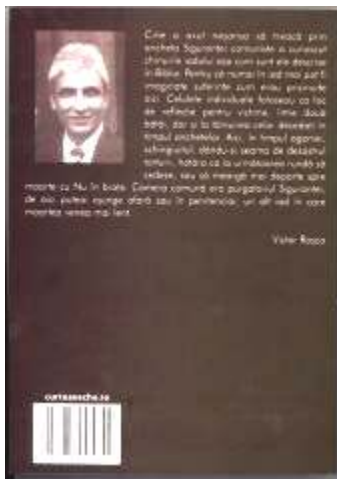
poate menține viu, chiar dacă toate condițiile exterioare îl neagă. Noua logică aduce cu sine o nouă percepție a timpului, un exercițiu de detașare de tot ceea ce înseamnă existența cotidiană, desprinderea de necesitățile corporale imperative, de suferință și foame, conversiunea înspre o formă de detașare, care poate fi depășită probabil doar de anahoreți, în chiliile lor:

„Era ciudat că pentru prima dată după mai multe luni de foame nu mai simțeam neliniștea ei dureroasă. Locul jărativului ce-mi mocnea mai înainte în stomac și intestine, îl luase acum un bloc masiv ce mă apăsa, mă țintuia pe pat. Aveam senzația că, fără greutatea lui, aș fi plutit deasupra saltelei” (154).

Viața reală se desfășoară afară, dincolo de zidurile pușcăriei; înăuntru, existența e golită de evenimente, secondată de „răul de timp”, părănd a se pierde pentru totdeauna în ținutul nopții. Și totuși, o viață nouă se naște între zidurile închisorii. O viață în care destinele își continuă periplusul, iar dialogurile întrerupte își reiau firul. O viață în care timpul, tăiat de la rădăcina viitorului, se reînnoadă într-un prezent perpetuu, dincolo de speranță și eșec, și dincolo chiar de „speranța donquijoților, zidiți de vii în anonim, aceia care credeau că vor învinge ținându-se cu mîinile de torțile cerului” (p. 200).

Probabil că aceasta este ceea ce ne transmite, în cele din urmă, cartea lui Victor Roșca. Viața în locul morții, speranța în locul deznădejzii, credința în locul suferinței, umanitatea în locul barbariei, forța interioară în locul slăbiciunii, plenitudinea lui azi în fața unui viitor rețezat.

Moara lui Kalusek este un impresionant exercițiu de supraviețuire.

REFLECȚII

"Intr-o tara subdezvoltata sa nu beti apa.
Intr-o tara superdezvoltata sa nu respirati
aerul."

Jonathan Raban

"Sa traiesti pe pamant poate fi scump, dar
include o calatorie gratuita in jurul soarelui
in fiecare an."

Ashleigh Brilliant

"Daca iti consideri seful un tampit,
gandeste-te ca daca ar fi fost destept, ai fi fost
somer."

Albert Grant

"Nu vreau lingai in jurul meu. Vreau ca toti
sa-mi spuna adevarul, chiar daca asta i-ar
costa slujba."

Samuel Goldwyn

"Doctorul mi-a dat sase luni de trait, dar
cand n-am putut plati factura mi-a mai dat
sase."

Walter Matthau

Nu-i suficient sa faci tot ce-i mai bun. Intai
trebuie sa stii ce sa faci, APOI sa faci ce-i mai
bun.

W Edwards Deming

" Succesul inseamna sa mergi din esec in
esec fara sa-ti pierzi din entuziasm.

Winston Churchill

" Nu lua viata in serios. Nu o sa iesi din ea
viu"

Elbert Hubbar

Inima de poet

George Filip

**La ultimul cantec
- Luminiței Albini**

vrei sa zbori Domnita trista : nu pleca,
pe pamânt a fost si este scena Ta.

pe aici a fost tristete,
oameni cu perfide fete,
dar asa - floare de glastră,
Tu ai fost printesa noastra ;
NU PLECA !

vrei sa-ti spunem pe vecie : te iubim.
nu pleca in raiul rece - tintirim,
acolo sunt multe fiare,
gata sa te rupa-n ghiare,
sa-ti scalambe, floare-aleasa,
trupul tau, pe veci mireasa,
NU PLECA !

dar Tu vrei sa pleci Domnita, dintre noi...
sa ne lasi in mlastini negre, de noroi...
daca Dumnezeu te-asteapta
sa ii stai de-a dreapta - dreapta,
hai ; inchide ochii...pleaca,
uita viata cea sireaca;
DU-TE-N Cer !

La Mihai - Rastignitul

MIHAI, te-am rastignit la Montreal
si ti-am batut piroane in pamânt,
pamântul asta care ne mai rabda,
un colt de rai promis, râvnit si sfânt.

ridica fruntea, numara-ti nepotii,
atâti câti prin pierzaniî au ramas.
suntem români si prin legenda noastra,
noi pribegim cu limba Ta - in glas.

cu traistele prea pline de bucate
prin lumea asta larga pribegim
si cand simtim cutitu-nfipt in spate
ne mai mintim - MIHAI - ca ne iubim.

fii blând pe soclul tau si ne mai iarta.
colacul ce-Ti aducem azi e mic
si iarta-ne MIHAI - si ne mai cearta:
coliva nu dospeste din nimic.

Tu dormi MIHAI, respiri eternitate.
noi am uitat de sfintele pomeni
si prea satui de-atata voluptate
noi nu mai suntem buni samariteni.

e zîua Ta - cand ai urcat la ceruri.
ti-am pironit picioarele-n pamânt
si suntem tristi - si te slavim prin leruri
MIHAI al nostru, Doamne drept si Sfânt..

**Va spun despre Cezar
- poem dedicat
poetului Cezar Ivanescu -**

a fost gonit din blânda lui fiinta,
asa cum fariseii si-au dorit,
dar eu v-o spun cu mâna pe constiinta
ca Cezar Ivanescu...n-a murit.

el a privit in craterile urii
prin ochelarii lui mereu nesterși
si a vazut cum colcaiau sperjurii
condusi de bulibasii lor perversi,

ca cerul e tot una cu Pamântul,
chiar cosmosul pluteste-n pesimism;
iar bardul nostru - frate cu cuvântul,
n-a respirat licori de comunism.

de-aceea vânzatorii - prin cafele
doreau sa-i dea sa soarba flori de mac,
dorind sa-l rastigneasca in atele
si sa ii lase sufletul sarac.

dar n-a fost Cezar nume de izbelisti
si n-a stiut nicicând a-ngenunchia.
cu versul lui el contura privelisti

si citorea poeme - si credea.

credea in oameni ca-ntr-o manastire,
iubea si flori si gâze si copii.
a fost prin viata mire si nemire
si vultur chiar - cu visele-n tarii.

dar a sorbit pocale de deceptii.
vipere multe i-au intrat in sân.
nu banuia ca-l vor trada abjectii
si homo pentru homo-i un hapsân.

s-a suparat si a plecat la ceruri.
tigara lui s-a stins pe-un colt de Mai
si-acum isi cânta doinele prin leruri
iar cerul strâmt ii este noul plai.

noi suntem tristi ca ne-a plecat poetul.
el a suit in grota-infinit
dar pe pamânt se-ntinde zaiafetul
ca Cezar Ivanescu n-a murit.

s-a dus in cer sa scrie o poema,
sa spuna celor sfinti ca pe Pamânt
plutim pe reci banchize de dilema,
ca Oamenii au fost... dar nu mai sunt !

* Erhystmika *

- Essai conceptuel -

par Daniel Constantin Manolesco

Tout le monde connaît Éros. Un peu moins connaissent Éris. L'éristique est-elle moins connue que l'érotique ? La guerre que l'amour ? La concorde des formes doit-elle être imposée à tout prix ? Même au prix de faire taire de façon provisoire les divergences fondamentales, au risque de les voir exploser par surprise plus tard ? La controverse est-elle un exercice nécessaire ou du moins utile parfois ? Représente-t-elle la même chose pour le philosophe, l'écrivain, l'avocat ou le politicien ? Pour qui est-elle toujours un art et pour qui a-t-elle dégénéré dans une vulgaire technique utilitaire ? Que représente-t-elle pour le commun des humains et la société de notre époque ?

Au tout début, ce fut le mythe. Dans la mythologie grecque Éris (Ερις) est la déesse de la Discorde. Hésiode nous la présente comme fille de la Nuit (Nyx), pourvoyeuse des fléaux et mère de la Douleur. Très belle mais colérique et extrêmement susceptible, au moindre des écarts de conduite des humains elle suscite batailles, querelles et anarchie. Homère nous la présente dans l'Iliade (IV, 440 - 443), comme sœur d'Arès qu'elle accompagne dans ses guerres comme porteuse d'étendard «...qui d'abord se dresse timidement, mais qui bientôt, touche du front le ciel et de ses pieds foule la terre...». Éris et Arès mènent aussi les Lapithes lors de la guerre contre les Centaures. Toujours à Éris appartient la fameuse « pomme d'or » ou « pomme de la discorde » portant l'inscription (Η καλη λαβέτω) - « pour la plus belle » et jetée par la déesse en colère de ne pas avoir été invitée aux noces de Thétis et Pélée (les parents d'Achille), sur le mont Olympe. Ceci causera le jugement du mont Ida entre les déesses Athéna, Héra et Aphrodite. Pauvre Pâris ! Comme chacun le sait, la Guerre de Troie s'ensuivit indirectement à cet incident. Ainsi le nom d'Éris a donné naissance au terme « éristique », l'art de la controverse. Pour le meilleur et parfois pour le pire, mais n'oublions jamais qu'à l'origine il s'agissait...d'un art, le débat et même la controverse

étant ses outils et non ses objectifs.

Plus proche de nous, le nom de la déesse Éris, fut accordé le 24.08.2006 à une planète naine (comme Pluton et Cérés). Éris(136199) est un objet épars transneptunien situé au-delà de la ceinture de Kuiper dans l'espace sidéral. C'est la plus grande planète naine (2500 Km de diamètre), la dixième connue du système solaire et le neuvième plus grand objet orbitant directement autour du Soleil. Avec son satellite Dysnomie et à l'exception de quelques comètes, Éris est l'objet le plus lointain connue dans le système solaire à ce jour, presque trois fois plus loin que Pluton à environ 97 UA (une [année-lumière](#) vaut approximativement 63 241 UA.).

Redescendant sur la Terre, on retrouve l'art de la controverse, « l'éristique » ayant survécu à tous les âges de l'humanité. Mais est-ce vraiment l'Art qui a survécu ou juste...la Controverse ? Avons-nous vraiment regardé toutes les facettes de la déesse Éris ? Avons-nous oublié que c'est elle qu'Héraclès, le héros envoyé par les Dieux pour aider les humains, choisit lorsqu'il rencontre deux femmes au début de ses exploits (Hésiode dixit) ? Qu'avons-nous fait de l'aveu d'Homère (Iliade, chant XI, 3-14) qui nous dit que c'est Zeus lui-même qui avait envoyé Éris pour réveiller l'ardeur combative des chefs grecs ? N'est-ce pas là, une Éris en symbole positif de l'émulation ? Avons-nous négligé cet aspect à travers les millénaires ou tout simplement voulu l'ignorer depuis le début ?

D'une manière générale et tenant surtout compte des sources de l'antiquité grecque et romaine, l'[éristique](#) est un art, développé à l'école philosophique de Mégare, petite ville de Grèce, vers le Ve et VIe siècle avant Jésus Christ. L'époque moderne a accentué indubitablement son aspect utilitaire, nombre des dictionnaires la présentant depuis le XVIIIe siècle non seulement comme un art de la discussion, mais de plus en plus comme un moyen technique d'atteindre par la controverse un avantage pratique, quitte à utiliser éventuellement des sophismes, des raisonnements spécieux voir même fallacieux, apparemment logiques mais en fait de mauvaise foi. Pourtant, emprunté du grec *eristikos*- « qui aime la controverse », l'éristique (mot composé du grec « *eris* » - dispute et « *techne* » - procédé; art, est l'art de la dispute philosophique et du débat et par le sens même du mot philosophie, l'éristique devrait avoir à l'origine un certain rôle d'outil dans la recherche de la connaissance et donc de la vérité. Aristote considère que l'éristique aurait été créé par un des personnages des « Dialogues » de Platon nommé Euthydemus. Dans un traité de Platon sur la logique et les sophismes (erreurs logiques), Euthydemus et son frère Dionysodore, sont interrogés par Socrate dans le cadre d'une confrontation méthodologique entre les deux écoles. Les deux frères racontent ici nombre de sophismes et aberrations, ayant comme seul but d'arriver à rester quand-même dans le débat. La satire est évidente, pourtant il paraît

que Platon n'invente rien, car Aristote (son élève) confirme les dires de son professeur sur les façons d'agir des deux frères sophistes. L'éristique venait d'entrer dans l'arène de joutes oratoires entre les différentes écoles de philosophie ancienne. Mais pour consacrer le terme et faire école, il fallut attendre Euclide de Mégare, fondateur de l'École Mégarique qui s'appela aussi École Éristique d'après la façon contentieuse et sophiste des débats. Plus tard (1830-1831-publication posthume 1864) elle fait l'objet d'un ouvrage par Arthur Schopenhauer (1788-1860) qui écrit *La Dialectique éristique ou l'art d'avoir toujours raison* ou *Die Kunst, Recht zu behalten* en allemand en original. Mais là, on est déjà dans l'humour cynique d'un philosophe pessimiste et on assiste carrément à la mise en doute de plusieurs opinions d'Aristote exprimés dans « Les Topiques » et « Les Réfutations sophistiques ». Pour Schopenhauer, les êtres humains ne discutent pas pour chercher...la Vérité ni même par amour de la connaissance, mais tout simplement pour la vanité de l'emporter sur leurs congénères et d'avoir raison. Alors il offre un « grimoire de la mauvaise foi » de recettes pour frapper en dessous de la ceinture dans une controverse. Logique et dialectique, sont ici la même chose, l'éristique veut avoir raison et les entorses sophistes sont bienvenues. Nous y reviendrons mais pour l'heure, allons en Grèce, visiter Mégare ville de l'antiquité qui existe encore de nos jours. Mégare (τὰ Μέγαρα) se trouve sur l'isthme de Corinthe, entre Corinthe et Athènes dans le voisinage de la capitale. Selon la mythologie, le fils de Poséidon, Mégare épouse Euronome, une des filles du Nisos (le roi des lieux), donnant ainsi son nom à la ville anciennement nommée Nisa. Géographiquement, c'est un carrefour entre le Péloponnèse et la Grèce du milieu. Économiquement elle devient un centre commercial florissant, desservie par deux ports ouverts sur deux golfes maritimes (Saronique et de Corinthe). Elle aurait été fondée par les Doriens, après leur défaite par les Athéniens à qui la mort volontaire de leur dernier roi (Codros) aura donné la victoire. Peu de gens savent que d'une façon indirecte

c'est la ville de Mégare qui est en quelque sorte la « mère-patrie » du futur Empire Romain de l'Est, puisque l'Empereur

Constantin le Grand à établi sa capitale Constantinople a...Byzance, ville-colonie fondée sur le Bosphore par...Mégare entre 730-550 av. J.C. La cité est d'ailleurs très active en ce sens et

continuare in pag. 14

* **Erhystmika** *

urmare din pag. 13

contribue grandement à la construction de la « Magna Graecia » dans le bassin méditerranéen, avec la fondation des colonies en Sicile (Sélinonte, Megara Hyblaea) en Bithynie (Héraclée du Pont) et sur le Bosphore encore (Chalcedoine et Astacos). Ébranlée par les combats civils qui suivirent le règne du tyran Théagène, vers 570 av. J.-C., la cité perd ses domaines en faveur de Corinthe et d'Athènes. Pour le reste, au fil d'alliances et guerres fratricides, à partir de l'an 500 av.J.C, l'histoire de Mégare partage beaucoup des moments de l'histoire de la Grèce ancienne. Dans la ligue du Péloponnèse lors des guerres médiques, en conflit avec Corinthe ensuite, réorientée dans une alliance avec Athènes (460 av. J.-C), contre les Athéniens après la bataille de Coronée (447 av. J.-C.), en blocus maritime imposé par Athènes et dans la guerre de Péloponnèse, Mégare souffre énormément.

Les Spartiates sauvent la ville et imposent leur oligarchie vers 423 av. J.-C.

Plus tard, retournée dans une alliance athénienne, Mégare combat le roi Philippe II de Macédoine. Elle subit une grande défaite en 307 av.J.-C. lors de son pillage par Démétrios Poliorketos. Entre 251 av. J.C. et 146 av.J.-C. suivent plusieurs autres alliances ou disputes, au gré des intérêts du moment, avec la Ligue Achéennne, la Confédération béotienne, et avec la Macédoine. Le général romain Metellus, assiège et prend la ville pour le compte de Rome durant la guerre d'Achaïe (146 av.J.-C.). Malgré ces guerres, Mégare a trouvé le temps de donner au monde le poète Théognis et surtout les philosophes Euclide et Stilpon. Avec l'avènement du christianisme, un ancien évêché fut établi à Mégare.

C'est par son École de philosophie, que Mégare reste dans l'histoire. Fondé par Euclide, disciple de Socrate, elle fut active plus d'un siècle et ensuite ses idées furent étudiées par différents philosophes à travers les âges.

Parmi les philosophes de l'École de Mégare furent Pasiclès, Ichthyas, Clinomaque, Thrasymaque, Eubulide, Stilpon, Apollonius Cronus, Euphante, Bryson, Alexinus et le dernier Diodore Cronus. Dans la Logique, science du raisonnement, l'École de Mégare examina et utilisa surtout la Dialectique (d'où le nom d'éristique - dispute) parce que souvent, l'intensité des débats faisait penser aux spectateurs que les discussions ont dégénéré en dispute.

De par le fait qu'ils n'iaient l'exactitude et surtout l'infailibilité des sens physiques humains et voulaient tout contre-vérifier par la raison, les Mégariques s'approchent des Sophistes et des Éléates. Poussé à l'extrême, ce principe de donner tout crédit aux raisonnements et spéculations issues de la Logique, au détriment total des sens

physiques, pouvait conduire à des impasses comme la négation du mouvement physique, de la diversité ou des métamorphoses.

Ainsi les Mégariques prônèrent souvent le repos ou l'attente comme source de sagesse, au détriment de la réaction. Les principes d'identification de l'Être et du Bien, plus tard adopté par l'école d'Alexandrie en Égypte, furent à l'origine développés par l'École de Mégare. Même les Stoïciens lui empruntèrent la célèbre maxime de Stilpon : « Le bien consiste dans l'impassibilité » voulant peut être dire que l'Univers est déjà parfait et que tout ce qu'il nous reste à faire, à nous les humains, est non pas de vouloir le changer, mais essayer d'apprendre à vivre en parfaite harmonie avec.

Se préoccupant de l'Être considéré abstraitement, cherchant ainsi l'Essence des choses, au-delà de la nature physique, au-dessus du monde sensible ou matériel et des données des sens, l'École de Mégare a contribué au développement d'un des aspects le plus élevé de la philosophie, le «*ta meta ta physika*», appelé par Aristote la "philosophie première ou science des premiers principes", la métaphysique-science des causes et vérités premières.

Saint Jérôme, un des Pères de l'Église Chrétienne, nous a laissé en guise de proverbe cette belle description sur les Mégariens : « *Ils bâtissent comme s'ils devaient vivre éternellement, et ils vivent comme s'ils devaient mourir le lendemain !* ». Est-ce que cela vous inspire encore à notre époque de la surconsommation et du «politically-correct» ?

Eristihuri,

Adevărul se află la mijloc.

Prima căutare :

Observati marginile !

Adevărul este o armonie.

Găsiți-o pe cea personală !

Atenție însă la colivii :

Cele mai redutabile

sunt lipsite de gratii

și cele mai strașnice lanțuri

sunt lipsite de zale !

Este de ajuns să respirați:

Răsuflați trecutul...

Adulmecați timid viitorul...

Inspirați adânc...

Momentul prezent !

Erhystmes,

La Vérité se trouve au milieu.

Première démarche :

Observez les extrêmes !

La Vérité est une harmonie.

Trouvez la vôtre !

Mais faites attention aux cages :

Les plus redoutables

n'ont pas des barreaux

et les meilleures chaînes

n'ont pas de maillons !

Il vous suffit de respirer :

Expirez le passé...

Reniflez l'avenir...

Inspirez profondément...

Le moment présent !

Broasca Testoașă

Pe al său scut,

Algebra siderală-i desenată:

Un început,

Precum a fost și va mai fi vreodată,

Un timp oprit,

Care se mișcă totuși în hîmere,

Zdrobind-clădind,

Castele din nisipuri efemere,

Spre Univers,

O trambulină veșnic ancorată,

Un-singur-vers

Și viața reîncepe înc-odată !

© Copyright Daniel Constantin Manolescu

Ce este Erhystmika?

(L'Érhystmique (Fr.), Eristmica (Ro), The Erhystmic (Angl.) = art de la recherche philosophique par le dialogue et le débat, mais aussi par la réflexion synergique et le questionnement introspectif, ayant comme objectif la recherche métaphysique de la **vérité** (atemporelle et inaccessible aux sens physiques directs, in-quantifiable matériellement parlant, mais accessible à être ressentie comme une **harmonie émotionnelle** dans l'âme). Dans le contexte de l'**Érhystmique**, un point de vue diamétralement opposé au sien n'est plus un ennemi à démolir (comme dans l'**Éristique**), mais il est plutôt **relativisé** et devient une **référence marginale**, qui établit ainsi un **intervalle-dialectique** à l'intérieur duquel le disciple de l'**Érhystmique** peut débiter sa recherche de la **vérité**, avec un évident élargissement de perspective. Aux grés des émotions ressenties tout au long de cette recherche, l'installation d'un état d'âme paisible est pressentie comme un **état d'harmonie** avec la **vérité et l'essence des choses**, alors qu'un état d'âme trouble, colérique et douloureux, est ressenti comme un éloignement de la vérité. Divers genres littéraires (dont la poésie), peuvent être utilisés comme forme d'expression et outil d'exploration de la dimension **érhystmique**, par l'énoncé des points de vues plus ou moins opposées et ensuite l'exploration thématique de l'**intervalle-dialectique** ainsi créée. Les mots « **erhystmes** » -Fr., « **eristmuri, eristihuri** » -Ro., sont apparentés, ainsi que tous les adjectives, verbes, etc. pouvant y dériver et leurs traductions en différents langues. L'**Érhystmique** est un mot composé, issu de l'intégration des mots suivants : **Éristique** (du grec «éris»- débat et «techné» - procédé)-art de la dispute philosophique et **rythmes** (rythmes -Angl. ou ritmuri - Ro.) comme référence à l'harmonie. **Source** : Daniel C. Manolescu - Explorations Euclidiennes -Cahiers personnels - Canada 1995. Concept et vocabulaire utilisées pour la première fois en poésie avec les poèmes « **Erhystmes** » -Fr., « **Eristihuri** » -Ro. et « **Broasca Testoașă** » -Ro. du même auteur, publiées dans la revue **Sfera Online**. <http://www.sferaonline.ro/sectiuni/autori/?st=150&auts=8> et offertes avec ce texte aussi.

Mariana Muntean – poeme

Vis de copil

Aievea vad casuta
In alb ce-i varuita,
Vad curtea cu flori plina
Si prispa tencuita.

Zaresc pe mama-n poarta
Privind in departare,
Cu ochii plini de lacrimi
Si tristi de suparare.

Asteapta-n orice clipa
Sa ma intorc acasa,
Caci piinea este coapta
Si fratii stau la masa.

S-a pregatit sarmana
Copilul sa-l primeasca,
Si asteapta-n fata casei
Pe poarta sa soseasca.

Ea nici nu vrea sa creada
Ca e pierdut in lume
Si poate nici-o data
O vorba nu-i va spune.

Vitejii regi

Asculta,vintul bate
Si ne sopteste-ncet,
O taina nestiuta
Despre vitejii regi.

Ne spune despre Carol
Si despre-al lui alai,
Despre tradari si intrigi
La curtea lui de crai.

Ne mai sopteste vintul
Cit singe s-a varsat
Atunci cind a lui oaste
Pamintu-a aparat.

Concurs international de fotografie ortodoxă

CONCURS INTERNATIONAL DE
FOTOGRAFIE ORTODOXA

"OBIECTIV : ORTODOXIA"

TEMA CONCURSULUI : ORTODOXIA

PREMIUL I

ICOANA PICTATA "SFANTA TREIME" in
valoare de 600 lei.

PREMIUL II

ICOANA "MAICA DOMNULUI CU
PRUNCUL" in valoare de 350 lei.

PREMIUL III

ICOANA "IISUS HRISTOS PANTOCRATOR"
in valoare de 250 lei.

MENTIUNE

ICOANE PICTATE PE PIATRA 3 X 70
lei/buc.

PREMIUL SPECIAL AL JURULUI

ICOANA "SF. NICOLAE" in valoare de 350
lei.

PREMIUL "INSTANTANEU"

ICOANA "SF. PARASCHEVA DE LA IASI" in
valoare de 250 lei

Durata concursului este din **12 iunie 2008**
pana la **06 decembrie 2008** (de Sf.
Nicolae).

Regulamentul complet si noutatile legate de
concurs se gasesc la <http://www.comandai.coane.ro>

Mult succes tuturor participantilor!

*Intra in concurs numai pozele care au
legatura cu subiectul. Pot participa
concurrenti fara limita de varsta, amatori si
profesionisti. Se vor trimite pana la 10
fotografii pe adresa de e-mail:
matei_schinteie@yahoo.com cu titlul:
CONCURS FOTO. Marimea pozei sa nu fie
mai mica de 450 X 600 pixels. Concurrentii isi
vor mentiona varsta si vor trimite odata cu
pozele, adresa completa si numerele de
telefon unde pot fi contactati. **cei care nu au
datele de contact complete trecute in e-
mail, nu intra in concurs.**

Fiecare poza trebuie sa fie denumita de autor
(titlu).

Fotografiile castigatoare vor fi publicate in
presa nationala si internationala de catre
partenerii media ai concursului, fara acordul
scris al autorilor. Prin simpla participare se
subintelege aceasta.

Fotografiile castigatoare raman proprietatea
autorilor si a organizatorilor acestui concurs
cu toate drepturile aferente "legii dreptului de
autor", ambele parti devenind deci
coproprietari.

Castigatorii vor fi anuntati prin e-mail sau
telefonic.

Premiile vor fi trimise prin posta sau curierat
rapid inainte de Craciun 2008.

Palate regale și conace boierești în România

Doina Hanganu – Bumbăcescu

Mulți români din categoria poetic denumită „âge d'or” au văzut sau măcar au auzit despre faimoasele rezidențe răspândite pe teritoriul „României Mari”. Rândurile care urmează se adresează mai cu seamă generațiilor tinere care nu știu mai nimic despre fabuloasele locuințe în care a trăit boierimea noastră. Prezentându-le, încercăm să informăm pe cei doritori să afle despre viața acestei clase sociale educată, rafinată și cultivată și rolul pe care l-a jucat în dezvoltarea civilizației pe tărâmul țării noastre. Sistematic blamată și calomniată de politica ante-decembristă, boierimea a avut un merit deosebit de-a lungul a mai mult de cinci secole în îmbogățirea materială și spirituală a Principatelor Unite și apoi a României. Prin aportul acesteia, societatea românească și țara au supraviețuit, cu toate că era încorsetată de cele trei mari puteri ale timpului, Imperiul Otoman, cel austriac și Rusia țaristă.

Boierimea cu vechi tradiții de cultură bizantină s-a rafinat și s-a cultivat devenind curând o clasă cu personalitate, asimilând valorile și jaloanele aristocrației vest europene, proces început în a doua jumătate a epocii fanariote și ajuns la apogeu în secolul al XIX-lea când nobilimea, dar și reprezentanții ai clasei de mijloc, și-au însușit un stil de viață asemănător cu cel francez specific epocii post napoleoniene.

Modul de viață și nivelul cultural al clasei superioare românești este cel mai bine reflectat în palatele și conacele acesteia. Aristocrații români care doar au călătorit în occident ori unii chiar și-au făcut studiile la Paris, Viena, Sankt-Petersburg, în Polonia sau în Italia, cunosători a două – trei limbi străine – dar neapărat, și la perfecție, limba

franceză - și-au luat secretari particulari ori, pentru copiii lor, meditari francezi, refugiați post-revoluționari, sau ofițeri ai armatei napoleoniene rămași aici după dezastrul campaniei din Rusia.

Palatele și majestuoasele conace au apărut nu numai în capitalele celor două Principate, București și Iași. Din păcate, multe dintre ele s-au deteriorat de-a lungul vremii, sau au pierit sub îngrozitorul val al bolșevizării. Minunatele reședințe erau înconjurate de parcuri splendide multe vandalizate și ele.

Conacele aveau anexe cuprinzând locuințele servitorilor, bucătăriile, ghețăriile sau șoproanele pentru trăsuri, docare, sănii precum și grajdurile pentru caii, deseori de pur-sânge englezesc, care erau trimiși la București să participe la cursele de la Băneasa organizate de Jockey Club. Acel hipodrom splendid a fost dărâmat de Gheorghe Gheorghiu-Dej și în locul lui s-a construit clădirea stalinistă „Casa Scânteii”.

„Curtea” boierească nu era numai un loc de petrecere și odihnă. Acolo activitatea începea la răsăritul soarelui și se încheia la apusul lui. La „curțile” boierești, așa cum se numeau, se desfășurau multiple activități și se luau decizii privitoare nu numai la administrarea domeniului respectiv. Ele erau și locul de întâlnire al membrilor clasei superioare. Mari negustori, afaceriști, industriași, dar și oameni politici, se adunau pentru a se consulta. Aveau loc discuții febrile, uneori tumultuoase, negocieri și intrigi. Multe dintre aceste conace au fost scena unde s-au pregătit sau chiar au avut loc importante evenimente istorice.

***

Curte boierească – azi la vânzare

Să vizităm câteva din aceste miununate clădiri și să încercăm, imaginându-ne, a reînvia atmosfera în care au trăit oamenii de demult, scăldați în lumina și umbrele ce i-au învăluit trecerea acelu „irreparabile tempus”. Să aruncăm o privire furișată între zidurile vechi, căutând să ne imaginăm viața celor de atunci.

Interioarele acestor „case” erau ornate cu mult rafinament și opulență: covoare persane sau românești, mobilier lucrat la Paris ori la Viena, biblioteci adăpostind cărți de valoare ce ilustrau nivelul cultural al proprietarilor. Pereții erau împodobiiți cu picturi în rame somptuoase, iscalite de pictori din vechiul regat, din Transilvania, Viena ori Paris. Tablourile alternau cu oglinzi de cristal în

cadre aurite, sau cu rafturi unde erau expuse obiecte de argint sau porțelanuri de Saxa, Meissen, Sèvres ori Boemia. Din tavan coborau candelabre de bronz aurit de care atârnavă ciucuri scânteietori din cristal de Murano ori de Karlsbad.

Mesele și rafturile susțineau șfeșnice de argint sau de porțelan, precum și – caracteristice pentru secolul al XIX-lea – lămpi de petrol bogat ornamentate. Draperii de catifea ori de pluș erau trase în fața ferestrelor, tapete cu desene florale acopereau zidurile atunci când nu erau protejate de lambriuri din lemn prețios, sculptat. Aproape că nu erau locuințe fără un pian. Boierimea românească iubea muzica și odraslele, fete și băieți, știau să cânte la acest instrument, încântând familia ori musafirii. De altfel, se știe că mulți muzicieni străini au vizitat România. Chiar Frantz List a concertat în casa Cleopatrei Trubețkoi de pe Calea Victoriei.

În minunatele palate ale căror încăperi le-am prezentat mai sus, se dădeau recepții și baluri descrise în ziarele timpului de cronicarul binecunoscut Claymoo (Mișu Văcărescu). La întâlnirile high-life-ului, invitații se delectau cu bunătați franțuzești, vienezee, italiene și, desigur, românești, pregătite de bucătari boierești ori furnizate de renumitele magazine de delicatose Dragomir – Niculescu sau Capșa din București. Nu rareori ele erau aduse de la Paris cu celebrul Orient Expres, direct de la restaurantele Prunier, Maxim's și altele. Palatele și conacele aveau pivnițe mari cu rafturi speciale pentru sticle și cu butoaie imense pentru vin.

Oaspeții se distrau cu jocuri de cărți, rummy sau biliard, introdus la noi la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Partidele de vânătoare nu puteau lipsi nici ele. Erau reuniuni ce aduceau alături zeci de vânători, proprietari vecini cu gazda, sau de pe moșii mai îndepărtate. Vânătoarea avea un ritual orientat după vechile obiceiuri, fără cai, cu gonaci care conduceau vânatul spre puștile participanților. Iar ziua se încheia cu ospățul tradițional al vânătorilor.

***

Fiecare palat sau conac ascunde între pereții săi taine politice ori sentimentale, bucurii sau drame, întâmplări adevărate, sau uneori imaginate, unele păstrate în amintirea generațiilor care le-au urmat, altele intrate definitiv în noaptea uitării.

Iată doar câteva nume de familii celebre ce au viețuit în aceste reședințe de vis și au lăsat în piatră urma trecerii lor pe pământ:

Lahovary, Știrbei, Argentoianu, Bibescu, Kretzulescu, Cantacuzino, Sturza, Dinu Mihail, Golescu, Balș, Catargiu, Oteteleșteanu, Măldărescu – Duca, Văcărescu, Rosnovanu, Șuțu, Buzescu, Brătianu, Tescanu, Carp, Bellu.

Pentru tot ce au pus ei la temelie țării, posteritatea i-a omagiat. După moarte au „devenit” o stradă, o piață, o statuie,

continuare în pag. 17

Palate regale și conace boierești în România

urmare din pag. 16

căci mulți dintre acești bărbați au fost deasupra „vremilor” și chiar înaintea lor.

Iată în continuare și numele sonore ale câtorva palate: Balcic, Bran, Palatul Regal (în prezent, Muzeul național de artă), Cotroceni (o aripă a sa găzduiește sediul administrației prezidențiale), palatul Elisabeta (reședința regelui Mihai), Mogosoaia (fostă reședință a Martei Bibescu), Peleş.

Un cuvânt special despre Potlogi (50 km. de București). Este un unicat național construit de Constantin Brâncoveanu – mare domnitor, ctitor, mecena și sfânt, cum îl

Palatul Dinu Mihail – la 1907

numește Dan Nasta – actor, regizor, colecționar de artă. El este restauratorul acestui palat brâncovenesc, „singura curte domnească integrală”.

* * *

Spațiul nu ne permite să vorbim decât despre două clădiri, chiar și acestea prezentate succint. Începem cu Palatul Dinu Mihail – azi Muzeul de artă din Craiova.

A fost construit între 1900 – 1907 după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, la cererea lui Constantin Mihail, unul dintre cei mai mari bogătași din România de atunci. Se povestește că proprietarul ar fi vrut să-și acopere clădirea cu monede de aur, dar pentru această extravaganta avea nevoie de aprobarea regală. Regele i-a acordat-o cu singura condiție: monedele să fie așezate pe... dungă! În cele din urmă, palatul a fost acoperit cu ardezie.

Destinat a fi o locuință particulară, a fost dotat de la început cu instalație electrică, încălzire centrală etc. Meșteri străini au folosit materiale de foarte bună calitate. Interioarele cu stucatură, în parte aurită, oglinzile venețiene, plafoanele pictate, candelabrele din cristal de Murano, scările din marmură de Carrara, pereții tapisați cu mătase de Lyon, lambriurile, mobilierul stil, feronieria, toate dădeau încăperilor fastuoase un aer de eleganță și un bun gust rafinat.

Fiul proprietarului, Jean Mihail – ultimul reprezentant al familiei – a donat la moarte, statului român, toată averea sa fabuloasă, cu condiția ca acesta să înființeze „Fundatia Jean Mihail”.

Impozanta clădire a jucat un rol însemnat în viața politică și culturală a țării. De-a lungul timpului aici au fost găzduite mari personalități: în 1913, regele Carol cu familia sa; în 1939, mareșalul Eduard Swigly Rydz, șeful Cartierului general al armatei poloneze și, în același an, și fostul președinte al Poloniei, Ignacy Moscicki, refugiați în urma ocupării Poloniei de către Germania hitleristă. Deoarece Hitler insista ca ambele personalități să-i fie predate, guvernul român a organizat refugiarea acestora, prin Jugoslavia și Grecia, la Londra. Tot aici, în

1944, a fost sediul Comandamentului sovietic al Armatei a 53-a și, în același an, a locuit și Iosiv Broz Tito care, de la Craiova a condus operațiunile de eliberare a Belgradului. Chiar și Nicolae Ceaușescu a lucrat aici în 1945 pe când era secretar al Regionalei de partid Oltenia.

În acest palat au avut loc evenimente politice și culturale de importanță: în 1940, tratativele româno –

bulgare în urma cărora România a pierdut Cadrilaterul, și în 1944 încheierea acordului dintre Comitetul Național de Eliberare a Jugoslaviei și Frontul Patriei din Bulgaria, în urma căruia a încetat războiul dintre cele două țări.

Un eveniment cultural deosebit a fost organizarea în 1943, în luna octombrie, 24 – 31 a marii expoziții „Săptămâna Olteniei”, prilej cu care a fost editat un impresionant volum de articole, prezentări, studii de istorie, arheologie, folclor, artă, referitoare la Oltenia, carte intitulată „Săptămâna Olteniei”.

În prezent, acest Muzeu găzduiește valoroase opere de artă reprezentând achiziții sau donații. Fără a ne opri asupra Galeriei de Artă Universală ce cuprinde pictură, sculptură, grafică etc. aparținând școlilor germană, engleză, spaniolă, turcă, arabă etc. să amintim numele câtorva pictori prezenți în Galeria de Artă Românească: Theodor Aman, Gheoghe Tătărescu, Sava Henția, Nicolae Grigorescu, Ion Andreescu, Ștefan Luchian, Nicolae Tonitza, Gheoghe Pătrașcu, Theodor Pallady etc. Piese de sculptură expuse

aparțin lui Dimitrie Paciurea, Gheorghe Anghel, Anghel Chiciu și o încăpere specială „Cabinetul Brâncuși” cuprinzând șase opere din creația marelui sculptor, socotit părintele sculpturii moderne: Cap de copil, Sărutul, Coapsa, Orgoliu, Vitellius și Domnișoara Pogany.

* * *

Vom insista mai mult asupra Palatului Cotroceni. Istoria acestuia se întinde pe o perioadă de aproape 400 de ani. Satul și moșia aflate în zona renumiților Codri ai Vlăsiei sunt atestate prima oară într-un hrisov domnesc din 1614, dar cu siguranță ele au existat și înainte de 1600 deoarece Stoica, unul dintre primii proprietari, susține că a stăpânit această moșie până ca ea să ajungă în posesia lui Mihai Viteazul. Sondaje arheologice au adus la lumină vestigii din epoca neolitică, iar la temelia bisericii Cotroceni s-au descoperit în 1977 fragmente de vase de ceramică din epoca bronzului (1800 – 1600 î.Ch.). Dar strălucirea Cotrocenilor începe odată cu domnia lui Șerban Cantacuzino (1618 – 1688), domnitor ce a adus țării stabilitate internă și externă. Este epoca în care civilizația autohtonă aflată la răscrucea orient – occident, după influența turco-persană timp de patru secole, a primit ideile Renașterii. Acestea, îmbinate cu rafinamentul bizantin, vor forma un ansamblu ce vor pregăti splendoarea epocii brâncovenesti. Domnia înțeleaptă a lui Șerban Cantacuzino a fost o perioadă de adevărată strălucire pentru Țara Românească privind dezvoltarea învățământului și culturii (să amintim numai traducerea și tipărirea în 1688 a Bibliei cunoscute sub numele de Biblia lui Șerban).

În afară de domnitorii care de-a lungul timpului au locuit în palatul Cotroceni, acesta, împreună cu clădirile mănăstirești, a mai fost folosit și pentru alte scopuri: 1737 – cantonarea trupelor austriece și în 1739 a trupelor turcești; 1806 – s-au instalat trupele rusești, pentru ca în 1821 să-și așeze tabăra Tudor Vladimirescu. În timpul epidemiilor de holeră și ciumă care deseori au lovit Bucureștiul, Cotrocenii au fost loc de refugiu pentru familiile domnești. Cutremure și incendii au provocat mari distrugerii înlăturate prin serioase lucrări de restaurare.

continuare în pag. 18

Palatul Cotroceni

Palate regale și conace boierești în România

urmare din pag. 17

Dar în 1984, din ordinul lui Ceaușescu, biserica a fost complet dărâmată.

În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, palatul a fost reședința sa și a Doamnei Elena Cuza. Aici au locuit pe rând toți regii României. Sub auspiciile Reginei Elisabeta s-au petrecut mari serate la care erau invitate personalități artistice și culturale: George Enescu, Grigoraș Dinicu, Nicolae Grigorescu, Alexandru Vlahuță, Vasile Alecsandri, Titu Maiorescu și Mihai Eminescu. Au avut loc și importante evenimente politice: consiliul de coroană care a luat hotărârea ieșirii României din neutralitate și intrarea ei alături de Antantă, în primul război mondial. Doi ani

mai târziu, tratativele cu Puterile Centrale în urma cărora România, trădată și părăsită, după ce pierduse teritorii, i se luaseră bogățiile solului și subsolului de către Germania și Austro - Ungaria. Dar și semnarea păcii de la București - Buftea în 1918 când în urma Marii Uniri, România a intrat în „hotarele firești ale neamului românesc” așa cum spunea o personalitate a timpului, C. Kirilțescu.

***

Devastatorul cutremur din 1977 a lăsat un tablou tragic: ziduri prăbușite sau dizlocate, vitralii sparte, grămezi de piatră și moloz. Astăzi însă, când a devenit muzeu, el se înfățișează publicului în toată frumusețea de odinioară pentru că totul a fost refăcut și a redevenit așa cum era înainte de dezastru.

Iată prezentarea câtorva încăperi începând cu o piesă foarte prețioasă, un mic salon norvegian realizat din lemn de pin, bogat sculptat. Holul de onoare este străjuit de pilaștri din stucă - marmură ce susțin o friză cu nișe ce adăpostesc sculpturi: copii grațioși ori busturi feminine. Scara monumentală este din marmură de Cibolino, iar vitraliile au scene din legenda Meșterului Manole. La etajul I se află sufrageria stil neorenaștere germană cu lambriuri din lemn sculptat, parțial aurit. Masa și scaunele au încrustate cifrul regal. În salonul de vânatoare coloanele și pavimentul sunt din marmură de Rusciuc. Mobilierul a fost comandat la Viena iar argintăria în Italia fiind executată în stilul Renașterii italiene. Atmosfera de epocă este creată de mobilierul decorat cu gheare de leu,

sau himere cariatide sugerând stilul florentin al secolului al XVI-lea. Salonul florilor, una din primele camere amenajate de Regina Maria, are pereții împodobiiți cu frunze de aur. Lumina ce scaldă această încăpere este sporită de culoarea și reflexiile pardoselii realizată din ceramică strălucitoare, turcoaz. În atmosfera feerică a acestui salon și-a scris Regina Maria minunatele sale basme pentru copii: „Prințesa pierdută”, „Păpușa fermecată a României”, „Crinul vieții”... Mobila - scaune, fotolii, canapele - este din lemn aurit cu tapiserii brodate. Cabinetul de lucru al Regelui Ferdinand, păstrat aproape intact, are mobilă din lemn de trandafir combinat cu plăci din porțelan pictat. Modelul palfonului compus din casetoane încadrate de frunze de acant, se regăsește în compoziția covorului. Biblioteca a adăpostit bogate și prețioase cărți de artă, istorie și botanică, marea pasiune a Regelui Ferdinand, știință de care s-a ocupat „cu patima unui savant și priceperea unui specialist” cum spunea cunoscutul om politic al timpului, I.G. Duca. Bibliotecarul personal al regelui a fost folcloristul, cercetătorul și istoricul literar G.T. Kirileanu.

Alte spații pe care dorim să le amintim sunt marele salon de recepție și sufrageria. Peste tot sunt expuse valoroase piese de artă spaniolă și italiană, tablouri sau obiecte din sticlă de Boemia. Prin aceste interioare au pășit personalități de marcă ale vieții politice și culturale românești și străine: I.C. Brătianu, N. Titulescu, generalul Averescu, Barbu Știrbei, Nicolae Iorga, sculptorul Ivan Mestrovici, Cella Delavrancea, Rabindranath Tagore, Eduard Beneș, Henri Berthlot, Joseph Boyle, regi și regine din Grecia, Jugoslavia, Bulgaria, Albania și mulți, mulți alții.

Continuându-ne vizita prin Palatul Cotroceni putem admira dormitorul Regelui Carol I și al Reginei Elisabeta. Patul monumental are scuturile heraldice ale familiilor Wied și Hohenzollern. Iar în jur tapete prețioase și lambriuri, vase decorative de Sèvres, tapiserii franțuzești toate sporesc farmecul acestui spațiu. O mențiune specială: lucrarea lui Mac Constantinescu „Basm” executată din lemn de abanos.

Parcul în terase al palatului are mulți arbori seculari. Este amenajat nu de grădinari, ci de arhitecți în peisagistică. Frumusețea lui este în deplină armonie cu frumusețea palatului.

Transformarea părții vechi a construcției în muzeu este un potrivit prilej de reintroducere în istoria națională a perioadei monarhice 1866 - 1947. Aceasta, pentru că regalitatea, atât cât a funcționat, a

reprezentat națiunea română, spune dr. Ioan Opreș în introducerea pe care o semnează la volumul „Muzeul Național Cotroceni”.

***

Clădirile, întocmai ca și oamenii, ca și cărțile, au soarta lor. Viața lor mai lungă sau mai scurtă adăpostește pagini din existența celor care au trecut pe acolo. Fiecare clădire are istoria ei, iar suma acestor istorii

constituie o parte însemnată din istoria țării.

Am încercat să mă apropii cu înțelegere și dragoste de aceste vestigii ale trecutului și să trezesc în sufletul cititorilor aceleași calde sentimente pe care le-am trăit și eu privindu-le și gândindu-mă la lumea de altădată.

Bibliografie:

- * Narcis Dorin Ion - Rezidences and Families of the Nobility in Romania - Institutul Cultural Român, București 2007
- * dr. Ioan Opreș - Muzeul Național Cotroceni
- * Paul Rezeanu - Muzeul de artă Craiova - Scrisul românesc, Craiova 1900
- * Victoria Dragu Dimitriu - Povești ale Domnilor din București - ed. Vremea, București 2005

Copiii noștri sunt frumoși!

Ana Maria Gibu

Buna seara!!!

Astazi am avut o surpriza foarte mare cand am venit de la scoala: am gasit acasa cadoul de la dumneavoastra.

Imi place foarte foarte foarte mult rochita si imi sta extraordinar de bine. Imi plac si gentuta si colierul si tot ce mi-ati trimis!

Am hotarat ca ma voi imbraca cu rochita la serbarea de sfarsit de an scolar si la banchetul de dupa aceea.

Am fost in parc si am facut fotografii ca sa vedeti si dumneavoastra si doamna Maria ce bine imi sta.

V-am trimis o poza si de la unul din spectacolele mele cu o alta costumatie de a mea care imi place mult.

Sper sa aveti si dumneavoastra o zi la fel de frumoasa ca a mea!

Cu drag, Ana Maria, Dorohoi

Ana Maria Gibu cu Daniela Condurache – interpretă de muzică populară

Pana credinței

Liviu Jianu

Calatoria

*Cand valurile vietii cresc, talaz,
si nu mai zaresti Nordul - din barcaz,
Cand urla munti de apa peste tine,
Si relele te-ineaca de-atata bine,
Cand haosul, si frica, si durerea,
Iti latra nervii, si iti sunt averea,
Ridic din groaza, pânzele credintei,
spre Everestul fad al nefiintei
Il pun de cart, la Steaua lui Polara,
Un Domn, cel care va sa nu mai moara
- in timp ce eu
Ca intr-un estuar, liman, minune,
Cobor la tarm, spasit de rugaciune...*

Drumul

*Cand nu vor mai trai nebuni
Sa cante florilor de tei,
Sa spuna cerului minciuni,
Pe care le-or plati cu ei -*

*Cand nu vor mai trai cei mici
Ce ocrotesc sub umbra lor
Atatia ingeri si pitici,
Atati nemuritori, ce mor -*

*Cand nici nu vor mai fi, in cer,
Si pe pamant, decat puternici,
Decat prea intelepti hingheri,
Roboti ai Domnului, cucernici -*

*Cand toata casa de nebuni,
Isi va cata o temelie,
Si-n loc de psalmi si rugaciuni,
Se va jertfi o poezie -*

*Cand nici nu ar mai fi de spus
Ceva, caci vor vorbi, intr-una
Cei care vor un loc mai sus
In Rai, acolo, totdeauna -*

*Cand si acolo, concurezi
Pe-un loc mai bun, in toate cele,
Calcand pe raii din cirezi
Gazati la timp de rugi, cu rele -*

*Cand totu-i drept, cand e nedrept,
Cand totu-I bun, cand e durere,
Cand egoistii tin in piept
Credinta, marea lor avere -*

*Cand te inchizi in ruga ta,
Sa nu mai stii nici de aproape,
Sa le dea Domnul ce le-o da,
Ca tu te rogi, si-nchizi din pleoape -*

*Cand toate-acestea vor fi spin
In gandul tau, masoara bine,
De nu cumva, din Iad, in chin,
Sfintii se roaga pentru tine...*

OMUL, FIINȚĂ RELIGIOASĂ (I)

Preot Lector Ioan Glăjar

(Publicat în „Îndrumătorul bisericesc”, Sibiu, 1991, pag. 72-78 și republicat în volumul „Credința ortodoxă și viața creștină”, editat de Mitropolia Transilvaniei, Sibiu, 1992, pag. 5-13)

Omul este ființa cea mai deosebită de pe pământ, coroana existenței create. De la începutul existenței sale omul dispune de însușiri, capacități și funcții esențiale prin care se deosebește radical de animale și de celelalte viețuitoare de pe pământ. Omul este înzestrat cu rațiune (minte, inteligență, fantezie), voință liberă și sentimente nobile. Cu o asemenea zestre nativă sufletească, la care se adaugă un trup cu particularități anatomice pe măsură, omul este dintru început o ființă conștientă; are conștiință de sine, gândește logic, creează, evaluează și ierarhizează, iubește, miluiește și se jertfește pentru ceilalți oameni. Cultura și civilizația umană sunt produsul acestor puteri omenești, iar creația este una din vocațiile principale ale omului. Eul uman, gândirea logică și axiologică a omului, conștiința sa morală și liberul arbitru, întreaga trăire spirituală a omului n-au putut fi elucidate de anatomisti, biologi și informaticieni, nici de alții, plecându-se de la ipoteza că ele ar fi produse ale materiei, funcțiuni ale creierului în corelație cu mediul social. Această presupusă relație cauzală n-a fost dovedită nicicum. Toate aceste stări și activități postulează existența unui suflet uman spiritual. Singura explicație plauzibilă e dată prin spirit, ca eu substanțializat*. Spiritul este cel ce gândește, cel ce aspiră spre Adevăr, Bine și Frumos și impulsionează spre viață spirituală, morală și estetică. Prin spiritul său - omul este după chipul lui Dumnezeu, cum zice Sf. Scriptură (Fac 1, 26-27) și esențial deosebit și superior față de animale. Plecând de la acest statut ontic al omului și voind să scoată în relief una sau alta din specificitățile ființei și fenomenologiei umane, filosofi, poeți și oameni de știință au denumit și definit omul (în limba latină „homo”) în nenumărate chipuri. Iată câteva din aceste denumiri și definiții:

— Zoon politikon (animal politic, social), adică ființă care se naște și crește în societate și se realizează pe sine, ca eu, ca persoană, ca entitate unică și irepetabilă, în colectivitatea altor individualități, în relația eu-tu, în dialog cu ceilalți, în deschidere afectivă față de semenii săi, în comuniune de viață și solidaritate responsabilă față de aceștia;

— Homo sapiens, adică omul înțelept, rațional, inteligent, ființă curioasă, dornică să reveleze misterele existenței și capabilă de a cunoaște lumea și pe sine, de a sesiza și cuprinde conexiunile dintre lucruri,

fenomene și evenimente, de a înțelege structura și cauzele acestora, de a fi prudentă față de ele, ființă cu gândire inovatoare, creatoare de idei și cultură, cu facultatea de a-și imagina soluții de salvare, cu aptitudini de a învăța și progresa;

— Homo faber, adică faur, meșter, ființă creatoare de unelte, obiecte și arme, de valori, civilizație și istorie, ființă dinamică ce muncește voluntar pentru crearea de bunuri necesare vieții și pentru transformarea mediului vital în vederea întreținerii și ameliorării existenței și condiției sale, ființă care se auto-realizează și se auto-depășește spre desăvârșire;

— Homo methaphisicus, adică ființa cuprinsă de neliniști și obsedată de nevoia adevărurilor prime și ultime, însufletită de un elan congenital spre transcendență și veșnicie

și capabilă — prin intuiție, ca și printr-un proces de abstractizare — să cuprindă cu inima și cu mintea nu numai imensitatea lumii de aici, ci și a lumii de dincolo, însăși Ființa. Această dimensiune a omului este exprimată de grecii din vechime prin însăși denumirea omului: în limba greacă omul se numește „antropos”, de la ano atron = a privi în sus (C. Erbiceanu). Cu alte cuvinte, omul este ființa care privește în sus spre cer, dar și spre transcendență. Omul este un căutător de absolut;

— Homo significans, adică ființă care se înțelege cu semenii săi pe calea semnelor, care acordă sens și semnificație cuvintelor și lucrurilor, fenomenelor și evenimentelor, timpului și istoriei, vieții în general și vieții omenești în special, motiv și scop, cauzalitate și finalitate, ideal, țel și direcții acțiunilor omenești, ființă capabilă de prospectarea viitorului său și de alcătuirea unui plan de viață;

— Homo aestimans, adică ființă care are simțul, conștiința valorilor și atitudine valorificatoare față de lume, care emite

judcăți de valoare, care dă curs unei eterne tendințe de a stabili ierarhii valorice și de a exprima anumite opțiuni axiologice, care își orînduiește viața și lumea în funcție de anumite valori ca Adevărul, Binele și Frumosul, unificate în eterna și transcendentă valoare a Sacralului;

— Homo ethicus, adică ființă dotată de la început cu conștiință morală și voință liberă, cu chemarea și posibilitatea de a alege între bine și rău, cu capacitatea de a se comporta nu numai în funcție de codul genetic moștenit, ci și în funcție de zestrea sa spirituală și de achizițiile sale culturale, de normele morale, de principii de conduită, ființă care are puterea controlului, stăpînirii și conducerii de sine, ființă care știe și poate spune „nu” pornirilor naturale, instinctuale și condițiilor sociale necorespunzătoare demnității sale și poate promova aspirațiile și valențele sale sufletești în sensul înnobilării caracterului moral și consolidării persoanei și vieții sale;

— Homo loquens, adică ființă cuvântătoare, care gândește și comunică cu semenii săi prin mijlocirea cuvintelor, a limbajului articulat și convențional, a conceptelor, metaforelor și simbolurilor.

Coroborarea și însumarea acestor încercări de a defini omul printr-o anumită dimensiune existențială congenitală a ființei sale ne conduce la obținerea unei imagini bogate și adecvate a acestuia, dar nu deplină, căci omul — mai ales ca individualitate și cu atât mai mult ca personalitate — rămâne pe mai departe, cel puțin în parte, o ființă inaccesibilă, așa cum s-a spus, un „animal absconditus”, o „ființă necunoscută”. Totuși, pentru a întregi, cât de cât, această imagine, este ab-

solut necesar să adăugăm denumirea și definiția de:

— Homo religiosus, în înțelesul că omul este de la începutul său o ființă religioasă, adică o ființă care are ideea de Dumnezeu și își trăiește viața în funcție de această idee.

Deci, „homo religiosus” este „homo metaphisicus” care și-a depășit neliniștile ancorându-le în sensul cuvintelor Fericitului Augustin: „Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne, și neliniștit este suflatul meu pînă ce se va odihni întru Tine”; este obsedatul de mister care a ajuns în preajma „Dumnezeului necunoscut” pe care îl cinstește (F. Ap. 17, 23); este ființa personală, cu vocația spiritualității, însetată de Comuniunea cu o Persoană desăvârșită și care mărturisește împreună cu David: „Cum dorește cerbul izvoarele de apă, așa te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule!

continuare în pag. 21

Om, ființă religioasă

urmare din pag. 20

însetat este sufletul meu de Dumnezeu cel tare și viu. Când oare voi merge să mă arăt dumnezeieștii Lui fețe?” (Ps. 41, 1—O); este căutătorul de certitudine căruia Dumnezeu îi zice: „Nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit” (Pascal); este căutătorul de Dumnezeu despre care Sf. Ap. Pavel vorbește filozofilor din Areopagul Atenei astfel: „Dumnezeu care a făcut lumea și toate cele ce sunt în ea, ... El dând tuturor viață și suflare și toate și a făcut dintr-un sânge tot neamul omenesc, ca să locuiască pe toată fața pământului... ca ei (oamenii) să caute pe Dumnezeu, doar l-ar simți și l-ar găsi, deși nu e departe de fiecare din noi. Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem” (P. Ap. 17, 24—28).

Om religios este „homo aestimans” care, simțind că valorile sunt ceva independent de el și mai presus de colectivitate, trăiește valorile spirituale fundamentale: Adevărul, Binele și Frumosul ca atribute, funcții, fețe, nume și porunci ale Divinității, ca valori divine în lumina Logosului divin „Eu sînt calea și adevărul și viața” (I. 14, 6) și a mărturisirii inspirate de Sf. Ap. Ioan care a spus: „Dumnezeu este iubire” (I. 1. 4, 8).

Om, ființă religioasă, este „homo sapiens” pentru care Dumnezeu este singura explicație verosimilă a lumii, unica rațiune posibilă și suficientă a universului și vieții, supremul adevăr pentru exigențele spiritului său.

Om religios este „homo faber” care a creat — între altele — unelte și arme de vânatoare cu semnificații religioase, arta religioasă (obiecte și locașuri de cult, picturi, ritualuri), folclor religios etc.

Om religios este „homo significans” care a acordat semnificații religioase cuvintelor și miturilor, cerului și pământului, vieții și morții, așezărilor și locuințelor sale, hranei și sexualității, acțiunilor sale de vânatoare, agricultură, minerit etc.

Om, ființă religioasă, este „homo ethicus” care vede în Dumnezeu autorul ordinii morale, contemplă perfecțiunile divine și tinde spre ele.

Om religios este „homo loquens” care recepționează mesajul divin și îi vorbește lui Dumnezeu în rugăciune și cântare de mărire.

Dar, înainte de toate, om religios este ființă care a ajuns la conștiința de sine în fața Tului divin. Pentru formarea conștiinței de sine a primul om, datul primar nu este comunitatea, ci Dumnezeu. Dacă Dumnezeu este Creatorul lumii spirituale și materiale, al vieții și al omului — după cum dovedește Teologia Fundamentală — raportul primordial n-a fost între om și semenul său, nici între om și natură, ci între om și Dumnezeu. Omul s-a cunoscut pe sine cunoscând pe Dumnezeu și dialogând cu El. Dumnezeu s-a descoperit pe Sine primului om în chiar actul creației, ca și după aceea și primul om a stat „față către față” cu Dumnezeu, L-a văzut, desigur, cu ochii sufletului său și pe măsura voii lui Dumnezeu.

Nu e de conceput ca Dumnezeu, Părinte-Creator al omului, să fi rămas față de acesta un „Deus absconditus”, un „Mare anonim”. Dimpotrivă, e firesc ca Dumnezeu, Creatorul omului, să i se fi autodescoverit ca atare în momentul creației și să stea în raport de viață cu el după creație, conducându-l și ajutându-l să-și realizeze destinul pentru care l-a creat. Credința în autorevelarea primordială a lui Dumnezeu este universală în istorie și mărturisită în toate cărțile sacre ale omenirii. Ei — ca și nostalgia paradisiului — trebuie să-i corespundă ceva în realitate, o experiență existențială primordială a omului, altfel rămâne o enigmă nedezlegabilă. Această credință își are obârșia în mărturia primului om, transmisă din generație în generație până azi. Deci, înainte de a se defini în vreun fel din cele arătate mai sus, omul se definește teologic, adică în raport cu Dumnezeu, altfel zis ca ființă religioasă.

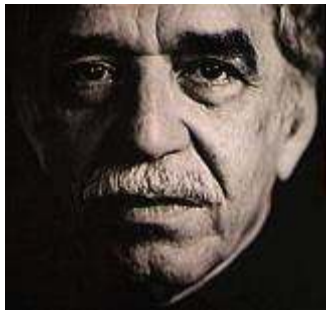
Aceasta înseamnă că religia, în înțelesurile schițate mai înainte, își are originea în autorelevarea lui Dumnezeu; ea nu este o plăsmuire (iluzorie) a omului. Religia nu este un fenomen natural produs de gândirea umana sub imperiul necesității cunoașterii sau al fricii sau al ignoranței în fața fenomenelor naturale extraordinare și îngrozitoare sau a diferitelor împrejurări de viață individuală sau socială. Conștiința religioasă a omului — potrivit căreia Dumnezeu nu este doar o idee abstractă sau o necesitate rațională (cum este pentru filosofi), ci este Tată, Creator și Pronietor, Autorevelator al ființei și voinței Sale, „Izvorul, legea, supraveghetorul, judecătorul și răzbunătorul moralității”, deci o Persoană în relație cu persoana umană dar infinit superioară acesteia — nu putea fi provocată nici de natură, nici de societate, ci numai de realitatea divină însăși. Nimic din ceea ce se petrecea în natură sau, mai târziu, în societate și era exterimentat de om nu-l putea conduce pe acesta la o asemenea concepție definită și certitudine... „Natura indică pe Dumnezeu, dar graiul ei nu este atât de clar și de sigur. Graiul ei de un caracter general și neprecis se limpezește numai pentru cel care a primit credința de la altcineva. Natura indică un temei, un izvor, o cauză dincolo de ea, la care parvenim prin intuiție fulgerătoare, sau prin logică strânsă, dar nu ne descoperă clar însușirile aceluia temei. Așa se face că unii concep acest temei în chip panteist, alții înclină a-l considera ca persoană, dar siguranță nu au nici cei dintâi și nici cei din urmă. Chiar dacă îl consideră ca persoană, ei au ajuns cel mult la ideea adevărată de Dumnezeu. Dar de aici și până la certitudine, care constituie ființa credinței, e o prăpastie pe care omul nu o putea trece prin inițiativă și silință proprie” (D. Stăniloae). Cu alte cuvinte, „este adevărat că natura întregă este un templu mareț al Dumnezeirii și o carte în care pe toate paginile e scris cu litere de foc numele celui Atotputernic, nu este însă mai puțin adevărat, că nu vede acest templu, nu poate citi în această carte decât omul... deja

religios, cu toate că toți muritorii petrec în interiorul templului naturii... Dacă omul n-ar avea pe Dumnezeu în sufletul său, nu L-ar putea găsi în nimic din natură. Cu multă dreptate zice în această privință un scriitor: „Elementul constitutiv al religiei este ceea ce omul pune în natură, nu ceea ce natura pune în om” (I. Mihălcescu). Or, omul pune în natură ceea ce a primit de la Dumnezeu: relații, motive și scopuri, sensuri, înțelesuri și direcții... E adevărat că face acest lucru în corelație cu rațiunile lucrurilor, cu datele obiective oferite de natură, ea însăși creație a lui Dumnezeu. Totuși, recapitulând, putem spune: religia nu vine de la natura înconjurătoare, ci de la Dumnezeu. Ea nu este o achiziție a omului, ci un dar al lui Dumnezeu.

Cu toate acestea nu se poate spune, că revelația divină primordială și respectiv religia primară ar fi ceva străin de firea omului, că ar constitui doar un adaus extern, ceva venit din afară. Revelația divină primordială a putut fi — și credem că a fost — și un fel de instrucțiune sau învățătură, pe care Dumnezeu a dat-o omului, dar ea a putut fi — și iarăși credem că a fost — și ceva interior, spiritual, ca o inspirație. Pe de altă parte, pentru receptarea și păstrarea revelației divine, în aceste două forme, omul trebuia să fie dotat cu o capacitate sufletească corespunzătoare, cu aptitudinea de a fi religios. Mai mult, dacă Dumnezeu este Creatorul omului (și este pentru că originea omului n-a putut fi stabilită altfel), înseamnă că nemulțumirea omului față de ceea ce-i oferă lumea în devenire și viața efemeră, năzuința lui de a depăși multiplicitatea lucrurilor și fenomenelor printr-un principiu explicativ unic și etern, elanul cu care caută temeiul lumii dincolo de aceasta, mai pe scurt spus acel „apetit divin” al omului, de care ne vorbesc filozofii, este „așezat de Dumnezeu însuși” în sufletul omului din momentul creației, așa cum am văzut că ne învață Sf. Ap. Pavel (R Ap. 17, 27—28). Unii teologi înțeleg chipul lui Dumnezeu în om (Fac. 1, 26—27) ca ființând, parțial, tocmai în această orientare a omului spre Dumnezeu. Ținând de structura lui ființială, acest „apetit divin” al omului se întâlnește pretutindeni în preistorie și istorie. Dumnezeu însuși îl întreține făcându-și cunoscută în conștiința omului, pretutindeni și pe căi tainice, realitatea și prezența. Deci, cînd Dumnezeu se revelează omului, El se revelează unei ființe deja orientate și înclinate către El, unei persoane active pe linia și direcția întâlnirii cu Dumnezeu. Cu alte cuvinte, relația primordială și ulterioară, dintre Dumnezeu și om este un act sinergetic, teandric, divin-uman. Religia este un dar al lui Dumnezeu, dar este și un act uman, conștient și liber, cu rădăcini în om, în structura intimă, arhetipală a acestuia, în matricea lui stilistică.

I teandrie – natură divină și umană a lui Cristos în concepția creștină

Un geniu își ia rămas bun Gabriel Garcia Marquez

Dacă, pentru o clipă, Dumnezeu ar uita că sunt o marionetă din cârpă și mi-ar dărui o buciță de viață, probabil că n-aș spune tot ceea ce gândesc, însă, în mod categoric, aș gândi tot ceea ce zic.

Aș da valoare lucrurilor, dar nu pentru ceea ce valorează, ci pentru ceea ce semnifică.

Aș dormi mai puțin, dar aș visa mai mult, înțelegând că - pentru fiecare minut în care închidem ochii - pierdem șazeci de secunde de lumină.

Aș merge când ceilalți se opresc, m-aș trezi când ceilalți dorm, aș asculta când ceilalți vorbesc și cât m-aș bucura de o înghețată cu ciocolată

Dacă Dumnezeu mi-ar face cadou o buciță de viață, m-aș îmbrăca foarte modest, m-aș întinde la soare, lăsând la vederea tuturor nu numai corpul ci și sufletul meu.

Dumnezeul meu, dacă aș avea o buciță de viață !...

N-aș lăsa să treacă nici o zi fără sa le spun oamenilor pe care îi iubesc, că îi iubesc.

Aș convinge pe fiecare femeie sau bărbat, spunându-le că sunt favoriții mei, și aș trăi îndrăgostit de dragoste.

Oamenilor le-aș demonstra cât se înșală, crezând că nu se mai îndrăgostesc când îmbătrânesc, neștiind că îmbătrânesc când nu se mai îndrăgostesc!

Unui copil i-aș da aripi, dar l-aș lăsa să învețe să zboare singur.

Pe bătrâni i-aș învăța că moartea nu vine cu bătrânețea ci cu uitarea.

- Atâtea lucruri am învățat de la voi, oameni...

Am învățat că toată lumea vrea sa trăiască pe vârful muntelui, însă fără să bage de seamă că adevărata fericire rezidă în felul în care-l escaladezi...

Am învățat că, atunci când un nou născut strânge cu pumnul lui micuț - pentru prima oară - degetul părintelui, l-a acaparat pentru totdeauna...

Am învățat că un om are dreptul să se uite.

Spune întotdeauna ce simți și fă ceea ce gândești!

Dacă aș ști că asta ar fi ultima oară când te voi vedea dormind, te-aș îmbrățișa foarte strâns și l-aș ruga pe Dumnezeu să fiu păzitorul sufletului tău;

Dacă aș ști că asta ar fi ultima oară când te voi vedea ieșind pe ușă, ți-aș da o îmbrățișare, un sărut și te-aș chema înapoi să-ți dau mai multe.

Dacă aș ști că asta ar fi ultima oară când voi auzi vocea ta, aș înregistra frecare dintre cuvintele tale pentru a le putea asculta o dată și încă o dată, până la infinit...

Data aș ști că acestea ar fi ultimele minute în care te-aș vedea, ți-aș spune „Te iubesc !”. Nu mi-aș asuma, în mod prostesc, gândul că deja știi.

Intotdeauna există ziua de mâine și viața ne dă, de fiecare dată, altă ocazie pentru a face lucrurile bine. Dar, dacă greșesc cumva - și ziua de azi este tot ce ne rămâne, mi-ar face plăcere să-ți spun cât te iubesc, că niciodată nu te voi uita!

Ziua de mâine nu-i este asigurată nimănui, tânăr sau bătrân.

Azi poate să fie ultima zi când îi vezi pe cei pe care-i iubești!

De aceea, nu mai aștepta, fă azi tot ce poți deoarece, dacă ziua de mâine nu va mai veni în mod sigur vei regreta că nu ți-ai făcut timp pentru un surâs, o îmbrățișare, un sărut și că ai fost prea ocupat pentru a le îndeplini o ultimă dorință.

Să-i ții, pe cei pe care-i iubești, aproape de tine: sopteste-le la ureche cât de multă nevoie ai de ei, iubește-i și tratează-i bine, fă-ți timp să le spui „Îmi pare rău”, „Iartă-mă!”, „Te rog !” și toate cuvintele de dragoste pe care le știi.

Nimeni nu-și va aduce aminte de tine pentru gândurile tale secrete. Cere-i Domnului tăria și înțelepciunea pentru a le exprima!

Arată-le prietenilor tăi cât de importanți sunt pentru tine!

***

Gabriel Garcia Marquez s-a retras din viața publică din motive de sănătate: cancer limfatic. Când boala s-a agravat, el a trimis această scrisoare prietenilor, cititorilor și admiratorilor lui.

Gabriel Garcia Marquez, premiul Nobel pentru literatura în 1982, este bine cunoscut pentru romanele sale „Un veac de singurătate”, „Toamna patriarhului”, „Cronica unei morți anunțate” și „Dragostea în vremea holerei” reprezentative pentru realismul magic, care îi caracterizează opera.

Debut Candela: Mariana Gheorghe

Copil plecat de-acasa de la 14 ani, am ramas un suflet deschis spre poezie. Scrisul a fost si-a ramas "portita" spre lumea mea interioara, "cismeaua" mea de energie.

Pentru celelalte porți, a emigrat în 1997 în Canada și lucrează ca inginer electronist în departamentul de cercetare – dezvoltare al companiei Douglas Lighting Controls, Vancouver.

Din intamplare

*Am coborat din intamplare
Dintr-o-ntamplare si-un destin,
Cu suflet plin, ascuns prin casa mare
Unde stergarele-s cusute-n fir de in.*

*O casa mica, alba, impodobita-n soare
Pe prispa, balansoarul statea ferit sub vita
Si-unde regina noptii inca miros mai are,
Si-mi impleteam codite cu flori de lamaita.*

*Un labirint de vise si plin de camarute
As fi dorit sa am un veac ca sa-l colind
Si unde, mama-n seri muncite asezase
De-a randuri, carti si vise, pastrate doar in gand.*

*Si-am coborat dintr-o-ntamplare-
ntamplatoare
Si-am sarutat pamant si ani cutreierati
Trup sfartecat si impartit in zare
La gat mi-am agatat din intamplare sirag de
ani purtati.*

Cercurile pribegiei mele

Ca sa rup cercurile strâmte ale pribegiei mele
 Am dansat si-am ametit invartindu-ma printre ele.
 In cel mai larg m-am regasit in zbor de vise si suflet impietrit
 L-am spart in cioburi,
 L-am asezat pe masa intr-un joc
 Si-am incercat sa-l uit.
 Pe-al doilea l-am regasit in zambet si soapta de copil
 Si l-am presat in suflet
 Cu flori de liliac
 Si-am incercat sa-l tin docil.
 Un cerc al incercarii m-a strans si m-a oprit
 L-am pus cu truda multa intr-o cutie mica
 Si l-am lipit convinsa
 Pe-un scaun parasit.
 Si-apoi invins-am pe-acel ce m-a-nvatat ca suntem
 De moarte prea aproape si prea departe-n gand,
 Ca geana disperarii cazuta printre tample
 E zbaterea de-o viata in zborul meu purtand.
 In dans sfios intrasem in cercul mic si stramt
 Spirala deznadejdii vibra in dansu-i frant
 Deodata, speranta-ncolacita m-a strans si m-a trezit
 Mi-a dat lumina-n ganduri si-n suflet ostenit.
 Si iata-ma ajunsa in cercul impacarii
 Cand toata, de-o fiinta arzanda, clocotind,
 Am invatat s-adaug un dram de pace-n suflet
 Sa storc cu lacrimi calde desaga cu venin.
 Si am inchis fereastra de suflet si suspin
 Si din oglinda anilor trecuti am adunat
 Carari, parfum si vorbele de-alin.

Gust amar

E gust amar de zi, si gust amar in toate
 Cand doar lipim culoare la intamplari de-o noapte
 Si inimile noastre pe doua culmi, departe
 N-au cale sa se-atinga
 Nu se-ntalnesc in soapte.
 E gust amar de zi, si gust amar in toate
 Cand viata ne picteaza pe panze separate
 Doua portrete luate din doua unghiuri strambe
 Ce nu pot sa priveasca
 Decat carari in umbre.
 E gust amar de noapte, si gust amar in toate
 Cand mâna nevazuta ne-a asezat in carte
 Doua idei nescrise, pe pagini ce asteapta
 Sa umplem calimara
 S-atingem pana moarta.
 Cat gust amar de noapte, si cat din cel de zi
 Om mai putea pasi, si-om mai inghesui
 Prin colturi de durere, umbrite de speranta
 Tot incercand sa umplem
 Paharul zilei duse, c-o noapte de speranta.
 Si-apoi bându-l in treacat, surprinsi ne-om intalni
 In jumatati de noapte, in jumatati de zi
 Pierduti in emisfere de unde ziua lunga
 Se strange in durere
 Cand noaptea sta sa planga.

La umbra unui stejar

George Filip

- prietenului pe vecie
 Alex. Cetateanu,
 la a 61-a aniversare -

batrane Alex, ai trei poli de ani
 si-or ninge multi, ca viata e departe.
 mai trebuie trudit si transpirat
 sa iti semnezi frumos, a vietii carte.

o carte mare, despre un copil
 care-a plecat descult in larga lume,
 prin lumea cruda, care pe eroi
 din veci in veci incearca sa-i inhume

Tu te-ai fost dus cu Jiul tau in glas
 si cu porumbul trist din porumbiste.
 E PUR SI MOVE - a grait martirul;
 adica-n lume totul sa se miste.

ca muica te-a facut oltean - o stim
 si-o spui mereu pe unde-ti umbla pasul,
 dar noua ne e scris : sa nu pierim
 cat ne-or tot tine crezul si...plaivasul.

prietene, prin vreme ne-am sudat
 sa ne purtam destinele si portul
 si sa se rupa juramantul dat
 cand vor seca si Dunarea si Oltul.

de-un timp ti-ai pus salas pe St-Laurent.
 din ratiuni Divine - prunc frumos
 ti-a rasarit in prag - un straoaltea
 ce poarta-n sange smirna de Hristos.

batrane si prietene, inchei.
 acum petreci prin vremuri tulburate.
 HAI LA MULTI ANI !...fereste-te de-acei
 ce vor sa te injunchie - prin spate...

În amintirea poetului Cezar Ivănescu!

Moment Cezar Ivănescu la sala parohială „pr. Petre Popescu”

Alex Cetateanu

Programarea întâlnirii literar-omagiale, *In memoriam – Cezar Ivănescu*, pe data de 7 iunie 2008, ora 14.00 (ora 21.00 în România), părea total neinspirată. Cine va renunța la deschiderea campionatului de fotbal, pentru o întâlnire în cinstea unui poet, fie el chiar renumitul bard moldovean Cezar Ivănescu? Așa se întrebau unii sceptici. De vină, lipsa de informare a organizatorilor - Asociația Scriitorilor Români din Canada și Cenaclul "Candela de Montreal", ruși de pasiunea pentru jocul numit prin America de Nord - "soccer" și cam pe ultimul loc în ierarhia sporturilor de masa. Dar nu a fost așa, chiar dacă în prima jumătate de oră nu erau prezenți în singura sală de spectacole mai "ca lumea" a comunității române din Montreal (la biserica "Buna Vestire") decât aproximativ 25 de persoane. Treptat, treptat, numărul participanților s-a dublat. Din toate colțurile Montrealului, ba chiar și din exterior, au apărut iubitorii pasionați de poezie, de Tară și de neam.

Programul susținut spre cinstirea marelui dispărut, titan al culturii românești, s-a desfășurat astfel:

Pentru început, maestra harpistă Stana Bunea i-a întâmpinat pe participanți cu muzică divină, mângâind coardele sufletelor celor care au lasat totul la o parte pentru a fi prezenți la eveniment. A urmat slujba religioasă, de pomenire și sfântire a colivei, covrigeilor, vinului și a berii negre – preferata Maestrului. După cuvântul de bun venit al lui Victor Rosca – din partea Cenaclului "Candela de Montreal, subsemnatul, după o scurtă prezentare a programului și a prieteniei mele cu marele dispărut, am citit un minunat și impresionant omagiu scris de poetul Laurian Stanchescu – *Tragismul vieții poetului Cezar Ivănescu*, la Iași, langa trupul neînsufletit al lui Cezar, chiar în ziua înmormântării. Acest mesaj scurt, dar pofund, i-a impresionat puternic pe ascultători. Maestra Stana Bunea, alternativ cu programul, a interpretat arii din Bach, Haendel, Donizetti precum și din anonimi ai secolului XVI. Apoi s-a citit "*O evocare post-mortem a poetului Cezar Ivănescu, pentru frații nostri canadieni*" trimisă de scriitorul Ion Murgeanu, fost coleg și prieten cu Maestrul, cel care a elucidat multe animozități referitoare la poet și opera sa.

Poetul George Filip, vechi prieten cu Cezar cu mult înainte de a alege calea exilului, a recitat o impresionantă poezie dedicată Maestrului numită "*Va spun despre Cezar*". Maestra Stana Bunea a acompaniat magistral recitarile, inspirată ad-hoc de poemele recitate. A revenit poetul George Filip care a citit un minunat și impresionant eseu, "*La al treilea gong*".

Profesoara Doina Hanganu a recitat poemul *Descantec*, poeta Vochita Vadan a recitat poemul *Supremum vale* și poeta Mariana Munteanu a recitat poemul *Extaza*. Eu am mai recitat *Doina (Oralitati)* și unul din poemele mele favorite, despre care Maestrul mi-a destăinuit că l-a creat în anul 1968; este vorba de unul din poemele vizionare

Rod (! nu-si uita carnea tiparul ei ciudat...!) - tradus in limba engleza - *Seed Time and Harvest*, de Muguras Maria Petrescu. Tot asa cum l-am recitat la ultima lansare de carte a Maestrului, la Opera din Tirana (in limba engleza – recitare apreciata de Poet) tot asa l-am recitat si la Montreal. Apoi s-a audiat *Testamentul* lui Cezar Ivănescu, s-au ascultat unele din impresionantele cantece compuse și interpretate de Maestru (plus Doina lui Eminescu) și s-a vizionat in premiera absoluta ultimul clip cu Cezar și subsemnatul, realizat la Tirana de iubita fiica a Poetului, Clara Arustei.

....Anumiți trepăduși/ trepădușe care se dau organizatori de evenimente culturale în numele românilor din Canada, ca de obicei, aveau alte treburi și nu au participat la eveniment. Unii scriitori din Asociație au lipsit motivat, alții total nemotivat. Un "mare" organizator de susanele cu artiști aduși din România la Montreal (nu-i dau numele să nu-l hui duie lumea), a promis că va anunța prin email evenimentul, dar nu a făcut-o.....Când am întrebat în sala dacă există cineva care a primit de la "onorabil" email-ul în cauză, am aflat – nu neapărat cu mirare, bănuindu-i caracterul, că nimeni nu a primit așa ceva. De ce oare? Deci, avem și noi pe aici, prin Montreal, "faliții" noștri. Categorie, avem o problemă de comunicare cu cei aproape 50 000 de suflete de romani care respiră aerul provinciei Quebec.

Dar oricum, așa cum i-a spus lui Cezar marele Constantin Noica, "...peste tot am simțit că este vorba de ceva "sacru" în scrisul d-tale." – tot așa și noi, am simțit ceva sacru în evenimentul de la Montreal.

La al treilea gong grupaj de George Filip

Primul gong a bătut când amandoi eram tineri "cocoși" - mai exact când ne-am disputat într-o partidă pugilistică pe undeva pe la Medgidia. A fost de fapt o întâlnire demonstrativă, de deschidere, fiindcă pe ring se întâlneau doi "cocoși" renumiți, unul dobrogean și-altul moldovean. Meciul a fost "nul" - adică la egalitate, fiindcă la vârsta noastră nu învatasem să ne și omoram.

Ne-am reîntalnit mai târziu, ca tineri poeți, pe arena atât de criminală a vieții.

N-am fost niciodată chiar prieteni la toartă, fiindcă necazurile vieții nu ne prea răsfațau. Amandoi ne câstigam codrul de pâine cu greu. Eu am viețuit tânjind mai mereu pe la periferia revistelor bine vegheate și călăuzite de mercenarii partidului comunist. Pe mine mă dezavantaja mereu "originea nesănătoasă". Poetul Cezar Ivănescu a intrat, cumva, pe tarlaua bine vegheată de cerberii comuniști. Nici lui nu i-au prea jucat caii în buestru, dar adesea m-a sprijinit cu prudență și mi-a pus pe la sfintele sărbători câte un pol în palmă.

După un timp, timpul hâd ne-a despărțit fără speranța vreunei revederi. Eu am fost gonit din Țară spre "raiul imperialist" iar poetul Cezar Ivănescu a rămas în surghiunul paradisiului de acasă.

După un troian de ani, chiar înaintea *involutiei* din 1989, printr-o doamnă de nădejde, am primit de la Cezar un volum cu autograf. Aflam astfel ca prietenul meu drag mai trăia.

Și după alte gafe istorice de-ale lui Cronos, mai exact după peste 30 de ani, m-am reîntalnit cu poetul meu drag pe peronul Gării de Nord. Eu venisem de la Montreal însoțit de nedespărțitul meu prieten Alex Cetățeanu. Spun cinstit, aveam nevoie de protecția cuiva fiindcă reîntalnirea aceasta istorică mi se părea o fantasmă...Poetul era și el însoțit, ca de obicei, de o pereche de tineri. Cred că era cotidiană lui gardă de suflet. Ne-am îmbrățișat de parcă nu ne văzusem de mai alaltăieri și am mințit reciproc cum că nu ne-am schimbat mai de loc. Ce puteam să ne spunem după un car de ani distanță?

Maestrul mi-a publicat în mare grabă două volume de versuri și gongul a sunat din nou: a doua despărțire.

Plănuisem să ne revedem în anul acesta 2008. Urma deci să mă reîntorc la

București și să catadixim alte mari proiecte. Alex Cetățeanu s-a dus în România înaintea mea. Spumegam de gelozie și de invidie urmărind itinerariul lor minunat : Iași, București, Tirana, București, Iași, București, ba și cu perspectiva unei plecări până la Kiev etc...Mi-aș fi dorit să fiu și eu cu ei pe acest nebănuț marș spre Golgota. O nemernică pasăre cu clonț de rubin a stricat toate planurile și a curmat spontan zilele prietenului nostru Cezar Ivănescu. La indiscutabilul asasinat au contribuit și mulți nemernici ai generației noastre, mai ales așa zișii confrăți scriitori. Aud că cea mai spurcată dihanie a fost belzebulul securist Mircea Dinescu, purtatorul ilicit al unui nume infierat injust ca substantiv propriu.

Nu-mi propun să fac o anchetă, o vor face organele în drept. Și nu mi-am imaginat niciodată că pana mea va scrie cutremurată despre sfârșitul tragic al poetului Cezar Ivănescu. Astfel, pe 24 aprilie 2008 gongul a bătut pentru a treia și ultima oară. Poetul a traversat Stixul cu demnitate iar eu am rămas trist pe malul fluviului înstrăinării mele, Saint Laurent. Pentru cine vor bate în continuare clopotele ? Nu știu. Dar știu că ecoul clopotelor de la Iași va dăinui veșnic în sufletul meu. Adio poete CEZAR IVĂNESCU...

Umbra lui Cezar la Montreal

-eseu-

Toată lumea ca lumea știe că poetul Cezar Ivănescu a părăsit nu de mult Iașul, Teiul, Bahluiul - și a trecut Stixul în barca lui Caron - spre eternitate. Ecojul salvelor de tun s-a ridicat peste cele șapte coline, a trecut Carpații și Marea mea cea Neagră, a traversat oglinda aparent infinită a oceanului și s-a

aninat pe turla bisericii Buna Vestire din Montreal. Aici, scriitorii Asociației montreleze, alături de Cenaclul Candela, plus un considerabil fragment de români rătăcitori, au organizat, cam la vreo 40 de zile, obicei pur ortodox, o comemorare a celui care a fost marele meu și nostru - poetul Cezar Ivănescu. Și chiar așa, într-o atmosferă îndoliată, întâlnirea a fost o bună reușită. Pe masa de sfeștanie, printre colive și lumânări, alături de restrânsul nostru trib, poetul din portretul poetului ne privea gata a grăire. Preoții au binecuvântat și aghezmuț cu dumnezeire pre răposatul, recitatorii, scriitorii și poeții care au glăsuț cu zmerenie versuri de-ale poetului și altele, dedicate celui plecat. S-au proiectat fotografii de pe ultimul itinerar Iași, București, Tirana... Surprinzătoare și total inedită a fost audiția vocii lui Cezar Ivănescu izvorâtă din versurile poetului, spuse pe melodii originale. Poetul de fapt nu cânta. El își făcea de fapt public testamentul ca pe un afront la intrigile și uneltirile asasinilor săi. Aș putea adăuga că atmosfera comemorării a fost total captivantă. Personal nu evidențiez pe nimeni. Maestrului nu i-au plăcut niciodată lingăii și lingătoriile. Chiar la ultima întâlnire cu publicul din capitala Tirana, poetul i-a ocărât pe niște studenți care au adus în scenă câteva nereușite mășcări regizorate.

Dar trebuie să trag cortina.

Astfel umbra lui Cezar Ivănescu a venit și a trecut printre prietenii de breaslă din Montreal, vizită pe care ne-o promisese, dar n-a mai apucat s-o onoreze. Am ciocnit cu el, lângă preferatele flori galbene, pahare cu bere neagră, vin roșu...apoi l-am petrecut peste fluviul Saint-Laurent. Dincolo îl aștepta Caron, vâslașul etern, să îl treacă Stixul spre eternitate și neuitare. Eu nu mi-l revendic total pe poetul Cezar Ivănescu, deși ne-au legat necazurile a peste 50 de ani.

Poetul a fost, este și va fi al nostru, al tuturor. Du-te poete, adio prietene. Semnez mărturiile mele cu o lacrimă îndoliată...

Lacrimi din exil

Acum doi ani m-am reîntalnit cu poetul Cezar Ivanescu dupa o lacuna de peste treizeci de ani. Pe mine, comunistii m-au gonit de acasa spre infernul democratiei occidentale, iar pe Cezar, ghiavolii rosii l-au pastrat in iadul din Romania sa stoarca bine si total znaga din el. Lasasem in urma raiul meu canadian si trecusem oceanul spre Romania. Aveam cu mine o traista de dolari si o valiza cu foste doruri, din care rumegasem prin pelerinajul exilului meu.

Ne-am imbratisat pe peronul Garii de Nord. Eram cu prietenul meu, scriitorul si el exilat, Alex Cetateanu. In ciuda noianului de ani ne-am adulmecat lesne de parca nu ne mai vazusem de la chiolhanul de alaltaieri. Ce sa ne spunem si despre ce ??? Am discutat despre nimic si nimicurile vietii si ne minteam reciproc cum ca nu ne-am schimbat deloc. Ca o razbunare, poetul Cezar mi-a publicat urgent la JUNIMEA doua volumase. Ah...timpul ! Am mai ciocnit cupele de vreo cateva ori si iarasi ne-am despartit. Il asteptam pe poet sa vina la Montreal, sa-l sarbatorim, sa-l plimbam pe la Niagara si alte minuni, sa-l ducem la pescuit si chiar la fete...Dar poetul n-a trecut oceanul. Prietenul Alex a plecat spre Tara cu intentia vadita de a-l intalni pe poetul nostru drag. Eu, de departe, eram gelos pe ei. Mai ales cand am aflat ca au plecat cu treburi scriitoricesci la Tirana in Albania. Le-am trimis chiar un mesaj electronic prin care am dat evidente semne de gelozie si chiar de rautate. Urma ca in vara apropiata sa vizitez iarasi Tara si sa-l reîntalnesc pe poet. Dar destinul ne-a palit pe toti cu parul in cap: Scriitorul Ioan Barbu, din Valcea, m-a anuntat printr-un mesaj confuz, pripit si indurerat ca CEZAR al nostru...a murit putin la spitalul Fundeni, din Bucuresti. Stirea a fost cunfirmata la TVR - International. Alex l-a vegheat pana in ultima clipa.

Viata poetului - Cezar Ivanescu -

*!s-a nascut spre viata, a traire
timpul dur si aprig nu il moare
ciclic rauri, doruri, cimitire
doina lui e-o apa curgatoare*

*flori de aer zorile-s albite
vii soldatii nu au praf de pusca
stalagmite grote stalagmite
pasarile aerul il musca*

*totul este clandestinitate
versul blestemat sa nu se nasca
inima poetului se zbate
ca un melc pe-o insula de iasca*

*iata s-au intors si vanatorii
cei mai vii duc scalpuri si trofee
dupa care trec toreadorii
si-aduc sange-n piata Galilee*

*vai cum rad prin soarta barbugii
au venit la targ si niste muze
dar au dat decrete caralii
ca-n fecioare se ascund lehuze*

*numai ingeri Doamne nu-i da lumii
ca-s neputinciosi pe ei parintii
i-au hulit prin baltile genunii
si le-au smuls aripile si dintii*

*!viata lui e-o apa curgatoare
ciclic rauri, doruri, cimitire
timpul dur si aprig nu il moare
s-a nascut spre viata a murire...*

Tire-à-blanc

Miruna Tarcău

Débarqué de l'avion après une heure et demi de vol en provenance de Montréal, Mihai ressent presque aussitôt la chute de température, d'un été indien prolongé dans la métropole à l'habituel hiver précoce de Sept-Îles. Il empoigne sans grand enthousiasme une valise noire identique à la sienne; dans la foule resserrée autour du tapis roulant qui recrache les bagages des voyageurs, un homme pressé le bouscule et le traite de voleur sans le moindre effort de civilité. L'agitation de cet aéroport qu'il aurait cru plus désert le surprend. Il est vrai que les distances sont longues par voie terrestre au Québec : sans doute tous ces gens ont-ils préféré, comme lui, un moyen de transport plus coûteux aux interminables autoroutes qui traversent les forêts du Nord.

C'est une expérience qu'il a déjà tentée : seize heures de route au cours desquelles la noirceur de la nuit succédait aux arbres qui défilaient les uns après les autres et, après la nuit, le blanc épais de la brume matinale recouvrait un paysage autrement monotone. Il en a retiré –comme de toute expérience qu'on croit inutile sans qu'elle ne le soit réellement– plusieurs sentiments quelques peu contradictoires. Avant tout, un vague sentiment de désolation face à l'espace bêtement gaspillé par la présence d'arbres, émotion qu'ont dû également ressentir les colons en découvrant pour la première fois le terrain qu'ils devraient défricher; ensuite, l'isolement de ces régions du Nord qu'on néglige un peu, et dont souvent on ignore l'existence, réduisant le Québec à la région de Montréal et à sa capitale dans le subconscient collectif; et enfin la joie égoïste de se retrouver seul, celle-là même qu'il ressent et recherche sans le savoir dans son travail de navigateur.

Il lui faut attendre encore quarante-cinq minutes pour arriver au taxi, puis moins d'une demi-heure pour atteindre le port où l'attend le bateau sur lequel il travaillera pour le prochain mois à venir. Le départ est prévu pour six heures du matin. Il n'a donc qu'une demi-heure pour s'installer, visiter le paquebot, rencontrer l'équipage et calculer une dernière fois la durée du voyage, en veillant à ce qu'ils suivent bien le trajet le plus court jusqu'à destination. Ces départs agités ne le stressent plus autant qu'avant. À présent, après cinq ans passés à Montréal et une relation amoureuse qui a probablement précipité l'apprentissage de la langue, il maîtrise aussi bien le français que l'anglais,

c'est à dire assez bien pour se faire comprendre. Ses collègues de travail décèlent souvent chez lui un air d'étranger avant même qu'il n'ouvre la bouche, quoique peu d'entre eux arrivent à coller le bon pays à son accent.

« Roumain? Bulgare? Hongrois?

–Russe. »

Passée cette habituelle conversation, il se présente et malgré son jeune âge, on ne remet généralement pas en question ses compétences en matière de navigation. Voilà déjà quelque temps qu'il a rejoint le marché du travail et qu'il effectue de cinq à huit fois par an un voyage tel que celui-ci. Bateaux de croisière ou de marchandises, des grandes pétrolières aux liners de plaisance, il varie autant que possible les types d'embarcation et leur destination pour éviter de sombrer dans la routine.

Les cinq premiers jours se passent bien. On avance à un bon rythme et le risque de croiser de trop près une autre embarcation marchande est maintenu à un assez bas niveau. Sur l'Atlantique, il fait encore trop froid pour se promener sur le pont plus de quelques minutes à la fois; il reste plus d'une semaine avant d'atteindre la mer des Caraïbes. En attendant, Mihai passe la majorité de son temps libre à bavarder avec le second capitaine, le maître d'équipage et le chef mécanicien, M. Laroche. Un soir, c'est lors d'une discussion avec ce dernier qu'il se rend compte jusqu'à quel point l'organisation humaine sur un navire rappelle celle de la société : la hiérarchie qui crée un certain rapport d'autorité, la séparation des « classes » suivant l'importance de la fonction et des connaissances de chacun; d'un côté les officiers, de l'autre les personnels d'exécution. Et, comme dans tout groupe social, il existe également des parias. M. Laroche se plaint notamment du nettoyeur de machine car selon lui, il génère un mauvais climat de travail parmi les mécaniciens – il a d'ailleurs reçu plusieurs plaintes à son égard. Lorsque Mihai lui demande pourquoi, son collègue de travail est visiblement gêné d'évoquer la raison véritable qui pousse les matelots, les électriciens, le cuisinier et même le garçon de service à fuir l'infortuné nettoyeur.

« C'est que... Il est tout le temps déprimé, y pue, y se lave pas, y parle pas... Pis y'a cette rumeur qui donne pas vraiment envie d'aller sympathiser avec lui non plus... »

–Quelle rumeur?

–T'as pas entendu comment qu'on l'appelle? Ils l'ont surnommé Tire-à-blanc. Ça, c'est parce qu'à ce qui paraît, il aurait fait jusqu'à date trente-sept tentatives de suicide.

–Trente-sept! »

Cette information lui fait l'effet d'une douche froide. De deux choses l'une : soit cet homme est extrêmement chanceux, soit au contraire il est poursuivi par la malchance.

« Et... quelqu'un sait pourquoi? hasarde-t-il.

–Aucune idée. Une rumeur, je t'ai dit. »

La conversation s'arrête là, mais le lieutenant navigateur est soudain pris d'une curiosité malsaine envers cet homme qui a souhaité provoquer sa propre mort autant de fois, et que la mort semble décidée à ne pas emporter. En descendant aux machines, il apprend que Tire-à-blanc a déjà fini sa journée et qu'il passe toutes ses soirées sur le pont. Après avoir enfilé son manteau de tweed brun, Mihai se lance à sa recherche en faisant mine de profiter du grand air. Sur l'océan, l'eau noire se confond au ciel et les seules lumières qui éclairent ses pas sont celles du château et de la salle des machines. Il déambule seul ainsi sur le pont pendant plusieurs minutes avant d'apercevoir une grande forme massive appuyée contre la passerelle. Il devine sans grande difficulté qu'il s'agit du nettoyeur. C'est un Amérindien dans la quarantaine, bien bâti, à l'aspect négligé et aux cheveux coiffés en deux longues tresses noires. Malgré sa force apparente, son regard est animé d'une expression terne de faiblesse et d'abattement qui suggèrent l'enfant battu. Il semble perdu dans sa contemplation de l'eau dont il sent la présence plus qu'il ne la voit.

Mihai s'approche de lui avec précaution, de crainte peut-être qu'il n'attende le moment opportun pour enjambrer cette passerelle et se laisser tomber dans l'océan. Il s'arrête à un peu plus d'un mètre de lui et se tourne pour regarder la mer. Il essaie de l'aborder sans trop de préjugés, mais il ne peut s'empêcher de repenser aux paroles du chef mécanicien. C'est vrai qu'il sent la sueur. En silence, il lui tend une cigarette, qu'il accepte.

« Tu veux savoir si c'est vrai? » lui demande Tire-à-blanc.

Mihai feint instinctivement la surprise.

« Pas la peine de faire semblant. Je sais comment on m'appelle, ici. J'ai l'habitude.

–C'est que... »

À cet instant, il ressent une gêne similaire à celle qui empêchait M. Laroche de parler ouvertement du problème de son nettoyeur.

continuare în pag. 28

Tire-à-blanc

urmare din pag. 27

Car le suicide n'est pas un problème qu'on aborde avec la même aisance qu'un casier judiciaire ou un passé d'alcoolique.

« Je me demandais comment quelqu'un a pu en arriver là... autant de fois... » demandait-il maladroitement tout en lui tendant son briquet.

Tire-à-blanc allume sa cigarette d'un air absent. Le halo de feu illumine son visage un court instant, ce qui rappelle étrangement à Mihai le moment où les acteurs fument le calumet de la paix, dans les vieux films de cow-boy. La flamme s'éteint plusieurs fois, soufflée par la brise marine. Un moment s'écoule avant qu'il ne commence à parler.

« Un matin, quand j'avais cinq ans, mon père est parti à la pêche et a laissé ma mère s'occuper seule de moi et de mon petit frère Nayati. Elle avait dressé la table pour le petit déjeuner, Nayati avait été placé dans sa chaise haute, parce qu'il n'avait qu'un peu plus qu'un an, et moi, j'étais assis et je mangeais tranquillement mes œufs, quand quelqu'un est venu frapper à la porte d'entrée. Ma mère s'est levée et m'a dit de surveiller mon petit frère. Elle n'a discuté avec le voisin que cinq minutes tout au plus, ça a dû lui paraître court. Pendant ce temps-là, Nayati s'étouffait avec un morceau de lard. J'ai regardé mon petit frère mourir devant mes yeux, je ne pouvais rien faire, ni bouger, ni crier; paralysé par la peur, j'ai arrêté de manger mes œufs et j'ai attendu que ma mère revienne. Elle m'avait dit de le surveiller, c'est ce que j'ai fait, et il est mort. Dans les trois ans qui ont suivi, mon père n'a pas cessé de me rappeler mon erreur et de reporter sur moi le blâme de sa mort : je n'étais bon à rien, égoïste, négligeant, mauvais. À huit ans, j'ai mis le feu à la maison en espérant y brûler. Je me suis évanoui, on m'a trouvé et on a ainsi fait échouer ma première tentative de suicide. »

Mihai tressaille en associant malgré lui dans son esprit la fumée qui s'échappe de leurs cigarettes à celle de l'incendie qui a failli emporter Tire-à-blanc enfant.

« Ça n'a pas arrangé ma relation avec mon père. Il s'est mis à me battre de plus en plus souvent, surtout quand il était saoul. Ma mère est morte d'un cancer quand j'avais onze ans. À cette époque, mon oncle venait me voir de plus en plus souvent et disait s'inquiéter pour moi. J'aurais peut-être pu trouver en lui un réconfort à ma situation familiale troublée, si seulement il n'avait pas été pédophile. Inutile de préciser que mes résultats à l'école étaient lamentables. Le matin, je me faufilais dehors le plus tôt et le plus vite possible, sans avoir pris la peine de manger –d'ailleurs depuis la mort de Nayati,

je n'ai plus jamais déjeuné. Les autres enfants me fuyaient, comme les mécaniciens me fuient maintenant et pour les mêmes raisons : personne n'aime ceux qui s'enferment dans la solitude et le désespoir. Le soir, je redoutais le moment où mon père revenait du bar, et plus encore le moment où mon oncle venait dans ma chambre pour me raconter des histoires. J'ai essayé de fuir, mais comment peut-on faire une fugue quand on vit dans une réserve? J'ai essayé de mourir, mais la mort n'a pas voulu de moi. Je me suis ouvert les veines et mon corps habitué aux coups a vite cicatrisé; j'ai bu un soir à douze ans toute la réserve de vodka de mon père, et j'y ai survécu; je suis sorti l'hiver nu dans la forêt et je me suis jeté dans un lac qui n'était pas encore gelé, et on m'a repêché. On ne peut pas me reprocher de n'avoir pas assez essayé... c'est la seule entreprise que j'ai jamais autant tenu à réaliser dans ma vie, et comme toutes les autres, elle aussi a échoué. »

Saisi de pitié pour cette pauvre victime dédaignée par le Fauqueur, Mihai détourne son regard de son interlocuteur et jette distraitemment sa cigarette consumée dans l'océan.

« Alors, je me suis tourné vers la seule alternative que je voyais à la mort –la drogue. Ça a commencé par les vapeurs d'essence, ce qui était assez commun dans les réserves chez les jeunes qui n'ont pas les moyens de se procurer quelque chose de plus fort. À seize ans, j'ai quitté l'école et je suis allé travailler en ville, à Baie-Comeau. Devenu cocaïnoman, puis héroïnoman, j'avais échappé à mon père mais je m'étais entouré d'un réseau de connaissances plus violent encore. À vingt ans, je suis tombé amoureux et je me suis réfugié deux mois dans un mariage passionnel qui n'était pas fait pour durer. Elle a repris la drogue et s'est mise à me tromper, puis c'est elle qui a eu plus tard la garde de notre fils. Les rares moments où j'étais sobre, j'allais les voir et j'essayais quand même de m'impliquer au moins un peu dans la vie de mon garçon. J'ai beaucoup regretté de ne pas l'avoir vu grandir. C'est à lui que j'ai adressé ma seule note de suicide... la balle a traversé ma poitrine sans toucher aucun organe vital, ce qui pour ma part n'était déjà plus tellement surprenant, considérant ma malchance... Les visites chez mon fils n'avaient rien d'une consolation : en grandissant, il est devenu aussi violent que son grand-père. Il a été envoyé en prison pour m'avoir battu avec une batte de base-ball, je ne l'ai plus revu depuis.

Après cela, le cercle vicieux de la drogue et de la dépression m'a entièrement avalé. Je me piquais pour oublier ma peine et retombais dans la dure réalité seulement quelques heures plus tard. Quand je n'avais plus d'héroïne et plus d'argent pour en acheter,

j'essayais de me tuer et j'aterrissais à l'hôpital, aux soins de docteurs qui s'empressaient de m'expédier en désintoxication. Là-bas, ils me refilaient au département psychiatrique qui m'obligeait toujours à m'enfoncer dans les problèmes de mon enfance sans jamais m'aider à les surmonter. On me donnait des drogues légales, puis quand on considérait que j'étais guéri, on me relâchait dans la nature où je m'empressais de rejoindre mon ancien groupe d'amis et de reprendre des drogues...

–Mais alors, comment t'es arrivé ici, sur ce bateau? s'étonne Mihai, sentant qu'il ne pouvait plus s'abstenir de commentaires plus longtemp.

–C'est après ma trente-septième fois, en thérapie, j'ai rencontré un nettoyeur qui a déjà fait le voyage jusqu'en Australie. Les médecins ont recommandé que je m'éloigne de Baie-Comeau, alors j'ai suivi une formation et on m'a engagé.

–La chance te sourit peut-être finalement... ça peut être l'occasion pour toi de recommencer une nouvelle vie, de devenir quelqu'un d'autre. »

Le nettoyeur secoue doucement la tête.

« Où que j'aille, je serai toujours Tire-à-blanc. Si moi je peux encore changer, ce dont je doute fort, les gens autour de moi ne changeront jamais, eux. Ils me traiteront toujours de la même façon. »

Avec un sourire triste, l'Amérindien regarde une dernière fois l'Atlantique et sans saluer le navigateur, il retourne dans sa cabine de nettoyeur des machines pour se coucher, jetant sa cigarette dans une poubelle au passage. Mihai ne sait trop quoi penser de son histoire. Il envisage un instant la possibilité qu'il ait tout inventé pour nourrir la rumeur et attirer l'attention, car sinon, pourquoi ne se serait-il pas déjà jeté du haut du pont? Il rejette cependant presque aussitôt cette hypothèse, pensant avec tristesse que nul n'aurait pu volontairement s'imaginer une telle vie. Il en conclut donc que le nettoyeur a dû subir la pire défaite qui soit, c'est-à-dire celle de n'avoir plus aucun contrôle sur son sort, ce que même les condamnés à mort ont encore lorsqu'ils choisissent de se tuer avant leur heure. Ce que recherche Tire-à-blanc en fait, plus que la mort, c'est la liberté.

Moartea lui Barbu Slatineanu

Prof. Dr. Paul Dăncescu

Barbu Slatineanu deschisese portile muzeului sau de ceramica în strada Dr. Obedenaru în cartierul Cotroceni al Bucurestilor, prin anii 1960 sau poate ceva mai înainte. Colectia sa de artă populară românească, vrednică de un adevărat muzeu, trebuia sa-i poarte numele: Colectia sau **Muzeul Barbu Slatineanu**. Dar să nu uităm că era pe vremea comunismului nefast. În urma evenimentelor tragice din familia Slatineanu, numele colecționarului a fost proscris de către comunisti, iar asezământul avea să-si schimbe numele oficial în «**Colectia de arta comparata**». Si tocmai despre aceste evenimente tragice as vrea să scriu. Dar mai întâi să vă spun cum mi-l amintesc pe cel care a însemnat ceva în cultura românească.

De înălțime, Barbu Slatineanu era un barbat mai degrabă micuț, corpolent. Era comunicativ, binevoitor, simpatic, avea un discurs frumos, captivant. Fara îndoiala ca îi facea placere ca muzeul său sa fie vizitat și lăsând la o parte oboseala vârstei, el se grabea să dea explicatii, mai ales tinerilor care manifestau interes pentru frumos și carora dorea sa le comunice toata dragostea sa pentru arta adunata acolo, pentru ceramica și covoarele populare românești și pentru câte alte lucruri de artă din colectia sa. În fata pieselor expuse pe perete, vorbea aproape cu emotie. Vorbea cu sine însusi, răscolind amintiri. De aceea povestile sale ne trezeau nouă, celor veniti să-i vizităm colectia, pasiuni tinere pentru arta ceramice populare.

Dar să reiau firul povestii despre Barbu Slatineanu. Boier de vita veche, a fost unul dintre cei mai buni specialiști în istoria centrelor de ceramică și a tehnicii ceramice din tara noastră. Era un colecționar avizat în arta olăriei populare românești. In anii dintre cele doua razboaie, el cutreerese tara în lung și în lat, colindase toate regiunile tarii cu masina. Împreună cu sotia lui, micuta doamna Slatineanu, cunoscuseră personal olarii din satele noastre, vizitau atelierelor lor, cunosteau specificul acestei arte și tehnicele de lucru în fiecare centru traditional de pe întinsul tarii. Toate aceste cunostinte, Barbu Slatineanu le-a adunat în scris. El este autorul unor lucrari de autoritate despre ceramica populara româneasca, care constituie o adevărată referință.

Muzeul de ceramică inițiat de Barbu Slatineanu avea o latură didactică, de seriozitate. Era o mică bijuterie în orasul cu o sută de biserici și cu multele muzee și expozitii. Desi trăiam în plin comunism în care domnea un crud totalitarism de stat, în societatea bucuresteană continua totuși o anume ambiantă, rămasă din epoca dintre cele două războaie, când se formaseră nenumărate colectii de artă cu rol deosebit în

educarea tineretului. Pe vremea când l'am cunoscut pe Babu Slatineanu, făceam și eu parte dintre tinerii avizi de artă, de tot ce era frumos.

* * *

Despre valorile ceramice expuse acolo voi povesti poate alta data. Acum sa lasam loc tristetii. Sunt amintiri despre lucruri și fapte cu mult mai mult decât triste, de-a dreptul dramatice. In astfel de împrejurări s'a curmat viata lui Barbu Slatineanu. Caut să scot soapte și suspinuri din vechile camere ascunse în fundul sufletului. Răscolesc aceste amintirile vechi, sigilate și neumblate de ani de zile, îngropate adânc de teama, de a nu-mi auzi cineva gândurile, atât era de mare teroarea acelor timpuri ale ocupatiei sovieto-comuniste. Poate unele din cele ce voi scrie acum nu sunt aidoma cu cele auzite soptit, acum aproape o jumătate de secol, și cer iertare pentru unele nepotriviri.

Cred ca era prin anii 1959-1960 sau poate ceva mai devreme, putin înainte de sfârșitul aceluia trist deceniu, când Barbu Slatineanu a fost arestat de securitatea comunista. Amanuntele întâmplării au circulat repede prin București, în soapte și le-am aflat de la unul și de la altul din lumea artelor. Si iată ce anume am aflat. Barbu Slatineanu se întâlnea din când în când cu doi vechi, prieteni. Unul era Serban Cioculescu, criticul literar și familiar al culturii franceze, iar celalalt era Marius Nasta, doctorul, profesor de fiziologie, un savant cunoscut și recunoscut în lumea specialistilor din țară și din străinătate. Ei se întâlneau, să schimbe o vorbă prietenească, în atmosfera elevată și primitoare din casa lui Barbu Slatineanu din Cotroceni, unde era și colectia de arta comparata.

Toti trei, cunostinte vechi, prieteni vechi, depănau amintiri. Ca toata lumea Bucurestilor și a țării și desigur ca toata lumea din Europa de rasarit din acele vremuri triste ale comunismului de tip sovietic, discutiile celor trei alunecau pe povârnisul politicii. Politică vorba vine. Asa se numeau necazurile zilnice, preocuparile marunte despre lipsurile de fiecare zi și mai ales despre arestările și detentiile politice în acea vreme de groaza și blestem, care urmasse ocupatiei rusești a țării noastre. Bineînțeles că discutau, probabil și despre situatia din tara și probabil, naivi ca toata lumea, își manifestau speranta în americani, cum ca americanii ar fi urmat sa vina și sa ne salveze. Discutiile nu aveau însă nimic subversiv în adevăratul sens. Departe de a fi fost un complot. De altfel cei trei, care erau oameni în vârstă, nu ar fi avut nici puterea și nici măcar gândul să intervină în situatia politică a țării. Nemulțumirile despre care discutau erau generale. Pe lângă nenorocirile abătute asupra întregii țări, cei trei aveau fără îndoială și necazurile lor proprii, numai ale lor, pe care și le împărtășeau. Barbu Slatineanu de pilda, fusese evacuat, pe nepusă masă, din casa unde locuise în strada Nicolae Iorga, din casa bunicului sotiei sale,

doctorul Nicolae Kretzulescu, unul dintre fondatorii Facultății de Medicină din România. La capătul grădinii acelei case, la stradă, se poate vedea până astăzi poarta de fier batut la forje, cu un medalion oval în care sunt initialele NK ale celebrului doctor. Din acea imensă casă bătrânească fuseseră scoasă numeroasa familie, rubedenii și găzduiti, cu zor nevoie și se mutasera în locuinta din strada Dr Obedenaru în saloanul căreia deschiseseră muzeul.

Fără îndoială că cei trei prieteni, datorită originii boieresti a unuia și a statutului de intelectual al tuturor celor trei, au fost urmariti de securitatea comunista. Dealtfel toată lumea era urmărită, nărav cunoscut al opresorilor comunisti, conform modelului terorist sovietic. Fapt este că locuinta lui Barbu Slatineanu a fost pusă sub urmărire. Au fost urmariti toti trei, și toti trei au fost arestati în acelas timp. La ancheta li sa pus în fata dovada culpabilitatii. Se înregistrase o convorbire cu amanunte asupra nemulțumirilor lor personale și ale tarii noastre. O vina politica flagrantă, nemaipomenita! Mai târziu s'a aflat ca servitoarea, fără îndoială fortată de securitate, asezase pe ascuns un microfon în abatjurul lampii din salon, chiar deasupra măsuței în jurul careia se adunau cei trei și unde în general se primeau musafirii. Ca urmare toti trei au fost arestati și anchetati.

Ancheta de securitate, pe atunci, nu era lucru de gluma. Brutalitățile și insulțele erau de religioare. Barbu Slatineanu moare în cursul anchetei la securitate. Atac de cord. Amanutele medico-legale le-am aflat de la doctorita Adriana Manolescu, aceea care lucra la morga orasului, la Institutul medico-legal dr. Minovici. Mari ateroame arteriale. O sanatate subreda care astepta o lovitura ca sa se darâme. Si s'a darâmat.

Nu am cerut niciodată și nici nu am aflat amanunte din partea familiei. O tăcere consimțită de ambele părți era lucru obisnuit în astfel de cazuri. Si nici mai târziu nu am căutat să aflu ceva din partea familiei, nu am întrebat nimic în legătură cu sfârșitul tragic al lui Barbu Slatineanu. Chiar numele fondatorului muzeului era evitat în convorbirile cu familia sa, atât de teribilă era groaza fiecăruia dintre noi în acele vremuri. Lumea se temea sa vorbeasca, sa spuna ceva, ajungeai să-ti fie frică până să și gândesti.

Mai târziu am aflat ca pentru eliberarea din închisoarea politică a profesorului Marius Nasta se depusesera interventii mari din partea corpului profesoral de la medicina și a savantilor din București și din tara și poate chiar din strainatate. Inșă, până se se înțelegea ca discutiile din casa Slatineanu a celor trei nu aveau de fapt nimic subversiv, că nu urmareau vreun complot, faptele si-au continuat cursul și s'au desfasurat în mod dramatic. Curând a venit eliberarea, apoi reabilitarea. Profesorul Nasta a revenit la catedra sa la Facultatea de Medicina.

continuare în pag. 30

Moartea lui Barbu Slatineanu

urmare din pag. 29

Serban Cioculescu, reprimat în învățământ, a obținut mai târziu o catedra la Facultatea de Litere de la Iasi iar după multi ani a fost ales chiar membru al Academiei Române. Vremurile de cruntă teroare trecuseră odată cu dispariția guvernului de străini, împus de la Moscova.

Doar peste Barbu Slatineanu cortina a rămas definitiv coborâtă. Despre amintirea acestui om de mare valoare culturală, mort în închisorile comuniste, s'a asternut o tacere deplina, o liniste totală. Moartea savantului ceramist în închisorile teroarei, a fost o mare rusine, o pată nestearsă pentru guvernul comunist de atunci. Da fapt o rusine ca multe altele. A fost un capitol penibil al istoriei, cum a fost de altfel și ghilotinarea lui Lavoisier pe vremea revoluției franceze. Nu s'a aprobat nici cel puțin ca muzeul fundat de el să-i poarte numele, *Muzeul Barbu Slatineanu*, după cum se cădea să se numească. Deabea târziu cartile sale de studii asupra ceramicii au fost scoase din interdicție, iar numele sau nu a mai fost proscris și a început să fie pomenit, la început timid, apoi cu tot mai mult respect și consideratie. .

Odata însă cu instalarea progresiva a blestematei revoluții culturale, de după anul 1972-73, a început declinul culturii noastre în toate ramurile. După cutremurul din 1977 Colectia de Arta comparata fundata de Barbu Slatineanu, a fost închisa iar o parte din valoroasele exponate de ceramica au fost duse în Muzeul Colectiilor, amenajat precar în clădirea care pe vremuri fusese a Ministerului de Finante, de pe Calea Victoriei colt cu Calea Grivitei, unde aripă veche de aproape două sute de ani, fusese pe vremuri chiar palat domnesc, sub Grigore Ghica-Vodă, îndată după plecarea fanariotilor.

Mult mai târziu, după revoluția din 1989, s'a redeschis Colectia de Arta Comparata, muzeul lui Barbu Slatineanu, în locuința familiei din Str. Dr. Obedenaru. Am trecut prin fata casei cu strângere de inimă. Eram cu sotia mea. As fi vrut să revad pe Sandra Sturdza, fiica ceramistului. Doamna Slatineanu se prapadise. La muzeu însă nu erau orele de vizitare. Nu am putut intra, lăsând vizita pentru altă dată.

Si ca orice lucru amânat, când esti tu însuți în declinul vietii, acel lucru este ca și pierdut.

Epigrame și versuri

Traian Gărduș

Donjuan în fața morții

*Gândind la ce-ar putea să iasă
Din întâlnirea programată,
Și-a zis: - E pentru-ntâia dată
Când îmi doresc... să iau o „plasă”...*

Pe piatra unui epigramist

*Sub aceste bolte reci,
Eu cu somnul meu de veci.
Tu afar citești un vers;
Cât n-aș da să fim invers!*

Unui autor

*Când fui cuprins de sete,
La fântâni am dat târcoale;
Însă în zadar, poete,
Ciuturile fură... goale!*

„Sfârșit de mileniu”

*Pe volumașul de poeme,
Această poantă stă la pândă;
Că n-o să-aștepti tu-atâta vreme ...
să se vândă!...*

Remember lui Vasile Militaru

*Și voi, nepoți, cuprinși de disperare,
Visând o pâine albă cât mai bună,
Dar timpul, iată, parcă se răzbună
Statornicind blestemul in errare...*

*Din patru zări, o vorbă se adună,
Demult uitată-n pagini literare;
E sfânta vorbă de CRUCIFICARE,
Găsită și în CARTEA cea străbună.*

*Din gropniță fără lespede și cruce,
Aud un glas ce a poruncă-aduce;
Sunt cărțile, doveditoare fapte,
Mai scapăr iasca – cremenea și-amnaru
(Sub straja rugului sporindu-și jaru')
Voi înălța un strigăt de dreptate:
Rememeber, la VASILE MILITARU!*

*P.S.: Voi, slujitori la sfintele altare –
Sunt mulți plecați la cer, fără lumânare.*

Ciobănașul – după Vasile Militaru

*Sus, pe dealul de la Gruți,
Nițu-și paște turma lui
Și gândește ne-cetat,
Cum să rădă-un pic de sat...
Strigă Nițu-atunci de zor:
– Veniți, lupul, ajutooor!...
Fug săteni să vadă ce-i
Nițu-atunci râdea de ei:
– Ha, ha, ha, v-am păcălit!
Fiindcă lupul n-a venit
Mergeți, mergeți înapoi,
Lupul n-a venit la oi,
Turma paște liniștit
Ha-ha-ha, v-am păcălit!
Iată, că-ntr-o altă zi,
Lupu-ntr-adevăr veni
Și-n zadar Nițu striga
Nimeni nu-l mai asculta...
Și-astfel lupu-nfometat
Pe păstor mi l-a mâncat
Și fiind un lup de soi,
A mâncat și niște oi.
Iar apoi, ca epilog,
Duse-o oaie la bârlog,
Pentru copilași, mă rog!...*

Bahică

Păstorel (Al. O. Teodoreanu)

*Sfrijită ca o Sfântă Vineri,
Mi-a spus o babă: “La români,
Băbeasca place mult la tineri,
Pe când feteasca, la... bătrâni!”*

Jurnal de călătorie – XXV -

ing. Alexandru Sandu

Turneu de inspecție tehnică la școlile din Regiunea Ecuator Cu piroga cu motor pe râul Tshupa până în rezervația Salonga (I)

Plutim pe întinderi de apă tapisate cu lintiță, plauri, zambile, trestii, papură și o mulțime de plante necunoscute. În fața pirogii mișună în toate sensurile sute de păsări acvatice: găinușe, stârci, cormorani mici, egrete, jabiru, lopătari și pelicani. Toate cârăie și clămpănesc, băgând spaima în pești, moluște și batracieni.

Aud dinspre pupă un fâlfâit puternic peste care se suprapune un răpăit rapid de aripi, ca o mitralieră. Aveam în brațe pușca de vânatoare cu trombon. O ridic în sus și văd cum un stol de rațe sălbatice trece vijelios pe deasupra noastră. Trag „la grămadă” de două ori și înaripatele sunt deja departe, la orizont. Pool, cu ochii pe sus, a urmărit rațele atinse ce au căzut în apă la mică distanță de noi. Plin de elan, vâslește cu energie să le culegem. Se strecoară cu dibăcie prin stufăriș și recuperează patru dintre care două încă vii. Pe acestea le leagă de aripi și picioare și le pune sub banchetă. Mulțumit de rezultat, se întoarce către mine și-mi spune cu un aer glumet:

- Alex, vrei să iei vâslele în primire ca să nu-mi „ruginescă” pușca? Acasă mă așteaptă „tribul” de femei și copii și sigur că au devenit „vegetarieni” în lipsa mea. Trebuie să-i mai întremez un pic!

Am inversat rolurile, și am intrat pe un canal la capătul căruia se vedea o insulă cu un boschet de bambuși. Cum ne era foame, am tras la mal, am ancorat piroga de o tulpină groasă și ne-am ospătat cu sendvișuri cu brânză Guda udate cu bere rece din frigiderul de vioaj. După o scurtă odihnă, am luat din nou drumul de apă, cu armele pregătite. Înaintam fără zgomot prin labirintul de trestii și păpuriș, orientându-mă după busolă. Pool, instalat la provă, privea cu atenție în jur după vânat. La un moment dat, îmi face semn cu mâna să mă opresc, pune arma la ochi și trage două focuri. Se aud croncănituri, plescăituri și un fâlfâit greu de aripi. Ajungem la ochiul de apă unde trăsese și văd două găște cu burta în sus, pe care le punem lângă celelalte. Continui să lopătez și, după o cotitură lină a potecii de apă, vedem o peninsulă ce făcea legătura cu malul stâng al râului Solonga. O ciurdă de antilope păștea iarba grasă. Prietenul meu se întoarce spre mine și-mi face semn cu ochiul: „am dat

lovitura!”. Cu mișcări lente, fără zgomot, las vâslele și ridic trombonul spre cea mai bine plasată. Tragem practic simultan. Două din ierbivore au rămas nemișcate pe pajiște, celelalte dispărând după tufișurile dese. Le-am îmbarcat, le-am acoperit cu crengi și frunze și am pornit-o înapoi, către însoțitorii noștri.

Am fost întâmpinați cu bucurie. Ne-au ajutat să descărcăm vânatul și s-au apucat imediat să-l pregătească pentru conservare. După ce au terminat, au îmbarcat totul, inclusiv „monstrul apelor” și crocodilul, gata tranșați și pregătiți de transport. Instalați în cele trei pirogi, am ajuns la Watsi Congo. Conform convenției, am predat crocodilul; carcasa, căpățâna și o parte din carnea hipopotamului însoțitorilor noștri. Aceștia ne-au ajutat să încărcăm restul de vânat în camionetă și în Jeep.

Ne-am dus la casa nepotei lui Pool, unde ne așteptau nerăbdători divizionerul din Boende și directorul liceului. După ce ne-am spălat, am fost serviți cu un „aperitiv” local: pe felii de batog din trompă de elefant era pus un strat de „caviar african” (pastă de termite bine condimentată). Două lăzi de bere neagră „Tembo / Elefant” ne-au ajutat la creșterea apetitului. Masa a continuat cu friptură din mușchi de antilopă. Către miezul nopții m-am dus la culcare, lăsându-i pe ceilalți să termine lupta cu sticlele de bere.

A doua zi la micul dejun am fost răsfățați cu o omletă din ouă de crocodil și jumări de facocer. După ce Pool, cumnatul său, divizionerul și directorul din Boende și-au împărțit partea lor de vânat, cei doi din urmă și-au încărcat ce li se cuvenea în camionetă. Eu și cu Pool ne-am lăsat partea noastră pentru a fi conservată, urmând a fi adusă la Mbandaka de cumnatul acestuia.

După ce ne-am luat rămas bun de la gazde, ne-am pus lucrurile personale și ceva merinde de drum (două găște fripte și niște

mușchi afumați de facocer) în Jeep și am pornit către Boende, unde am ajuns seara tirziu, ne-am cazat și am mers direct la culcare.

A doua zi am cumpărat provizii pentru „excursie”: sticle de apă minerală, bere, brânză Guda, conserve de legume, spray-uri pentru țânțari, cartușe pentru armele de vânătoare, un proiector de 500 w cu baterie portabilă.

Masa de prânz am luat-o la un restaurant împreună cu divizionerul, care mi-a adus două plicuri cu chestionare și instrucțiuni pentru directorii școlilor din Bokungu și Ikela. Urma să fac fotografii, relevee și o expertiză privind starea clădirilor, instalațiilor și echipamentelor. Am fost atenționați că în jungla de pe maluri, începând de la Watsi, își „fac veacul” mai multe grupuri de bandiți care îi atacă pe călători, cei mai periculoși fiind braconierii, care merg până la a-i omorâ pe călătorii „nepregătiți”.

- Inginere, dacă nu se opresc când îi somați și sunt agresivi, trageți fără alte explicații. Acestea sunt directivele Ministerului Educației și Învățământului!

Ne-au adăugat la provizii două pistoale mitralieră, AK 47 și UZI, 10 petarde explozive și fumigene, patru rachete de semnalizare și o duzină de fuzee (parașute luminoase). Am mers apoi cu toții în port să întâlnim ghidul nostru pe apă, un marinar tânăr dar experimentat numit N^oTokita. Avea o pirogă cu motor de șase persoane și s-a învoit imediat cu noi la preț. Urma să ne conducă pe râul Tshupa în amonte până la Ikela, cale de vreo 600 km. La întoarcere, peste 12 zile, urma să revenim cu camioneta liceului din Boende.

continuare în pag. 32

Familie de hipopotami la scădat

Jurnal de călătorie

urmare din pag. 31

Campament de pescari și vânători
Tablou în ulei, colecția prof. Viorica
Ciutacu

* * *

Piroga avea la pupă o nișă de circa 40 cm adâncime peste care era amenajat un adăpost pentru pasageri. Ziua ne proteja de căldură sau ploaie, iar noaptea servea pentru dormit. După adăpost era instalată o platformă supraînălțată din aluminiu ce servea ca post de comandă, oferind o bună vizibilitate.

Am plecat a doua zi, dis de dimineată. Apa deplasată de provă forma valuri mari, ce se spărgeau de maluri cu zgomot. Ceața ușoară a dimineții a început să se risipească sub razele dogoritoare ale soarelui. Priveam cu încântare ecranul des al junglei de pe maluri. Arbori de toate felurile erau înclștați într-o luptă titanică pentru a-și păstra locul la soare. Liane și alte plante cățărătoare se încolăceau pe trunchiuri formând o perdea de nepătruns. Cete de maimuțe se hârjoneau prin copaci. Stoluri de papagali și tucani cu ciocuri monstruase treceau în zbor zgomotos deasupra noastră. În starea de reverie provocată de frumusețea misterioasă a celor văzute, mă gândeam la Stanley și epopeea lui eroică pe aceste locuri, temeritatea și îndârjirea sa deschizând o nouă pagină de istorie pentru regiune. El a scos triburile sălbatice din izolarea și ignoranța lor. Canibalismul ancestral întreținut de vracii și șefii triburilor, care-și mâncau dușmanii, prizonierii de război și sclavii în cadrul unor ceremonii de magie ce sfârșeau în ospățuri macabre, a fost practic eliminat de misionarii care propăvăduiau religia creștină și preceptele unei vieți civilizate. Conjugat cu acestea, autoritățile coloniale care se înfiripau au folosit pedepse severe contra acestor practici, mergând până la incendierea satului și împușcarea localnicilor vinovați de antropofagie.

Motorul sforăie rotund și înaintăm voinicește printre pirogile pescarilor din Watsi, care ne fac semne cu mâinile și ne strigă:

- Mbote Mondele! Mbote Mingi! (Bună ziua omule alb! Cu prietenie!)

După un viraj la dreapta, auzim un zgomot puternic de motor și vedem pe mijlocul râului cursa O.N.A.T.R.A. Este un vapor de talie mijlocie pentru pasageri și mărfuri ce deservește tronsonul Mbandaka -

Ikela de două ori pe lună. Văzându-ne, timonierul acționează sirena pentru a ne saluta. Răspundem făcând semne cu brațele, iar eu, cu pălăria. Prevăzător, cârmaciul nostru se apropie de mal și apoi manevrează piroga ca să spargem cu prova valurile provocate de vapor. Resacul produs ne va zgâlțâi aproape un sfert de oră!

Mă uit la ceas, căci stomacul semnalizează intens că este ora prânzului. Am mâncat cu toții fără să ne oprim la mal, pentru a câștiga timp. După o mică siestă, Pool vine pe bancheta unde scriam așezat sub un parasolar și-mi spune:

- Alex, odihnește-te puțin, că vom avea schimburi de veghe toată noaptea.

Am adormit repede. M-a trezit brusc liniștea adâncă din jur! M-am ridicat cu carabina în brațe. Piroga aluneca în virtutea inerției către o pajiște în care pășteau câteva antilope. Prietenul meu lua deja linia de ochire. Fac imediat la fel și bubuiturile răsună aproape în același timp. Ierbivorele surprinse și speriate dispar cu salturi uriașe. Masculul pe care l-am ochit încearcă să se adăpostească, dar picioarele nu-l mai ajută. Cu un foc bine țintit pun capăt suferințelor căpriorului cu coarne superbe. Încercăm trofeul și-l acoperim cu foi de bananier. Zâmbind satisfăcut, N'Tokita pornește motorul, navigând pe lângă mal, la umbra deasă a copacilor. Când soarele coboară spre asfințit, N'Tokita îmi spune:

- Domnule Alexandru, mai avem încă vreo 10 km până la Elonga și noaptea se va lăsa foarte curând. În apropiere avem un golf mic la vărsarea unui pârâu cu apă limpede. Am mai înoptat acolo, este un loc ideal pentru tabără.

Îmi dau acordul. În lumina aurie a soarelui la asfințit, ajungem la un intrând cu o plajă nisipoasă. Tragem piroga pe mal și o legăm de un copac. N'Tokita se apucă să tranșeze vânatul, Pool pregătește frigărui, iar eu mă duc să caut lemne uscate. Aprindem focul odată cu lăsarea bruscă a nopții. Măcăm cu poftă mușchiuleț și frigărui de organe asezonate cu sos de pili-pili și udate cu bere rece. După masă, N'Tokita și Pool se duc să construiască mai la distanță un furnal de afumat carnea, din crengi groase, verzi. Eu îmi iau lanterna, pe care o fixează de beretă, un proiector și merg să adun lemne pentru întreținerea peste noapte a celor două focuri.

Ne organizăm în trei ture de veghe, eu urmând să fac tura dinspre dimineată. Mi-am instalat sacul de dormit în apropierea focului, ca fumul să mai alunge din țânțari. Culcat pe spate, mă uit la miile de stele ce clipeșc. Oare ce mesaj vor să ne transmită? Adorm repede mângâiat de lumina palidă și tremurătoare a focului. Pool mă trezește la ora stabilită și-mi dă raportul:

- Alex, totul este OK, ai grijă de focuri și ține carabina pregătită!

Noaptea a trecut fără incidente. Dimineata ne continuăm drumul pe apă. Piroga merge pe mijlocul râului, unde un curent de aer mai puternic ne ferește de

țânțarii deveniți foarte agresivi. Trecem prin dreptul localității Elongo. De pe mal, o mulțime de femei ne fac semne să acostăm să ne vândă chikwang, carne de hipopotam și tărtăcuțe cu vin sau bere de palmier.

Le salutăm și ne continuăm drumul.

Navigând mai la umbră, pe lângă malul drept, auzim mugetul puternic al unui elefant adult acompaniat de cel subțirel, plângăret, al unui pui. Ghidul oprește brusc motorul și-l pune în drapel, pentru a încetini înaintarea noastră. Mugetele erau ca niște strigăte de ajutor, de ți se făcea pielea „de găină”. Piroga s-a oprit la intrarea într-un golf făcut de vărsarea unui râușor. Am luat trombonul în brațe și am scrutat tufișurile pe direcția zgomotelor. Am auzit un tropot, găfăituri și răcnete prelungi. Pe apă, trei jabiru păreau încremeniți în poziții nefirești. Văd cum tufe sunt culcate la pământ de o femelă elefant de talie mică ce-și împingea în față cu colții lungi și subțiri puilul. Se îndreptau în viteză către golful, sperând să se salveze trecând pe malul celălalt. Din dreapta lor auzim voci guturale și chiote. Erau cinci braconieri înarmați cu sulițe foarte lungi, cu vârful din oțel, mașete, iar unul ținea un AK 47. Femela și puilul s-au aruncat în apă. Unul din braconieri și-a aruncat sulița în direcția puilului. O antilopă micuță ce era ascunsă într-un tufiș, țâșnește între elefanți și urmăritori și încasează din plin lovitura ce nu-i era destinată. Puilul de elefant refuză să avanseze prin apă și tremură tot. Femela scoate un muget groaznic și încearcă să-l forțeze cu trompa să mergă.

continuare în pag. 33

Femelă de elefant pitic cu puilul ei
atacată de contrabandiști
Crochiu - pictorița Elena Boțan

Jurnal de călătorie

urmare din pag. 32

Un crocodil uriaș apare brusc de sub apă și încearcă să-l înhațe pe micuț. Pool trage două cartușe „trei la fund” în gura larg deschisă a monștrului. Cuprins de milă, trag un foc de avertisment pe deasupra braconierilor.

Aceștia se opresc la mal, țipă și ne fac semne amenințătoare cu armele. Un zdrăhon ne strigă cu o voce sugrumată de mânie:

- OSALI MINI MONDELE! BANZOKU ASSALA KOZALA NA NZALA! AZALI MOTO MABE! NAKOBETA YO MONDELE! (Ce-ai făcut, albule? Elefanții pitici ne aparțin. Nouă ne este foame! Ești un om rău! Am să te lovesc!)

Familia de pachiderme are timp să se ascundă în junglă. Încercând să temperez elanul războinic al braconierilor, trag două focuri razante, la picioare. Dinspre tufișuri aud un vâjăit sinistru și o suliță se înfinge vibrând în carena pirogii. Din tufișuri mai apar și alte persoane înarmate cu puști. N'Tokita pornește în trombă motorul și încercăm să ne îndepărtăm cât mai repede. Din fericire, reușim să scăpăm fără a fi atinși de tirul nu tocmai precis.

Ne continuăm drumul printre apele tulburi și acum mai repezi ale râului, umflat de ploile torențiale din zona muntoasă. Depășim pe rând localitățile Isambo Wema și Vieux Wema. Trebuie să fim atenți la numeroasele rădăcini și trunchiuri groase aduse de torente. Înspre asfințit căutăm un loc de popas pentru noapte. La vărsarea pârâului Latai găsim o plajă tocmai bună pentru camping. Jungla fusese defrișată și locul era plin de palmieri și manglieri cu coroanele poleite de lumina soarelui. Pe când amenajam tabăra auzim semnale de tam-tam. După ce ascultă cu atenție „buletinul de știri”, Pool îmi traduce cu îngrijorare:

- Alex, se transmite că un mondele de la Boende aflat în

drum spre Ikela, un tip foarte rău, a tras asupra vânătorilor localnici înfometăți. Cred că trebuie să ne pregătim pentru eventualitatea că vom fi atacați!

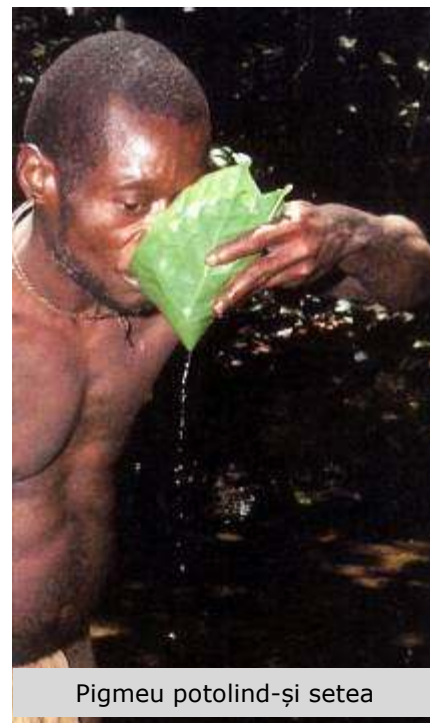
Soarele părea că se scufundă în apa râului, foarte larg în această porțiune. Când întinericul a cuprins locurile, am aprins doar o lampă Coleman, păstrând în rezervă proiectorul, pentru a crea o surpriză în cazul unui atac. În timp ce companiile pregăteau cina, am strâns o grămadă mare de lemne de foc și am amenajat gropile pentru trei locuri de veghe. După cină și un pahărel de whisky pentru „ridicarea moralului”, Pool, gânditor, îmi zice:

- Alex, nu cred că vom fi atacați până după miezul nopții, când luna va da suficientă lumină. Cei de pe aici se tem de noaptea neagră și de „spiritele rele” ale întinericului.

Deși cerul era plin de stele, în jurul nostru întinericul părea de nepătruns. Bravul nostru marinar a săpat un adăpost pentru noapte la stânga cortului și l-a baricadat pentru protecție cu un buștean gros pe direcția râului. Pool, care făcea prima veghe, s-a instalat în adăpostul improvizat înarmat cu pistolul mitralieră UZI și patru rachete luminoase. N'Tokita a stivuit lemnele de foc ca pe niște bariere și s-a culcat cu lanterna de vânătoare, sulița și pușca lui Pool alături de el. Eu mi-am pus sacul de dormit la provă. Încercând să mă odihnesc, ascultam zgomotele junglei, ce păreau mai apropiate și mai amenințătoare ca niciodată. Am ațipit cu greu, pentru foarte scurt timp, căci Pool a venit lângă mine și mi-a șoptit:

- Alex, e timpul! Se semnalizează că au aflat poziția noastră și sunt tare încrâncenați și dornici de răzbunare! Încarcă AK-ul cu gloanțe explozive și pune la îndemână niște „banane”.

Apoi s-a dus să-l trezească pe marinar, să-l pregătească să supravegheze zona de plajă din spatele cortului, înspre junglă. Încep să disting zgomote de pași furișati. Dintr-o dată, „regina nopții” apare mare și luminoasă de

Pigmeu potolind-și setea

după nori. La mai puțin de 50 m disting mișcarea ierburilor cauzată de avansul lor târâș. Pool îmi face un semn scurt cu bricheta și aprinde fitilul unei fuzee. Aceasta țâșnește brusc și se înalță cu un sfârșit zgomotos. La vreo 50 m înălțime rămâne parcă suspendată, iluminând crud terenul din jurul nostru. Atacatorii sunt surprinși și par terorizați de zgomotul și lumina nefirească produse și încearcă parcă să intre în pământ. Când racheta s-a stins, au sărit în sus răcnind ca niște demoni și s-au repezit pe direcția noastră, răsfirându-se ca să ne înconjoare. Auzim vibrația sulițelor aruncate înspre noi și de undeva, mai de departe, răsună răpăitul unui AK 47. La lumina celei de a doua rachete, Pool deschide focul pe automat, trăgând razant, la nivelul picioarelor. Supraveghind râul, văd cu groază cum o pirogă uriașă se apropie de mal plină cu sălbateci în ținută de război. Lansez pe direcția lor o fuzee și trag pe foc automat în carena ambarcațiunii. Se aud urlate de groază și furie și o ploaie de sulițe se abate pe plajă în jurul nostru. Arunc o petardă înspre piroga avariata. Explozia care urmează e de ajuns să răstoarne piroga cu ocupanții ei. Îi strig lui N'Tokita să tragă înspre pirogă, să-i oblige să innoate spre celălalt mal, cât mai departe de noi. Îl văd pe Pool înconjurat de trei braconieri cu mașetele pregătite de atac. Iau pușca trombon, încărcată cu gloanțe cu sare grunjoasă, și trag în plin. Efectul este terifiant pentru atacatori, se opresc ca trăsniți, scapă mașetele și o iau la goană înapoi urlând și acoperindu-și cu mâinile locul de impact al grunjurilor.

După vânătoare, într-un sat de pigmei

Câștigătorii Concursului international de poezie al românilor de pretutindeni "STARPRESS", Ediția I-a

AGORA ROMAGNA LATINA-Canada
oferă :Trofeele I, II, III, DACIA FELIX- AUR, ARGINT, BRONZ
- Concursului de Poezie STARPRESS 2008 -

Organizat din initiativa a doua forte
scriitoricești, din Montreal -Canada
(poet-George Filip) și Rm. Valcea -
Romania (editor - Ligya Diaconescu),
de Revista Internationala STARPRESS
(www.valcea-turism.ro),

în parteneriat cu Radio Romania
International,

în colaborare cu : Editura Destine
Montreal (e-mail: poetgfilip@yahoo.ca
Publicatia - Revista Observatorul - SUA &
Canada www.observatorul.com, Cenuclul
Observatorul, colectivul teatrului Tudor
Musatescu din Toronto, Publicatia Candela -
Canada

cu sprijinul Revistei Iosif Vulcan din
Australia, www.revistaiosifvulcan.wordpress.com,
www.ioanmiclau.wordpress.com,
Romanian Global News (Agentia de presa a
romanilor de pretutindeni) și redactia RGN
(www.rgnpress.ro), precum și a numeroase
publicatii naționale și internaționale din
Romania și străinătate printre care amintim:
www.monitor-cultural.com, poesis.weblog.ro,
www.ro-muenchen.de, www.realitatea.dinitalia.com,
Asociatia interculturala Ars Longa e.V. -
Nürnberg, www.poezii.biz,
ta.wordpress.com, www.romaniaitalia.net,
es.wordpress.com, www.aradon.ro,
www.biserici.org, zh.wordpress.com,
eu.wordpress.com, groups.yahoo.com -
Cehia, technorati.com, www.revistamurmur.info,
www.bocancul-literar.ro, www.sphere.com
Cenuclul Virtualia Iasi și poesis
weblog.ro, Publicatia FLUX -Rep. Moldova
etc.

Mentionam ca Artefactele și Simbolistica de
Premiere, de inspirație istorică din
antichitatea greco-romana, sunt oferite de
«AGORA ROMAGNA LATINA» - Canada,
Societate pentru Istorie, Cultura și Latinitate,
prin grija domnului Daniel Constantin
Manolescu, promotor și tribun al sus-numitei
societăți.

PREMIUL I

Virgil Ciuca - New York - S.U.A.

"Blestem strabun "

PREMIUL II

Nelu Evu -Hunedoara-Romania

"Gustul disperării"

PREMIUL III

Victorita Dutu - Bucuresti -Romania

"Sufletul"

PREMIUL IV (MENTIUNE SPECIALA)

Liviu Jianu - Craiova -Romania

"De ziua ta"

S-au mai acordat 12 mențiuni și 4
premiu speciale.

Fost-am, neica, presedinte George Filip

Fă-mă mamă cu noroc și aruncă-mă pe foc!
Dar măicuța mea nu în foc m-a aruncat ci
mult mai rău: m-a slobozit prin viața asta
stupidă prin care „știu eu cine” defilează pe
verticală, au devenit substantive proprii, sunt
egali cu tine, mai destepti decât oricine și
chiar mai rău. Sincer spun, când astern aceste
rânduri cu-o mână lesin de răs, cu cealaltă
imi căinez viața iar cu amândouă mă gândesc
să-mi contest comapamondienii și chiar pla-
neta care mă duce în spinare.

- Păi de ce măi omule ?, poate mă-ntrebați.

- Iaca de ce, vă răspund după o lungă
chibzuintă : fiindcă cea mai grea palmă de la
viață am primit-o când am
devenit...PRESEDINTE ! Nu de bloc, nu de
club, nu de vreo fermă, nu de federatie sau
măcar de vreo biată Tărisoară. NU ! In acest
ianuarie al anului de gratie 2008 am devenit,
prin „suste”, bine inteles, Presedintele
Concursului International de poezie
românească STARPRESS- 2008. Ati inteles
bine: international - deci presedinte de
planetă, oameni buni. Vina, in parte, o
poartă Dna. Ligya Diaconescu, o incomensu-
rabilă consumatoare și propăvăduitoare de
cultură din Vâlcea, care a sponsorizat
integral Concursul, faptă comisă fără acordul
neprecupetit a nimănui.

Dar a fost și mai este și vina mea fiindcă
dintre toate preocupările cele mai abjecte ale
lumii eu am ales-o p-aiă de poet. Poet ?
Nimic mai simplu: te chinui o viață-ntreagă,
faci niscaiva puscărie, te dai gonit din Tară,
scrii vreo 25 de volume de versuri și
gata...POETUL!

Peste 25 de ani, prin Montreal mi-au jucat
mie bine caii in buestru...ia poetu, na poetu !
Dar a venit neică peste noi un val de tineri,
bebelusi, au tăbărât să ne demoleze p-ai vechi
și să ne-arate ei nouă ce este aia democrație.
Nu știu ce le-o fi căsunat și pe sireacul de
mine că cică n-as fi poet, sunt deja o epavă,
incercărită de ani, un fier ruginit care as mai
fi totuși apt pentru a incasa vreo cafeală, iar
chestia cu presedinția a pus capac la toate!
Habar n-au ei, gigelusii, că-n onorabila
funcție de presedinte, in 5 luni de zile am
citit, catalogat și solutionat peste 900 de
concurtenți inmultiti cu câte măcar 10 sau mai
multe poezii !

Mi-au iesit peri albi, pe lângă cei vechi. Dar la
tain s-au acordat premiile și toată suflarea a
fost multumită. Doar montrealezii nostri -
NU !

Si-acuma mă injură de mamă și de
presedinte. Dar mie nu-mi pasă fiindcă mă
dau haiduc la ei...

*foaie verde iz de dinte
am fost, neică, presedinte;
nu m-am lăsat de ocară
și la anul mă fac iară...*

Da, fiindca Dnei. Ligya Diaconescu din Valcea
și mie, inamicul public din Montreal,ne este-
n gândire să purcedem și la o a doua editie. Si
știți de ce măi, acestia ? Aha...fiindcă nu mor
caii când vor căinii.

Inainte de a semna foiletonul meu focus ii
informez pe cei care rânjesc acum,
presumtivii mei asasini, ca mie imi vine să
MĂ CAM RĂZ !!!

Intre două lumi

Dr. Mirela Baranci

Suntem familiari cu cei doi antipozi spirit si materie dar mai puțin familiari cu inter-relatia dintre ei. Fiinta umana, superioara celorlalte vietati, a fost inzeestrata cu o unealta foarte puternica: mintea umana. Aceasta a fost decisiva in competitia cu alte specii dar, se dovedeste ca mintea umana poate fi si factorul distructiv al omului. Sunt persoane care cred ca specia umana este intr-un moment decisiv pentru propria noastra evolutie: redesteptarea spirituala ca o balansare a unei minti foarte ascutite. Procesul este descris ca aparitia unei capacitati noi a fiintei umane: constiinta Divinului din noi.

Aceasta inflorire a speciei umane nu pare sa fie un pas evolutiv al mintii umane ci mai degraba trezirea spiritului din noi prin har divin. Câti dintre cei prezenti in aceste timpuri vor avea sansa de a beneficia de acest pas evolutiv? Ideea ca nu toti pot beneficia de acest dar mi se pare trista, dar conceptul de dreptate este doar prerogativul omului nu si a Divinitatii. Simturile actuale ne ajuta sa intelegem modul in care omul este format si conceptul de viata. Poate si de aceea, majoritatea dintre noi ne pierdem in a ne concentra atentia pe lumea de afara: familie, cariera, bani, relatii si sfârsim deseori in depresie. Este greu de acceptat ca mintea umana a avut ca model puterea creatoare Divina, pentru ca evolutia care o urmam se bazeaza pe principiul "mai mare si mai mult". Acesta este principiul care ne-a adus la transformarile majore cu impact negativ asupra mediului inconjurator si a adus omului modern criza de nemulțumire permanenta. Daca asemanam societatea de azi cu un individ, un psihiatru - dupa o lunga analiza - ar declara diagnostic de alienare mentala. Care este tratamentul corespunzator acestei societati?

De-a lungul istoriei fiintei umane, diverse religii au incercat sa accentueze latura spirituala a omului si necesitatea legaturii cu Divinul precum si inter-relatia cu toata lumea inconjuratoare. Mai mult, in crestianism modelul lui Isus a fost un model exemplar de conexie intre cele doua lumi: lumea umana si lumea lui Dumnezeu. El a avut puterea de a asculta vocea Divina si de a lasa dragostea Creatorului sa se reverse peste omenire. A fost cu siguranta lumina noastra in intuneric.

Suntem chemati la o noua cunoastere: in paralel cu lumea de afara sa descoperim lumea din interior, conexiunea cu Dumnezeu si creatia lui. Modul de a o face este de

asemenea diferit de manifestarea in lumea din afara: aici nu este vorba de a face mai mult ci dimpotriva de a face mai puțin; gândurile care pun baza planurilor de viata umana nu ne ajuta la descoperirea spirituala interioara, de fapt linistea mintii da sansa ascultarii vocii Creatorului. A adauga un obiect la averea noastra trebuie secondat de a da din avutul nostru celui in nevoie. Complexitatea de care suntem tentati este perimata, dimpotriva simplitatea va aduce liniste si bucurie interioara.

Miracolul acestei schimbari nu va necesita eforturi umane, el se va face asa cum soarele rasare dimineata si plantele infloresc primavara. Aceasta este frumusetea puterii Creatoare din care si noi facem parte.

Mândria și iubirea de sine

Nicolae Teișan

Dintre nenumărații dușmani ai Omenirii, doar doi sunt cei mai răi și mai agresivi, care reușesc de multe ori să ne târască în păcat.

Cam pe la vârsta de 3-9 ani acești dușmani s-au alipit de sufletul meu și mi-au chinuit copilăria și tinerețea cu ispitele și vicleniile celui rău și viclean.

Dacă până pe la vârsta de 10-15 ani eu mai eram încă în legătură cu Sfânta Biserică Creștin Ortodoxă (unde cântam în corul bisericii), după ce am început să primesc învățăturile „Catedrei”, m-am deslipit treptat de Sfânta Biserică și am îmbrățișat gândirea materialist-științifică sub îndrumarea celor doi dușmani.

Pe la vârsta de 17-18 ani, ridicasem fizica la nivel de regină a științelor, iar matematica la rang de îndrumător necondiționat al științei.

In acest fel mi-am dus viața, ca sclav al acestor dușmani, fără să simt ca ei îmi sunt dușmani, până când mi-am dat seama că ceea ce numim noi Știință, este de fapt numai o mica parte din Cunoaștere.

Știința este fondată pe cunoștințele pe care omul le obține cu ajutorul aceluși mic organ numit creier, pe care omul l-a ridicat cu totul pe nedrept, la rang suprem. Adevărata cunoaștere însă se află cu mult mai sus de posibilitățile creierului. Ea se poate obține de ființe cu sufletele curățite de toate impuritățile și eliberate totalmente de influențele dușmanilor menționați mai sus, cu ajutorul percepției directe de la „Creatorul tuturor celor văzute și nevăzute”.

Prin această percepție directă, Religia comunică cu Divinitatea.

După ce Albert Einstein a pus sub semn de întrebare relația Spatiu-Timp-Viteză și ne-a dat Teoria Relativității, o bună parte din vârful oamenilor de știință au început să vadă că așa numitele științe exacte (Fizica, Chimia, Matematica) nu sunt chiar așa exacte și au început să facă loc unor adevăruri religioase.

Formula lui Einstein: $E=MC^2$, ne arată că dacă luăm o masă și o accelerăm până la viteza luminii, ea dispare și devine energie. Deci, nu mai e materie ci a devenit energie. Știința ne arată deasemenea că dacă decelerăm energia cu viteza luminii la pătrat, nu mai este energie ci devine materie. Așadar, Energia și Materia nu sunt altceva decât numai niște stări de fapt la un moment dat ale unor particule elementare care compun energia și materia.

Aceste particule elementare, fie că sunt cuprinse în atom sub forma de protoni cu sarcina + (plus) ori neutroni fără sarcină în nucleu, sau se află pe diferite orbite de rotație în jurul nucleului, precum electronii cu sarcina - (minus), fie ca se află în stare liberă în grupa Leptonic (electroni, neutrini) sau în cea Mezonice (particulele aflate între electron și proton), sau în cea Barionic (al protonilor și neutronilor), știința nu le poate înțelege deocamdată în amănunțime. Ele se află permanent sub controlul puterii Divine și sunt dirijate în direcțiile destinate de Divinitate.

După vârsta de 40 de ani (destul de târziu) am crezut că Îl iubesc pe Dumnezeu și pe aproapele (deși nici acum nu sunt în stare de asemenea iubire), am constatat că de fapt ridicarea la nivel de regină a Științei a Fizicii și la rang de Îndrumător necondiționat al științei de către Matematică au fost rezultatul mândriei mele și a iubirii de mine însumi. Meditând ceva mai profund asupra ADEVĂRATEI CUNOAȘTERII, mi-am dat seama de acești dușmani și am putut să lupt și eu cu puterile ce mi-au mai rămas, împotriva lor.

De atunci și până acum (circa 44 de ani) continui să lupt fiind convins că slabele mele forțe sunt cu mult inferioare forțelor răului. Sunt conștient că milioane de oameni se luptă chiar mai înverșunat decât mine și sper să reușească.

Daca cineva care va citi cele ce am scris aici consideră că îi vor fi de folos, îl rog să mediteze profund asupra lor.

15 mai - Ziua Latinității si în Canada

Daniel Constantin Manolescu

În fiecare an, la 15 Mai, Uniunea Latină internațională comemorează Ziua Latinității. Dacă principalele manifestări culturale artistice dedicate acestei sărbători au loc în țările membre ale Uniunii Latine Internaționale (printre care si România), valorile si mostenirile latine sunt comemorate, în mod regulat si în alte țări. Astfel Forumul pentru Istorie, Cultură si Latinitate « AGORA ROMAGNA LATINA » - Canada, promovează de peste 10 ani spiritul latin în contextul socio-cultural nord-american. Initial pornit din interiorul unor grupări român-canadiene, la ora actuală Forumul « AGORA ROMAGNA LATINA » colaborează în mod curent cu persoane si grupuri ce provin si din alte comunități de limbi neo-romane din Canada (québécois si alti canadieni-francofoni, francezi,italieni, spanioli, portughezi, latino-americani,etc.)

Ce este Ziua Latinității? La Congresul XIX al Uniunii Latine, care a avut loc la Paris pe 13 si 14 Decembrie 2000, cele 35 de state membre au decis aniversarea zilei constitutive a Uniunii Latine, creată la Madrid pe 15.mai.1954.Această zi «marchează începutul unei perioade în care statele latine au creat mecanisme care să permită protejarea bogăției culturale a lumii latine, ale cărei moștenitoare sunt, pentru a o proiecta mai eficient în viitor». În fiecare an la 15.mai, membrii Uniunii Latine organizează diferite activități pentru «a promova conștiința identității culturale comune popoarelor de origine latină». Guvernele si organisme internaționale dar si organizațiile neguvenamentale care împărtășesc valorile latinității se asociază deasemeni la această festivitate. Încadrându-se în această din urmă categorie Forumul pentru Istorie,

Cultură si Latinitate « AGORA ROMAGNA LATINA » - Canada, face astfel muncă de pionierat în Canada, țară care fiind pe locul doi după Franta ca importantă în interiorul Francofoniei (cel puțin din punct de vedere al finanțării, dat fiind că Guvernul Canadian alocă aproximativ 40 de milioane de dolari anual) nu face încă parte oficial din Uniunea Latină Internațională. Ceea ce nu o împiedică să fie o țară oficial bilingvă : franceză si engleză iar dacă socotim în plus contribuția cultural-lingvistică a celorlalte comunități de rădăcină latină menționate mai sus, din Canada, să fie un candidat « de facto » la Uniunea Latină .

De aceea, cu ocazia **Zilei Latinității 2008** si în contextul **Anului Tropaeum Traiani- 2008-2009 - 1900 de ani – 108-109 A.D.** Forumul « AGORA ROMAGNA LATINA » a ales să promoveze ideea aderării Canadei la Uniunea Latină Internațională si face sugestiile necesare pe lângă administratiile si personalitățile politice canadiene federale si provinciale, considerând aceasta ca un element pozitiv pentru multiculturalismul Canadian. Argumentele ce vor fi avansate vor fi, bineînțeles, prioritar de ordin cultural si cooperativ. Astfel prin oferirea simbolisticii de premiere de inspirație istorică latină (printre care si de acum cunoscuta Floare Tricoloră Român-Canadiană ca un simbol venit din mozaicul cultural latin trans-atlantic), « AGORA ROMAGNA LATINA » a decis să sustină primul **Concurs Internațional de Poezie Românească – Concursul STARPRESS 2008**, organizat de către firma STARPRESS – Vâlcea Turism din România în colaborare cu mai multe publicatii internationale si valorosi oameni de litere de origine română de pe alte continente. Premiile oferite prin generozitatea doamnei Ligya Diaconescu, directoarea firmei

Starpress-Vâlcea Turism au fost decernate la începutul lunii Iunie 2008.

Reciproc dar în același context al latinității comune, Forumul « AGORA ROMAGNA LATINA » a ales să facă promovarea în Canada, provincia Québec, la Montréal, a monumentului « Tropaeum Traiani » din Dobrogea, România. Un fericit concurs de împrejurări în acest sens, a condus si la încheierea unui acord promotional între domnia Daniel Constantin Manolescu, coordonator principal al Forumului «AGORA ROMAGNA LATINA» - Canada si prof. dr. Sorin Vasilescu de la Institutul de arhitectură « ION MINCU » din București, autor al unei monografii intitulate « Tropaeum Traiani » cu care va reprezenta România la Congresul de Arhitectură de la Roma – Italia în această toamnă, AGORA ROMAGNA LATINA urmând să facă intens cunoscută această monografie, aici în Canada. De menționat că acordul a fost încheiat în cadrul unei receptii oferite prin grija d-lui Consul General al României la Montréal, Ioan-Bogdan Bucur cu ocazia Zilelor Francofoniei 2008 din această primăvară si a prezentării la Montréal a Expozității Foto de Arhitectură - Art Nouveau.

CANDELA DE MONTREAL

Redacția și administrația: 8060 Christophe Colomb, Montréal, Québec, Canada H2R 2S9; Telefon:(514) 736-0950

Redactor Șef : Victor Roșca.

Resp. financiar: pr. Liviu Alexandrescu

Resp. corectură : Doina Hanganu-Bumbăcescu

Ilustrațiile : Radu Deca - www.geocities.com/rumposhi

Tehnoredactare: Marius Neaga - neagamova@videotron.ca